

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SOPHIENHOLM
og familien Aller

SOPHIENHOLM
og familien Aller

LYNGBY-BOGEN

1974-75

udgivet af Historisk-Topografisk Selskab
for Lyngby-Taarbæk Kommune

SOPHIENHOLM
og familien Aller

Sophienholm en sommerdag i begyndelsen af 1930erne.
Farvefoto taget af familien Aller.

SOPHIENHOLM
og familien Aller

Udarbejdet af
H. J. LEMCHE
efter optegnelser fra
direktør
VALDEMAR ALLER

LYNGBY-BOGEN
1974-75

udgivet af Historisk-Topografisk Selskab
for Lyngby-Taarbæk Kommune

Sophienholm og familien Aller
© by Historisk-Topografisk Selskab for
Lyngby-Taarbæk Kommune. 1975

Printed in Denmark 1975

ISBN 87-87298-01-5

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S, KBHVN.

FORORD

I året 1963 købte Lyngby-Taarbæk Kommune *Sophienholm* af Carl Aller's Etablissement for en samlet sum af kr. 800.000,- og gjorde det til et kulturcentrum for kommunen.

Bestyrelsen for »Historisk-Topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune« besluttede at optage i et af sine årsskrifter en artikel om *Sophienholm* i familien Aller's periode, og det blev mig betroet, at henvende mig til familien og der indhente oplysninger, som de måtte ligge inde med. Det var så heldigt, at der i familiearkivet på Carl Aller's Etablissement fandtes adskillige mapper med artikler og billeder, som Carl Aller's næstældste søn, direktør Valdemar Aller, havde samlet.

Naturligvis rummede dette materiale meget af mere familiær interesse såvel som om de virksomheder, der hører under selve familie-etablissementet. Dette vil i det store og hele blive holdt ude fra denne artikel, der vil koncentrere sig om det, der vedrører familien Aller på *Sophienholm*. En kort redegørelse for selve *Sophienholms* tilblivelse og tilhørsforhold gennem årene, inden den i 1883 blev købt af Carl Aller, skal dog lige tages med her med henvisning til de kilder, hvorfra dette stof er hentet.

Disse citater såvelsom Valdemar Allers egne beretninger er i skriftet anført med gammel retskrivning.

H. J. Lemche

I sin bog »*Fra Nordsjællands Øresundskyst*« beretter Eiler Nystrøm om, hvorledes Frederik d. 3die i 1668 overtager »Hjortholm Mølle med alle dens Værker«, for der at anlægge en kongsgård under navnet *Frederiksdal* og samtidigt lader anlægge »en ny Kongevej fra København til Frederiksdal. – Det er den nuværende Nybrovej, – hvis Løb gennem Næsskoven iøvrigt er omlagt flere Gange siden. Samtidigt byggedes *Nybro* over det smalle Løb mellem Bagsværd- og Lyngby Sø. Dernæst anlagdes en Dyrehave, der strakte sig fra Nybro til Kulhus mellem Bagsværd Sø og Furesøen. – Oprindeligt spaltede Nybrovejen sig kort efter Broen i to Grene, hvoraf den sydligste løb tæt ved Søbredden«. Ved dette gamle vejløb, der kaldtes Kollekollevejen, og som blev nedlagt 1804, lå, på omtrent samme sted, hvor nu Sophienholm ligger, Frederiksdals gamle kro.

Det var Frederik d. 4des søster, prinsesse Sophie Hedvig, der på dette tidspunkt ejede Frederiksdal og Bagsværd godser, som lod kroen flytte herhen i året 1718, »da den laa paa et for Herskabet ubelejligt Sted, lige under Hovedbygningen«. Den kongelige beboelse lå dengang »Syd for Mølleaaen paa den lave Bakke, som hæver sig der hvor Vejen fra Kulhus gennem Storskoven munder ud i Nybrovejen«. Denne nye kro blev opført »af Materialer fra den nedbrudte Bagsværdgaard«. I over et halvt århundrede lå kroen her, til den i 1777 igen flyttedes tilbage til sin gamle plads ved møllen i Frederiksdal, hvor Geheimeraad Johan Sigismund Schulin i mellemtiden havde ladet den gamle hovedbygning nedrive og det ny Frederiksdal Slot opføre på den anden side Mølleåen (1747).

»I 1760erne var Egnen omkring Bagsværd Sø endnu ret uberørt«, skriver Eiler Nystrøm. »Græsklædte Skrænter, uvejsomme

Sophienholm og familien Aller

Skovsumpe og Moser strakte sig langs Søens Bredder. Paa Næsset ved den nordlige Bred fandtes et Par enlige Bøndergaard, der laa i Fællesskab« (her menes sikkert Kongshvile, der havde en trelænget Gaard paa den ene Side af Vejen og en firelænget overfor paa den anden Side. V. A.).

»Omtrent saaledes tog Landskabet sig ud, da *Theodorus Holm*, der først begyndte at opdyrke, beplante og bebygge Bagsværd-søens Bredder, paa en af sine botaniske Udflugter blev betaget af Stedets idylliske Skønhed«.

»I Aaret 1767, samme Aar som han ombyttede sit Professorat i Sorø med Stillingen som Generalpostdirektør, lagde han Grunden til det senere *Sophienholm*, ved at faa Fæstebrev af Geheimeraadinde Schulin paa en Byggegrund og Haveplads ved Bagsværd Sø ovenfor (d.v.s. Vest for) Frederiksdals Kro, ikke særlig stor til at begynde med – 135 Alen langs Søen og 152 Alen mellem Søen og Nybrovejens sydlige Gren. Etatsraad Holm byggede sig her et Landhus med 6 Værelser og en Stald, som stod færdigt i 1769«. Det fik senere Navn efter hans Hustru, Sophie Magdalene Schrødersee, som han ægtede i 1772, og med hvem han fik en Medgift paa 150.000 Rigsdaler. Som et første Resultat af denne Pengerigelighed udvidede han i 1773 *Sophienholms Grund* til begge Sider, mod Øst til Kroen og mod Vest ind i Skoven. Holm, der var Dronning Juliane Marie's Kabinetssekretær, var en meget foretagsom Mand. Han blev i 1781 adlet, tog Navnet *Holmskjold* og blev i 1784 Geheimeraad.

I Aaret 1790 købte Agent *Constantin Brun* *Sophienholm* »med Haver og Kobbet«. Kobbet betyder her indhegnet Skovstykke. Han havde boet her til Leje i Efteraaret 1789, i 1792 flyttede den Brunske Familie herud, og 20. September samme Aar fødtes Datteren Ida Brun, dog vistnok i København. *Constantin Brun* udvidede Grunden ved nye tilfæstede Grundstykker i 1795. Det har været Kroens gamle Vænge – selve Kroen var allerede tidligere

blevet til »Søro« – samt Enden af Haven, hvor nu det norske Hus staar.

Omkring 1802–05, medens hans Hustru, Friederike Brun, var paa Rejse i Syden, lod Brun den franske Arkitekt Joseph Ramée ombygge det gamle Sophienholm til dets nuværende Skikkelse. Ramée, som Friederike Brun kalder »en nyfrankisk Gartner og Byggerevolutionær, der uden Hensyn til Klima og Lokalitet elegantiserer alt«, moderniserede samtidigt Haveanlæggene. I 1804 afsluttede Constantin Brun sine Grundkøb, ved at tilfæste sig de 3 Tønder Land, der udgjordes af Arealet mellem Nybrovejens to Grene, hvoraf den sydlige blev nedlagt. Denne sydlige Gren førte paa det Tidspunkt forbi mange af de Ejendomme, der ligger der endnu. Paa højre Haand først »Nybrosøhuset«, der i et gammelt Fæstebrev fra 1716 benævnes som »det Johan Meinert Fisker iboende Hus ved Nybro«. Det var opført af Frederik d. 3die som Skovfogedhus til den nye Dyrehave. (Det blev nedrevet 1936, da Vejen blev udvidet, og et nyt Hus blev bygget noget længere tilbage. Hvert Aar i Juni Maaned, naar de gule Roser opad det gamle Fiskerhus stod i Flor, aflagde Caroline Amalie gennem en lang Aarrække dem altid et Besøg. Da Huset blev revet ned, blev Resterne af den gule Rose plantet paa Sophienholm).

Bagved ligger *Marienburg* (nu tilhørende Staten). Det var bygget af Kommandørkaptajn Olfert Fischer, Fader til Søhelten af samme Navn. Paa venstre Haand laa »*Tusculum*« (nu Nybrovej 375 der sidst tilhørte skibsreder E. Hahn-Petersen men for nyligt er solgt til fru Gudrun Bernstorn) paa en Grund solgt fra Fiskerhusets Tilliggende, der var ret rigeligt, da der skulde være Plads til Opdrætning af Kapuner. Derefter kom »*Raffs Lyststed*« (nu Nybrovej 377 tilhørende arkitekt S. Fournais) »med Baad i Søen og Salutkanoner omkring Flagstangen«. Her boede forskellige »Kindefarere, der havde tjent Formuer som Betjente i Asiatick Kompagni«. Saa fulgte »*Beckers Lyststed*« (nu *Søro*, Nybrovej 381 til-

Sophienholm og familien Aller

hørende direktør C. C. Burmeister), hvorefter kom en lille Ejendom »paa det Grundstykke, der skyder ind i Christianelyst«, og her boede i Begyndelsen af 1790erne Komponisten J. P. A. Schultz, hos hvem den unge Weyse var i Huset. Begge var daglige Gæster paa Sophienholm.

Den næste Grund ved Søen var et Havestykke, der hørte til Liebe's Ejendom »*Christianelyst*« (nu Nybrovej 395 tilhørende overretssagfører E. Høffding Dyrhauge), der laa paa den anden Side af den sydlige Vej. Ejendommen var saaledes delt, idet den laa paa begge Sider af denne Vej. Ogsaa denne Lystejendom husede tidligere fortrinvis Ostindienfarere, Faktorer fra Trankebar og en Overekvipagemester i Asiatisk Kompagni. En senere Ejer, Regimentskvartermester Drewsen (til 1807) tilfæstede sig nye Grundstykker til Ejendommen, hvoraf det ene maa have været den nedlagte Vej, medens den smalle Kile, der skyder sig ind i Sophienholms Have bag Portnerhuset, sikkert har været det andet, og hvor han saa er kommet Constantin Brun i Forkøbet. Derefter kom Kroens gamle Vænge, og saa fulgte Sophienholms Have.

Den gamle Landevej har saaledes ført lige forbi Sophienholms Gadedør, der maa have gaaet omtrent, hvor Staldbygningen nu ligger og forbi Gartnerhusets Nordside, idet Grundens Bredde mellem Søen og Vejen opgives til 152 Alen. Man har vel lov at formode, at den har passeret Sophienholms Skel ud mod Skoven ved den saakaldte »Æsellaage«, saaledes at denne netop er anbragt der, for at Friederike Brun ad den gamle nedlagte Vej kunde foretage sine Rideture paa Æsel ud i Skoven.

»Efter Tidens Skik lod Bygherren i Sophienholms Park opstille et norsk Hus – den gængse Erstatning for Eremithytterne, der var ved at gaa af Mode –, og tillige var der kinesisk Pavillon (velsagtens paa Sneglehøjen, hvor nu Obelirken for den Brunske Familie staar) og Schweitzerhus (d.v.s. Bondehytte)« (V.A.)

Efter Friederike og Constantin Bruns Død blev Sophienholm

ved Auktion i 1836 solgt til »Landsoverprokurator Ph. Jul. Knudsen (til 1842 derefter til Ritmester, Greve Siegfred Raben (til 1853) saa til Grosserer Claus Moltzen«, om hvem der fortælles, at han, der stadig var i Pengetrang – det var i Pengekrisens Aar – ad en lille Lem i Loftet paa første Sal i venstre Fløj havde søgt Skjul for sine alt for paagaende Kreditorer. Han lod ogsaa foretage Hugst i Parken for at skaffe Penge, og det paaduttes ham, at han lod Ejendommens Kobbertag tage ned og erstatte med billigere Materiale. Dette sidste er dog sikkert ikke rigtigt. Brun siger sely, at Taget var af Blik. Men at Taget paa Sophienholm havde haft sine Skavanker, derpaa tyder Weyses Linier i et Rimbrev til Constantin Brun.

*»Sophienholms Dach, o Sünd und Schande,
treibt mich zuletzt noch aus dem Lande.
Nun ist's repariert und neugemalt,
Fünfhundert Thaler hab' ich bezalt.«*

I 1863 købte Kammerherre Rogert Fønss Sophienholm. Fønss (1796–1882) havde tidligere ejet Søro fra 1856 men solgte det, efter at have erhvervet Sophienholm, i 1864 til Mekanikus Burmeister (en af grundlæggerne af Burmeister & Wain).

I 1883 købte Carl Aller (1845–1926) Sophienholm.

Men hvem er nu denne familie Aller, der her rykker ind på Sophienholm og gennem en 80-årig periode på en smuk og værdig måde værner om den glans, der har hvilet om dette sted siden Holmskjolds og Constantin og Friederike Bruns dage?

Carl Julius Aller er født i Allers Bryggergaard, Klosterstræde 15, den 25. november 1845. Bedstefaderen var en meget velhavende brygger og brændevinsbrænder, der havde sin bryggergård i Store

Sophienholm og familien Aller

Kongensgade. En svigersøn til ham, vinhandler Wulff, der havde forretning i Vimmelskaftet og siges selv at have været meget velhavende, satte imidlertid både sin egen og en del af familien Allers formue over styr ved alskens fejlslagne spekulationer og kautitioner.

Carl Aller blev uddannet som litograf og beskæftigede sig samtidigt meget med fotografien. Dette førte til, at han opfandt fotolitografien, for hvilken opfindelse han som 24-årig i 1869 fik tildelt Industriforeningens H. C. Ørsted diplom og et legat på 100 rigsdaler. Et af hans arbejder med fotolitografien, et Kristusbillede, forærede han til Laura Bierring på deres forlovelsesdag, og dette billede fulgte dem livet igennem, hvor de end flyttede hen, og det hang på væggen bag deres kister i dagligstuen på Sophienholm henholdsvis i 1917 og 1926.

Laura Bierring var fra et godt borgerligt middelstandshjem. Hun er født i Borbergade den 14. januar 1849 og viste allerede som barn stor interesse for komedie og litteratur. Ligesom Friederike Münter i sin barndomshave ved Sortedamssøen havde et gemmestue for sine første litterære forsøg i et gammelt piletræ, havde Laura Bierring hende på Smedelinien, i ly af den gamle vold sin »litterære salon« skjult i buskadset nede ved voldgraven, hvor hun gemte udklip og egne værker i en cigarkasse i et hult piletræ. »Her flokkedes Kammeraterne i Beundring om hende, naar hun læste op eller paa staaende Fod improviserede og digtede til deres udelte Forbavselse«. Således fortæller en barndomsveninde. Hun var et stærkt troende menneske, der aldrig glemte at sige Gud tak for hver dag og fortrøstningsfuld lagde skæbnen i hans hånd.

Carl og Laura Aller blev gift den 20. oktober 1871 og flyttede ind i en lejlighed på Dosseringen nr. 26B, hvor deres første barn, sønnen Axel, blev født den 1. oktober 1872.

Tiltrods for, at Carl Aller var en høj og tilsyneladende kraftig mand, var hans helbred ikke altid lige godt. Hans bryst var svage-

ligt, efter sigende en gammel familiesvaghed, hvilket blandt andet gjorde, at han ikke tålte tobaksrøg. Desuden led han tit af mavetilfælde, der gennem årene kunne sprede uhygge i familien, når de pludselig kom. Allerede ved brylluppet indtraf samme aften et sådant tilfælde. Der gik bud efter den nærmeste læge, det var Nørrebro's kommune- og fattiglæge Peter Eberlin, og dette sygebesøg førte til et meget nært venskab, der varede lige til Eberlins død i 1895.

Carl Allers store interesse og indsigt på litografiens område og Laura Allers for udklip af alle slags førte til, at de sammen begyndte trykningen og udgivelsen af deres første publikation »Mønstertidende« i lejede lokaler ved Holmens Kanal. Efterhånden som denne virksomhed udviklede sig, blev lokalerne for små, og Carl Aller købte da ejendommen Blaagaardsgade 32, hvortil de flyttede med trykkeri og privatbolig. Den 7. januar 1877 udkom her det første nummer af »Illustreret Familie Journal«, og den 7. februar samme år blev deres andet barn, sønnen Valdemar, født her. I 1879 påbegyndtes udgivelsen af »Romanbiblioteket«, der senere efterfulgtes af mange andre publikationer udgået fra »Carl Allers Etablissement«. Et solidt grundlag var skabt, der gjorde det muligt, at de kunne købe Sophienholm. Om dette køb beretter *Valdemar Aller*:

I Somrene 1882 og 83 boede vi paa Fuglevad i den Villa, hvor senere Brede Plejehjem havde til Huse. Haven, der dengang var ret stor, gik langs med Fuglevaddam helt op til Sorgenfri Slotspark, hvor der var en sortmalet Laage ind til. Nu ser der anderledes ud. En bred Automobilvej (Skovbrynet) er ført tværs gennem den gamle Have, og der er lagt en bred Dæmning over Dammen, af hvilken der kun er en mindre Del tilbage. Far fik paa de to Aar denne Have bragt op til et imponerende Blomsterflor, men da der manglede Plads i Mistbænkene til yderligere at udvide dette, re-

Sophienholm og familien Aller

flekterede Far paa en lille Annonce – vistnok i Lyngby Avis – om, at Mistbænkvinduer var til Salg. Annoncen var fra Gartneren paa Sophienholm. Far og Mor tog derover i den nye Glaskaret med Skimlerne for, men i Stedet for at købe Mistbænkvinduer købte de selve Sophienholm. Det lyder eventyrligt, men er sandt.

Sophienholms Ejer, Kammerherre Fønss, var død Aaret forud, og nu var Stedet til Salg. Fønss var 68 Aar, da han købte Sophienholm, og det fortaltes om ham, at han ikke vilde anlægge Aspargesbede paa Sophienholm, da han ikke ventede at opleve Resultatet, det tager 3 Aar, inden man kan begynde at stikke dem. Det kom dog til at tage 18 Aar, inden han fik sit castrum doloris inde i Baggesens Stue paa Sophienholm. Datteren, Frøken Fønss, boede da i den østre Fløj. Hun havde Dagligstue nede i den store Sal, og da der ikke er nogen direkte Udgang derfra til Haven, var der lavet Trappetrin op til Vindueskarmen i Gavlen og derfra igen Trappetrin ned til Haven. Denne ejendommelige Trappe har ogsaa været i Anvendelse ved flere af vore Familiefester nede i Salen.

Det var tidligt paa Sommeren, at Far og Mor foretog denne historiske Tur, og paa Frøken Fønss Dagligstuebord nede i Salen stod 4 Glashestesko med friske Kærminder i. Det var første Gang, Far og Mor stod Ansigt til Ansigt med Sophienholms berømte Kærminder. Frøken Fønss kom til at bo paa Sophienholm kun 30 Aar efter Friederike Bruns Død, hvor Minderne fra den svundne Tid endnu var friske og levende, og hun fortalte om Ida Bruns Træ nede i Lindealleen, om Kærminderne, som Friederike Brun havde med hjem fra Italien, og om Ida's egen Have paa Terrassen nedenfor Bjælkehuset, og om Æsellaagen ud til Skoven.

Hovedbygningen var lejet ud til Gustav Hansen, og i Vestfløjen boede Kammerherre Buhl. Oppe på 2den Sal i Hovedbygningen havde Stift dame i Vallø, Frøken Vedel, de to Værelser mod Gaarden. Frøken Vedel var Datter af Kammerherre Fønss' afdøde Kone. Fru Fønss havde i første Ægteskab været gift Vedel, og et af Bør-

nene herfra var den Amtmand Vedel, som Far forhandlede med om Købet af Sophienholm.

Da Frøken Fønss hen paa Sommeren flyttede til Lyngby; boede Fru Wain, Enke efter Burmeisters Kompagnon, nogle Maaneder i den østre Fløj.

Umiddelbart efter, at Købet var gaaet i Orden, tilbød Gustav Hansen Far en Opgæld på 10.000 Kr., hvis han vilde lade Købet gaa tilbage, da han selv var Liebhaber. Det blev dog høfligst afslaaet.

Om Efteraaret blev der malet, tapetseret og lagt Kloak, og i November 1883 flyttede vi over fra Fuglevad, og den lange lykkelige Tid begyndte, hvor Sophienholm blev Fars og Mors lyse, glade Hjem med vidt til Væggene og højt til Loftet baade i egentlig og overført Betydning, et gudbenaadet Hjem for alt godt og kønt. –

Til Carl Allers første fødselsdag på Sophienholm skriver Laura Aller dette digt:

Mit hele Barndomsliv var Fantasi,
en Ønskedrøm i Eventyrets Taage,
jeg lukked altfor gerne Øjet i
og syntes det var koldt og dødt at vaage.

Jeg lulled mig i Eventyrets Favn,
mig Torneroses Slot var Drømmebolig,
og naar jeg vaagned op var det med Savn,
kun med det drømte Liv var jeg fortrolig.

Tak være dig jeg vaagnede dog helt,
det Liv, vi leve, lærte jeg at fatte,
min Tanke turde mer ej være delt,
jeg Afsked tog med mine Ønskeskatte.

Sophienholm og familien Aller

Men som du havde dengang gættet hvert
og vilde mig Erstatning for dem skænke,
til Sandhed har du gjort dem alle, sært
er det at fatte – underfuldt at tænke.

Jeg drømte mig et Slot i Skovens Gem
et Torneroseslot i Drømmerige,
ak, for et Billed af vort lyse Hjem
hver magtløs Drømmetaage snelt maa vige.

Det »gamle« var det bedste for mit Sind,
et »gammelt Hus«, nej, Slot du har mig givet.
Var nu jeg for »det virkelige« blind,
hvormeget var da tabt for mig i Livet.

Her paa Sophienholm jeg fundet har,
hvad dengang kun jeg dunkelt kunde ane,
og det er dig, jeg skylder det, du var
dets Skaber, det kun Fata Morgane.

Af alle mine Ønsker er kun tre,
Gud høre dem – endnu kun tre tilbage. –
Kun dig og dem vi elske raske se
og have det som nu blot alle Dage.

Familien Aller bor de første fire år på Sofienholm året rundt. Den 23. november 1886 bliver deres første datter, Rigmor, født her. Laura Aller havde set hen til dette barn med længsel. Hun havde i forvejen to store drenge og ønskede sig så inderligt, at det næste skulle blive en pige – men ikke nok med det, hun skulle have gyldent hår og kærmindeblå øjne. – Med en form for selvuggestion rettede hun alle sine tanker mod dette inderlige ønske, og resulta-

tet udeblev ikke, – det blev en lille pige med gyldent hår og kærmindeblå øjne. Den 14. januar 1887 blev hun døbt af pastor Holger Rørdam i Lyngby Kirke, på Laura Allers 38 års fødselsdag. I dagbogen skriver hun derom: »Kirken var varmet, der var Grus paa Kirkebakken for Glathed og vi var een Vogn i Følge, de første kørte ind paa Rustenborg, derfra til Sophienholm, hvor vi spiste i den store Sal i østre Fløj. Vi var 30 Mennesker tilbords. Eberlin holdt en smuk Tale for Sophienholm.

»Det store Soveværelse paa 1ste Sal«, skriver Valdemar Aller, »blev en Overgang, i de første Aar vi var paa Sophienholm, brugt som Mors Arbejdsværelse. Jeg husker det i denne Periode bedst ved Lampelys sent paa Eftermiddagen og Vintertid. – Her læste jeg Lektier og ventede paa Mor, der en Gang eller to om Ugen tog til Byen. Mor havde altid »noget med hjem«, og hyppigst Klipping, de gammeldags tyske Modelkartoner, Borge, Vandmøller og den Slags. Dem er jeg saa at sige flasket op med, og Resultatet er heller ikke udeblevet. Forsøger man et lille kuriøst Regnestykke, vil man se, at Familie Journalen i en Periode senere hen udsendte mellem 200 og 300 Millioner Modelkartoner til sine ungdommelige Læsere.

Senere hen, da Rigmor kom, blev Stuen til Soveværelse, og vi, Axel og jeg, fik det lange smalle Værelse ved Siden af. Tidligere havde dette Rum, ligesom saa mange andre overflødige Værelser paa Sophienholm, staaet tomt, der stod kun nogle opløbne, mands-høje, honningklæbrige Nerier i Urtepotter i Krogen henne ved Vinduet. Rigmor startede jo her i Verden med en Vinterperiode og blev – som den Efternøler hun var – behandlet med ligefrem Delikatesse. Temperaturen i Soveværelset blev holdt paa tropiske Varmegrader, for at hun ikke skulde blive forkølet. – Det var saa varmt, at Far ikke kunde trække Vejret men fra Udlandet indforskrev et »Friskluftsystem«. – Det bestod af en Næsemaske med automatiske

Ventiler i Forbindelse med en lang Luftslange, der stak ud gennem et udskaaet Hjørne i Vinduesruden. Slangen, der havde en Diameter af 4–5 Cm, var lavet af en Slags hvidt Pergament spændt omkring en bøjelig Staaltraadsspiral. Det var et Held, at Far altid laa stille og stiv som en Pind i Sengen, ellers vilde det ikke have været let at holde dette mystiske Instrument i Stilling, – men Far fik Vejret, og Mor Roen overfor Vidunderbarnets Helbred. – Endnu mange Aar efter kunde man se det trekantede Stykke Glas, der var sat paa Ruden for at dække Hullet. Der brændte altid Lys hos Far og Mor i den Tid hele Natten. Det var et Stearinlys i Stage, der blev stillet i det med Vand fyldte Vandfad. Inde fra min Seng kunde jeg gennem den altid aabentstaaende Dør, hvis jeg tilfældigvis vaagnede, se Mor paa bare Fødder gaa og pusle med Svøbelsesbarnet og se den lange hvide Slange fra Fars Seng op til Vinduet og Natten igennem høre de smaa regelmæssige lukken-op og lukken-i af Ventilerne i Masken. Af en eller anden Grund var Lyset i Vandfadet en Nat gaaget ud. Inde fra Soveværelset lød en underlig klirrende, rokkende Lyd, der intet havde med Fars Friskluftsmekanisme at gøre, den var stærkere. Det var en Mus, der var kommet i Havnød. Den havde indladt sig paa det vovelige Experiment, fra Kanten af Vandfadet at springe over paa den udgaaede Lysestump for at delikatere sig med Resterne, og nu kunde den ikke komme tilbage. Svømme turde den ikke, og Stagen rokkede, saa den ikke kunde faa sat af til Spring – deraf Støjen. – Mor vaagnede – hun sov i Børnenes Tid kun med et halvt Øje – og tog Overblik over Situationen, gik hen til Vandfadet, tog Musen, satte den ud paa den lange Gang, lukkede Døren efter den, og lod den graa Morgendæmring overtage Natlampetjenesten.

I alt væsentlig ligger Sophienholm selv, som Brun byggede det. Den første Ændring, der blev gjort i de gamle Forhold, da vi flyttede herover, var at Far lod anlægge Kloaksystem, som ganske savnedes. Nede i Kælderen var der en gammeldags »Sump« med en

Pumpe til at lænse Grundvandet med, det var alt, hvad der fandtes af den Slags. Nu blev der lagt Kloaker rundt omkring, og disse blev ført tværs over Plænen ned til Søen, og den gamle Sump blev kastet til. Foruden Maling og Tapetsering bestod de første Arbejder kun heri.

Men Taget var det stadig galt med. Af det gamle Rimbrev fra Weyse til Brun fremgaar det, at det var en gammel Skavank. De italienske Tage egnede sig ikke til nordiske Forhold, og efter nogle Aars Forløb, maatte der lægges helt nyt Tag, baade paa Fløjene og Hovedbygningen, ikke alene Tagbeklædning men Bjælker, Spær og det Hele, alt nøje efter de gamle Maal. Ved den Lejlighed blev den store, dekorative Midterskorsten af behugget Sandsten paa Hovedbygningen, som man finder paa de ældre Billeder, taget bort. Den opfyldte ikke vor Tids Brandforordning. Den maatte saaledes – desværre – erstattes af de to smaa murede Skorstene, der nu flankerer Taget.

De faa Ændringer, der iøvrigt er foretaget, kan ses af følgende Rids, der dog ikke skal tages for nøjagtige med Hensyn til Maalene, da de er tegnede paa fri Haand. Foruden den store Midterskorsten er der i det ydre kun diminutive Ændringer. Der er Brandtrappen, der gaar over Taget paa den østre Fløj, som blev lavet i »vor« Tid som Reserve. Sophienholm har indtil vore Dage aldrig haft mere end en Trappe. Dernæst er de grønne Skodder forsvundne. Endnu, da vi kom, var der nogle tilbage, væsentligt paa 1ste Sal mod Søen, men de var gamle og skrøbelige og gik snart til sine Fædre. Nye er derimod de udvendige Trægerikter om Vinduerne og Gadedøren. Den store Stentrappe ud mod Haven er delvis fornyet, men nøjagtig i de gamle Maal. Flere af de gamle Sandsten, der var blevet for stærkt angrebne af Vind og Vejr, er bleven vendte med ny Behugning paa Bagsiden. Nye er naturligvis Lynaflederne.

Med Hensyn til Husets Farve taler Oehlenschläger et Sted om »Sophienholms hvide Mure«. Ved en af de hyppige Overkalknin-

ger, der i vor Tid gik forud for den nuværende Oliemaling, fandt vi ved Afskrabning, at Huset paa et givet Tidspunkt har været rødt. Hvor langt tilbage og hvorlænge, fandt vi dengang ikke ud af. I vor Tid har Sophienholm altid været hvidt, som det var, da vi kom. Men ved en Undersøgelse, som vi lod foretage i 1942, dukkede det frem. Den lille Bindingsværksbygning, som vi kalder Gaasehuset, var af Ramée bygget som et Opvaskerum for det lige overfor i Vestfløjen liggende store Brunske Køkken, og som iøvrigt tillige var et diskret og lidt camoufleret W.C. med en »canal souterrain« som Afløb.

Constantin Brun beskriver selv den lille Bygning saaledes:

»Ein ganz von Mauersteine aufgerichteter Locum mit 2 Thüren, welches aber nicht das Ansehen davon hat, auch in anständiger Entfernung sowohl von Wohnhause als Stallgebäude entfernt«.

Opad Gaasehuset havde Far i sin Tid ladet anbringe en Krybbe, for at holde lidt Styr paa Bagerhestene, gardere Roserne og skabe lidt mere ufarlige Forhold for de Smaa. Bag Krybben havde Drypvandet fra Taget efterhaanden skørnet de forskellige Kalklag saa meget, at man med en Lommekniv kunde løsne Lagene et for et. Da vi fjernede Krybben, kunde vi paa denne Maade se Sophienholms skiftende Farver gennem de 140 Aar, fra Ramée til at begynde med lod alle Bygningerne male i en kraftig, næsten pompejansk rød Farve, til vore Dages rene hvide. Den stærke røde Bundfarve har vi nu efterhaanden genfundet baade paa Hovedbygningen – ogsaa helt oppe paa 2den Sal – Fløje, Stald, Maskinhus og nu Gaardhuset. Farven kunde jo svare godt nok til de ret stærke Kulører, man mange Gange ser paa italienske Huse. Efterhaanden som vi fik fjernet de forskellige Lag, kunde man se, at Huset den

1ste Gang, altsaa i Ramées Tid i 1802, har faaet den stærke, lidt brunrøde Farve. 2den Gang er det malet lyserødt. 3die Gang er Farven noget stærkere lyserød. 4de Gang har der været brugt graahvid Farve, og endelig 5te Gang er Huset kalket hvidt som i vore Dage.

For at løse Gaaden om Ramées »canal souterrain« gav vi os nu til at grave, og vi stødte snart paa en gammeldags skraanende Brolægning, der afslørede sig som en dyb Rendesten, der pegede ind under Gaardbygningens Sokkel. Det var Afløbet for Gaardpostens Spildevand og – antageligt – for Skyllervandet fra Opvaskerummet, som her skyllede igennem Locumet og saaledes blev Forløberen for vore Dages W.C. Efterhaanden som vi gravede, kom der en ny Brolægning frem nedenunder den anden, men begge to under det nuværende Gaardniveau. Den øverste Brolægning, den med Resterne af den Raméeske »canal souterrain«, maa være fra 1802, da Sophienholm blev ombygget. Selve Kanalen har jo dengang været overbygget, som det fremgaar af Ramées Tegninger. Denne Brolægning har ligget i næsten Hundrede Aar, fra 1802 til 1895, og over dens toppede Sten har skiftende Tiders forskellige Vogntyper rullet frem, de Brunske Ekvipager fra Ramées store Stald »zu 8 bis 9 Pferden nebst ein Stall zu 4 Arbeitspferde für den Kutscher und Stallleute und Wagenremisen zu mehr als 6 Wagen«, som det gamle Papir fra Bruns egen Haand siger. Her har rullet kongelige Kareter med Caroline Amalie og Prins Christian ovre fra Sorgenfri. Gaardens Sten har raslet under gammeldags Vogne med fornemme Gæster, og Digttere og andre Berømtheder er kommet agende over den toppede Kørebane, og – sidst men ikke mindst – har de gamle Brosten for vore Øren slaaet glade Trommehvirvler, da Glaskareten med de to graa Skimler for en sen Efteraarsdag i 1883 rullede ind med Far og Mor. Den nederste Brolægning derimod søger længere tilbage i Tiden. Den maa være fra det første Sophienholm, det Holmskjold byggede i 1767. Herfra er en af de

Sophienholm og familien Aller

Brunske Ekvipager i 1801 rullet afsted med Friederike Brun og hendes 9aarige Ida paa Vej til deres lange Italiensophold – det lange Fravær, Constantin Brun benyttede til at lade Ramée bygge Sophienholm om, rive den gamle Stald ned og – begrave den Bro-lægning, som vi nu har fundet frem. Man kan spørge sig selv, hvorfor denne lille Plet har kunnet faa Lov at ligge saa forholdsvis urørt hen gennem Tidernes Omskiftelser, og Svaret maa vel være, at Ramée, da han har skullet bygget den ny Stald, har hævet Gaardens Niveau herhenne, og derfor blot begravet det gamle Staldgulv efter at have revet den gamle Stald ned, og, da Far lod Gaarden makadamisere, stod der opad Gaardhuset et stort gammelt Hyldetræ, der strakte sine skærmende Grene ud over Stedet her«.

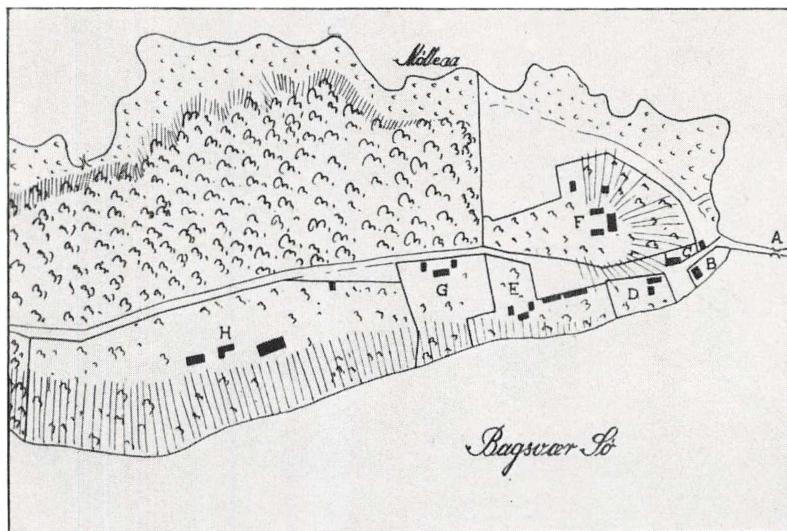
Under stentrappen ved hovedindgangen til Sophienholm fører en dør ind i kælderetagen, og gennem en korridor kommer man ind i den gamle spisesal fra Holmskjolds og Bruns tid. Lige til ombygningen i 1802 havde den vinduer på begge sider af havedøren med den skønneste udsigt over plænen og søen. Så kom Ramée til og byggede den store havetrappe op udenom døren, hvorved han blændede de to vinduer, og den derved noget sparsomme udsigt forandrede han yderligere ved anlægget af bådehavnen og de kunstige bakker med den høje bro over indsejlingen. Ved samme lejlighed forstærkede han murværkerne i salens bagvæg for at kunne rejse de ny etager.

»Da vi kom over til Sophienholm«, skriver Valdemar Aller, »var Spisesalen degraderet til Strygestue, men for os vil det store Rum altid staa som »Rullestuen«. Da Centralvarmen saa i 1920erne skulde indlægges, maatte den gamle hæderkronede Spisesal igen gaa et Skridt ned ad Bakke og afgive Plads for Fyret. Paa samme Maade er det gamle Kabinet ved Siden af, hvor Friederike Bruns

Kort over Frederiksdal i 1766
fra O. F. Müllers bog »Flora Fridrichsdalina«.

PLANCHE 2

Kort over Ny Frederiksdal omkring år 1800

A. Nybro. B. og C. Tusculum. D. Raffs Lyststed nu tilh. S. Fournais. E. Søro.
F. Marienborg. G. Christianelyst. H. Sophienholm.

Nybro, efter blyantstegning af M. Bang i 1874.

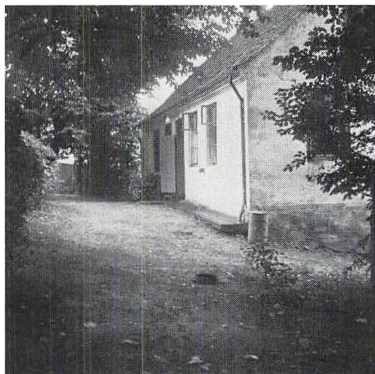

Carl Aller efter eget fotolitografi omkring 1869 da han fik den Ørstedske præmie.

PLANCHE 4

Sophienholm i 1830erne. Billedet er fra »Sjællands yndigste Egne«
tegnet og udarbejdet af J. og H. G. F. Holm.

Gartnerhusets nordside.
Huset er bygget af Ramée,
og på denne side huset menes
den gamle Kollekollevej at have gået.

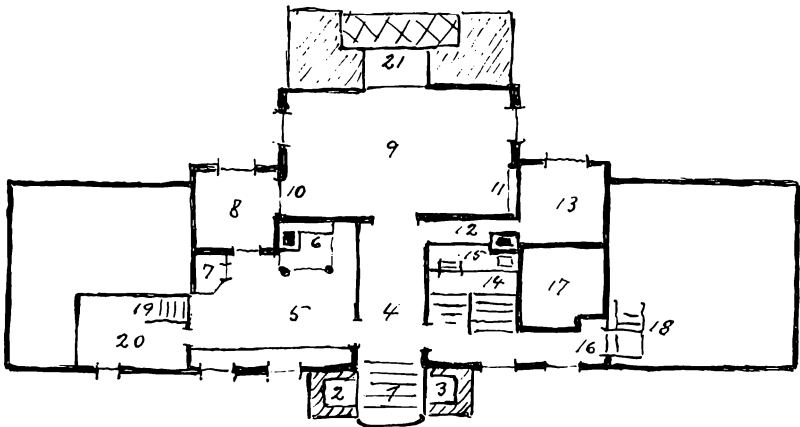

Den historiske »Æsellaage«
ud til skoven.
(eksisterer ikke mere)

prominente Gæster i sin Tid afventede Bordets større eller mindre Glæder, nu sunket ned til slet og ret Spisekammer.

Paa den anden Side Spisesalen, i Rummet der støder op til Vestfløjen og ud mod Havesiden, havde Constantin Brun sit »salle de bain«, den berømte Badeanstalt, som han selv kaldte den. Badeværelser dengang var noget højest usædvanligt, og her var baade varmt og koldt Vand, grønt Marmorbadekar og Medaillonner paa Væggene. Efter Bruns Død forsvinder denne Indretning, der jo var langt forud for sin Tid. Ved et morsomt Tilfælde blev det netop her, at Badeværelset blev indrettet, da vi langt om længe lod et installere, uden at vi dengang vidste, at det med Hensyn til Stedet saa direkte kom til at fortsætte gamle Traditioner.

I de første Aar brugte vi imidlertid dette Værelse til Kammer for Stuepigerne, og hertil knytter sig en lille Tildragelse. Paa Sophienholm, som paa enhver anden velmeriteret gammel Ejendom, hører

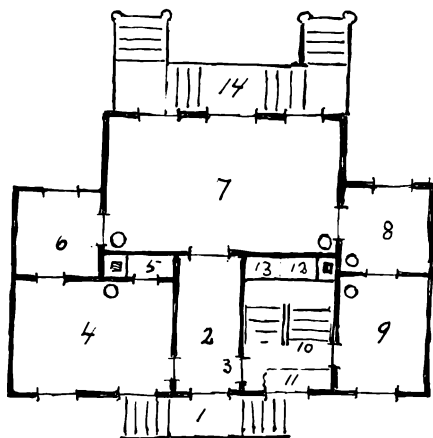

Rids over kælderens. 1-3 Nedgangen under stentrappen, 4 Korridor, 5 Køkken, 6-7 Komfur med hvælvet kappe, skab, 8 og 13 Pigeværelser, 9 Rullestuen (tidligere Bruns spisesal), 14 Trappe, 15 Closet, 18-19 Trappeopgang i vestre og østre fløj, 20 Kulkælder, 21 Udgang til haven.

Sophienholm og familien Aller

en »graa Dame«, der uvist af hvilke Grunde vandrer rundt ved Nattetid, som Spøgelser plejer at gøre. Og Pigerne kunde sent om Aftenen ganske bestemt høre hendes Skridt udenfor deres Vinduer. Det blev slaaet hen, men Pigerne blev mere og mere ængstelige. For at berolige dem, og for saa at sige sort paa hvidt vise dem, at der ikke gik nogen derude, fik Gartneren Besked paa, at nyrive Grusgangen uden for Vinduet om Aftenen – saa kunde de selv konstatere den næste Morgen, om der var Fodspor. – Men nu kom det mærkelige, der var ingen, – ikke desto mindre havde de listende Fodtrin lydt ganske tydeligt i de opskræmte Sind. – Der var altsaa virkelig en »graa Dame«. – Nej, det var Gartneren selv, der var de listende Fodtrin udenfor Pigerne's Vindue ved Sengetid – og han rev efter sig igen. –

Pigerne er siden flyttet op i Fløjen. Det gamle Komfur med sin Kappe er borte, og det gamle Klosetrum, der var hernede er forsvundet for at skaffe Plads til en Elevatormekanisme.

Rids over stueetagen. 1 Stentrappen, 2 Entré, 4 Spisestuen, 5 og 12-13 Skabe, 6 og 8 Kabinetter, 7 Havestuen, 9 Rygestuen, 10 Trappeopgang, 14 Havetrappen.

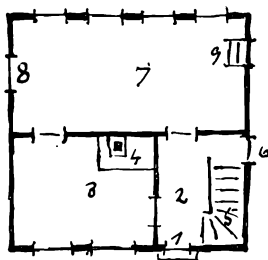

I Stueetagen er Ændringerne minimale. Glasskabet er blevet til en Madelevator, Syltetøjsskabet maatte afgive Plads for en Person-elevator, der blev anlagt, da Far blev gammel og ikke kunde taale Trapperne. Den blev indbygget i den gamle Hovedskorsten og førte lige op til Fars Stue paa 2den Sal. Ellers intet – bortset fra Centralvarmen, der har erstattet Kakkelovnene, der iøvrigt allerede i det væsentlige var blevet udskiftede med nye Ovne, før vi kom herover.

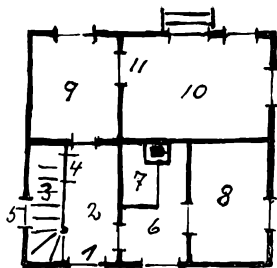
Far kunde ikke taale Tobaksrøg for sin Hals, derfor maatte der i dette store Hus kun ryges i den ene Stue, som vi kaldte Rygestuen. Den var beliggende i selve Hovedhuset til højre for Indgangsdøren og Trappeopgangen. I Bruns Tid var den Friederike Bruns Boudoir med blaat Tapet og sorte Fløjlsornamenter. I vor Tid har den været alt. Den har været Axels og min Legestue. Her har staaet Høvlebænk og Værktøjsskabe, og her har vort første Trykkeri med Digeltrykpresse og Sætterkasser været indrettet. Her har Far bygget sit store Modelskib, der var et Kunstværk af Miniaturesnedkeri i Detaillerne. Stuen har ogsaa en Overgang været Mors Arbejdsværelse, der paa det Tidspunkt ikke kunde blive mørkt nok, mørke Gardiner, mørke Tapeter og mørk Maling. Saa blev den Rygestue. Døren ud til Trappegangen var forsynet med automatisk Dørlukker, for at ikke for megen Tobaksrøg skulde slippe ud i Gangen. Stuen bag Rygestuen med Vindue ud mod Haven, kaldte vi Orgelkabinettet, det laa op til Dagligstuen. Under den første Verdenskrig maatte Rygestuen og Orgelkabinettet afgives til Indkvartering af en Løjtnant, medens de Menige holdt til ovre i Stalden og senere nede i Salen. Om der ogsaa har været Indkvartering i 1807 under Englændernes Landgang, fortæller Historien intet, men Ejendommene stod jo tomme herude, medens Tropperne huserede og Præsten i Lyngby sammen med de Coninck paa Dronninggaard maatte søge at ordne Forholdene.

Kabinettet paa Østsiden af den store Havesal var forsynet med store gammeldags Tapetdøre, der gjorde, at de forsvandt i Væg-

Sophienholm og familien Aller

- Rids over østre fløjs stueetage.
1 Gadedør, 2 Forstue, 3-4 Fadebur med komfur med hvælvet kappe, 5 Trappe, 6 Trappe til køkken, 7 Salen, 8 Vindue med trappe ud til haven, 9 En skjult dør, der har ført op til kabinettet.

- Rids over vestre fløjs stueetage.
1 Gadedør, 2 Forstue, 3-5 Trapper, 6-7 Køkken og komfur med hvælvet kappe, 8 Fadebur, 9 Stue, 10 Baggesens stue med nedgang til haven, 11 Baggesens basrelief over døren.

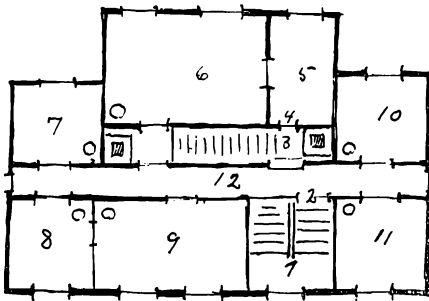
gen. Ved Tapetdøre tænker man sig ellers noget let og luftigt, men her er Tapetdørene tommetykke og tunge. Paa Væggen ud mod den østre Sidefløj har Tapetdøren en Overgang været blændet, men oprindelig har den ført til en Trappe ned til Salen. Denne Trappe var tilmuret, da vi kom hertil, og vi maatte i lang Tid benytte den Trappe, som Frøken Fønss havde haft, nemlig gennem Vinduet og ud i Haven. Da vi senere efterhaanden fandt dette for besværligt og vilde bryde igennem med en Trappe direkte fra Kabinettet ned til Salen, stødte vi paa den gamle Tapetdør og Trappe.

Salen har været Skueplads for mange Familiefester, Julestuer og anden Herlighed. Brudevalsens Toner har klinget rigt, Konfirmations- og Daabssange har lydt, og Talerne bølget muntert her. Med Havens Blomsterpragt og Overflod paa Borde og Duge, med dufte Guirlander under Loft og Lamper har Salen løftet sig ud af Hverdagen. Her blev Axels Konfirmation holdt, hvorom senere i Mors Dagbog. Gang paa Gang har Salen været Tumleplads for Malerpotter, Limfarve, blaat Alenpapir og alskens Fingerfærdighed. Julekrybber har strakt sig fra Loft til Gulv, og Dekorationer

bredt sig over Væggene. Den gamle Sal har skuet over det hellige Land mod Libanons lyserøde Bjerge og Palæstinas hvide Huse. Der har været italienske Osterier med Foglietter og kulørte Lamper, Reminiscenser fra Opholdene nede i Menton. I mange Aar – lige fra Claës Daab til hans Konfirmation – var Salen dekoreret som Faraos Moser, med Pyramider, Storke, Aakander og Mosevand alle Væggene rundt.

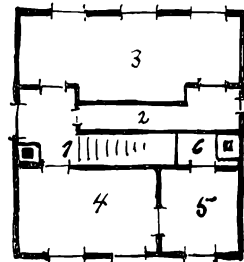
Efterhaanden var dog Loft og Vægge saa gennemhullede af Søm fra alle de vekslende Dekorationer, at en Nypudsning blev nødvendig, og fra da af fik Salen mere faste og stiltfærdige Rammer.

Bag Kabinettet i Stueetagen laa ud mod Gaardsiden vores Spise-stue. Søndagsmiddagen paa Sophienholm var i Mors Tid meget regelmæssig. Hveranden Søndag fik vi Flæskesteg og hveranden Søndag Kalvesteg. Der gaar en Fortælling om en Tante, der kom paa Søndagsbesøg hver fjortende Dag, og det var altid paa den Søndag, hvor Kalvestegen stod paa Menuen. Hun har senere betroet mig, at hun ikke kunde fordrage Kalvesteg men ikke turde sige det. Vore Spisebestik var ikke af Sølv, det vilde Mor ikke have. Der skulde intet »Tælleri« være, sagde hun, og ingen Opstandelse fordi en Ske eller Gaffel gik forloren. Før vi blev saa moderne at

Rids over 1ste sal.

-3 Trapper, 6 Det store soveværelse, 5 og 7-11
Værelser, 12 Den lange gang.

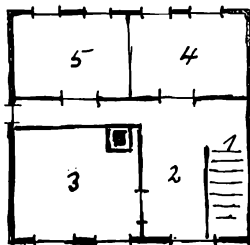

Rids over østre fløjs 1ste sal.

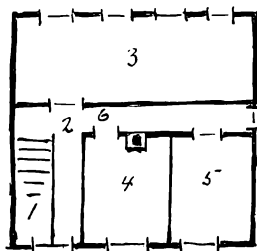
1 Trappe, 2 Korridor,
3-5 Værelser.

Sophienholm og familien Aller

gaa over til Gonggong, blev der altid kaldt sammen til Maaltiderne ved at blæse i et Horn. Det var Havens Størrelse, der krævede saa kraftige Midler. Vi kaldte det for, at der blev »tuttet«, og helt op til det norske Hus kunde man høre de kendte Toner. Det var et Horn, magen til dem man anvender til at varsko Banearbejderne, naar et Tog nærmer sig.

Rids over vestre fløjs 1ste sal.
1 Trappe, 2 og 6 Korridorer,
3 4-fags stue mod haven,
4-5 Værelser.

Rids over 2den sal.
1 Trappe, 2 Garderobe,
3 Carl Allers stue, 4-5 Værelser,
6 Garderobe, senere elevator.

Paa 1ste Sal har Ændringerne bestaaet i Afskilning af de to Enders af den lange Gang, den ene til et W.C. Den store Skorsten er blevet Centralvarmeskorsten. Tapetdøren er bortfaldet, Trappen svinget og en Dør flyttet. I vestre Fløj er foretaget en Del Afskilninger. 4 Fags Stuen er gjort til 2, og 2 Værelser samt en Del af Korridoren er lavet til 4 Værelser. I østre Fløj er foretaget et Par Smaaændringer, idet Hjørneværelset mod Nord er adskilt til 2, og der er indrettet et Kammer ved Siden af Trappen. Paa 2den Sal bestaar Forandringerne i, at den lange Gang ind til Garderoben er lagt til Fars Stue (mod Syd), og at der er slaaet Vinduer ud mod Øst og Vest i de to nordlige Værelser.

Stalden staar i sit Ydre uforandret. Et Par Smaaændringer er dog sket. Umiddelbart efter vor Indflytning i 1883 blev to Kviste fjer-

nede. De laa paa hver sin Side af den store Midterfrontispice med Døre til at bringe »Hø i Hus«. Tagbjælkerne var raadne, og da Kvistene ind til det store Høloft var unødvendige for Lysets Skyld, blev de af Sparsommeligheds Grunde ved Reparationen fjernede. De var ret brede og havde buede Tage ligesom Frontispicen. Senere er der sat en – knap saa køn – Kvist paa den modsatte Side, da der blev indrettet Lejlighed til Chaufføren. Saa er endelig Skorstenen flyttet ved samme Lejlighed, men kun nogle Meter længere ind paa Taget. Indvendig er Stalden derimod forandret en Del, bl. a. ved Indretning af større Garager end de gamle Vognporte.

Ved Gavlen af Staldbygningen ligger et lille Hus. Det er den gamle Svinestald, som man finder mellem Ramées Tegninger fra Sophienholm. Constantin Brun beskriver Huset saaledes:

»Neben dem Stall ist einen Gelegenheit um Schweinen auszuziehen, dieses Gebäude, welches mit seiner Facade dem Wohnhause seitwärts mit einer angemessener Entfernung belegen ist, ist von Bindungswerk, und mit Langhalm sauber belegt«.

Dette Hus staar der endnu.

Naar man fra denne Side ser mod Hovedbygningen, kan man undre sig over, at Vinduerne i Vestfløjens nederste Etage har smaa Ruder, hvad ikke er Tilfældet noget andet Sted paa Bygningen. Man maa derfor formode, at det er de oprindelige Vinduer fra det første Sophienholms Bygning i 1768. Da Ramée i 1802 foretog sin store Ombygning og førte Huset over i italiensk Stil, har han taget alle de gamle smaarudede Vinduer fra Holmskjolds Tid bort og erstattet dem med de store franske Vinduer, som vi finder overalt paa Bygningen. Kun her har han af en pudsig Sparsommelighed i det smaa, ladet Vestfløjen beholde sine smaarudede Vinduesfag i den nederste Etage. Maaske er han gaaet ud fra, at dette var Køkkendepartementet og nærmest skjult af det lige overfor liggende

kombinerede Opvaskehus og Locum, samt at Plankeværket skjulte det fra Havesiden. Vinduet nærmest Plankeværket har hørt til Baggesens Stue, og her har han antagelig skrevet Størsteparten af sin Bog »Labyrinten«, medens han gennem Vinduet har kunnet fryde sig over Køkkenpigernes Tumlen med Fade og Service ovre i Opvaskehuset. Rudernes gamle Glas og Beslagene paa Vinduesrammerne peger ogsaa langt tilbage i Tiden, hvor Skruer endnu ikke havde erstattet de gamle haandsmedede Søm. Medaillonon af Baggesen i denne Stue blev sat op her ved hans Afrejse fra Danmark i 1820, som Erindring om den mangeaarige Vens hyppige Ophold som Gæst paa Sophienholm, hvor han allerede havde boet i 1790-erne, længe før den store Ombygning. »Baggesen følte sig« skriver Sønnen i sin Biografi af Faderen, »som en Fisk i Vandet i Sophienholms lille Paradis og blandt Mennesker, som forguede ham. Han var jo alle Dage et stort Barn, der godt kunde lide at blive rost og kælet for. Og hvad der især tiltalte hans nervøse, evigt urolige Sind, Selskabeligheden florerede, og han blev tilbedt som Solen, hvorom det hele drejede sig«.

I »Labyrinten« beskriver Baggesen sin og Friederike Bruns Rejse fra Hameln til Kurstedet Pyrmont. Den giver en god Forstaaelse af Rejseforholdene dengang. Derefter følger Beskrivelsen af Hovedalleen nede i Pyrmont, efter hvilken Friederike Brun lader Lindealleen paa Sophienholm opkalde »Pyrmonteralleen«. Lindealleen paa Sophienholm er maaske plantet allerede i Holmskjolds Tid. Han udvidede jo Sophienholms daværende lille Have i 1773 med Grundstykker til begge Sider, og da han jo var Botaniker og meget haveinteresseret, er det naturligt at antage, at han har ladet Lindealleen anlægge paa et af disse Grundstykker.

Historikeren Louis Bobé skriver i sin Bog om Friederike Brun, at Lindealleen blev beskaaret i 1817, og at det skete, for at danne en Løvgang i Lighed med Vinhaverne i Italien. I hvert Fald opstod Kandelaberfaconen af denne Beskæring. Det fortælles, at man skar

Toppen af Træerne, sømmede Tøndebunde paa Enderne af Stammerne, og saa maatte de nye Skud værsgo' først gaa et Stykke vandret, inden de kunde komme til Vejrs. Datteren Ida Bruns Navnetræk, der findes i Barken paa det første Træ til venstre i Lindealleens afsluttende Runding, maa saaledes antagelig være skaaret deri, før denne Beskæring fandt Sted, da Ida Brun jo paa Grund af sit Ægteskab med Greve Bombelles forlod Danmark i 1816.

Paa et Blad i sin Skitsebog tegnede som 21 aarig Maleren J. L. Lund i 1798 en lille Skitse af Sophienholm, som det dengang saa ud – et Par løst henkastede Streger, der dog fortæller saa uendeligt meget. – J. L. Lund maa have siddet og tegnet omtrent paa det Sted, hvor nu Mindestøtten for Brunerne staar. Det er med Forbavelse, man ser, hvor stort Sophienholm allerede var dengang. Efterhaanden havde man, ved Læsning om hvad der var skrevet derom af henholdsvis Eiler Nystrøm, Louis Bobé og Vilh. Lorentzen, faaet det Indtryk, at det første Sophienholm var en lille ret uanseelig Bygning. Bobé skriver f. eks. »at Holmskjold opførte en lille Lystgaard med kun seks Værelser og en Stald«, og senere »at i det første Aarti, at Brun ejede Gaarden, bevarede den sin beskedne Karakter«. Videre skriver Bobé, »at Brun senere paa Villæen lod Ramée bygge en anden og tredie Etage, og at han endvidere opførte to grundmurede Sidefløje«.

Efter dette bliver der jo ikke meget igen andet end Midterbygningens Stue og Kælderetage med de seks Værelser – hvoraf Carl von Bonstetten, der som Gæst i det Brunske Hjem fra 1798 til 1801 havde to Værelser mod Søen, og Baggesen Plads til sig og sin kone.

Nystrøm siger, »at Brun i ca. 1800 lod Holms forholdsvis beskedne Lyststed ombygge i italiensk Villastil, en Hovedbygning med Kælder og to fulde Etager flankeret af to lave Fløje« og »at Brun senere lod anbringe en tredie Etage ovenpaa Hovedbygningens Tag, – hvad der ikke netop flatterede Ramées Bygningsværk«, tilføjer Nystrøm. Hvis man ser paa Ramées Originaltegning til Ombygning-

Sophienholm og familien Aller

gen af Sophienholm, vil man dog allerede finde den tredje Etage tegnet med fra Begyndelsen af.

Vilh. Lorentzen skriver, at »selve Huset oprindeligt kun bestod af et højt Midtparti med Kælder og to Stokværk og med det sædvanlige Trefags Fremspring paa Sydsiden«. »Den er senere bleven væsentlig ændret«, skriver han videre, »idet Ramée til begge Sider har maattet tilbygge lavere, pavillonagtige Bygninger med deres egne særlige Stokværksinddeling«, og han siger ogsaa, »at det øverste Stokværk over Midtpartiet er kommet til senere, hvorfor«, tilføjer han, »Sophienholm følgelig mangler Helhed og Sluttethed, som andre Raméeske Bygninger har«.

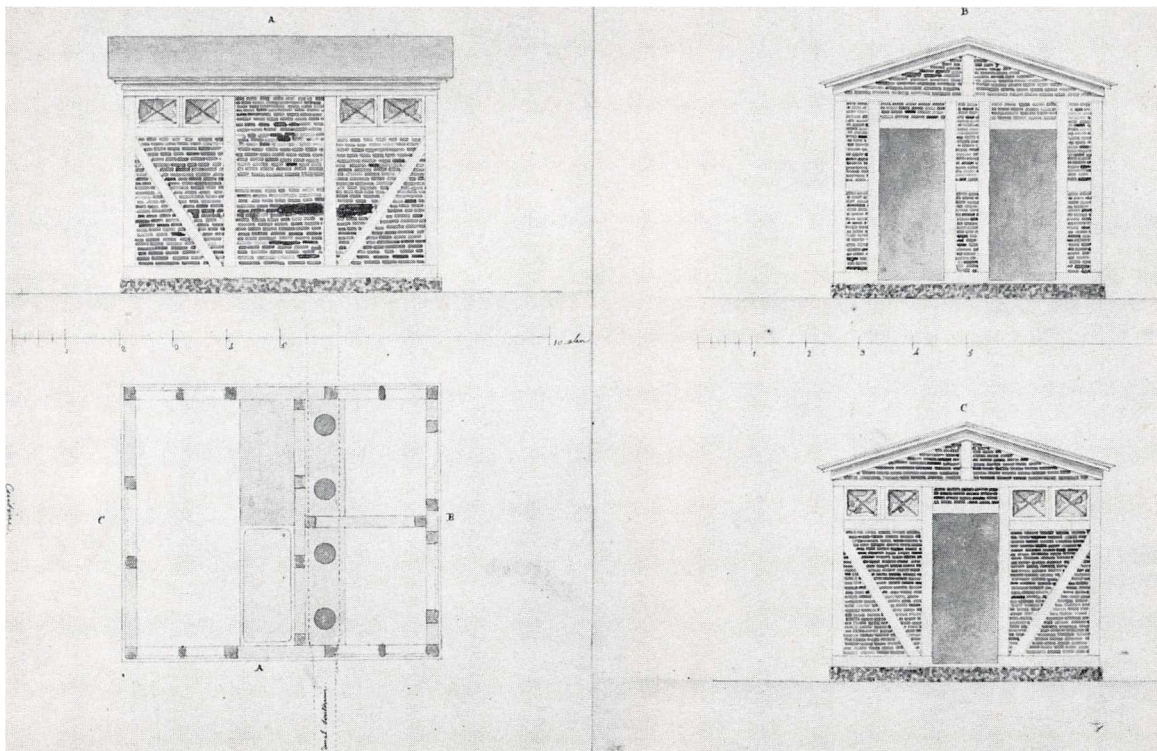
Hvor mon den Oplysning om, at tredje Etage er kommet til senere, skriver sig fra?

Endelig skriver Brun selv, at »das Landhaus, Sophienholm genannt, welches von mir im Jahre 1790 gekauft und bezahlt worden ist, war mit ein sehr schlechtem Hause versehen, und mit einem Stalle zu 2 Pferden und ein höchst jämmerliche Gelegenheit um Eqwipagen unterzubringen«.

Efter alt dette venter man sig jo ikke saa overvættets meget af det gamle Holmskjoldske Sophienholm, og netop derfor bliver man saa meget mere overrasket ved at se, hvorledes det virkelig har set ud. Her har været Plads nok baade til Familie og liggende Gæster – omend det maaske har knebet lidt med Staldplads. – Her har von Bonstetten godt kunnet faa sine to Værelser mod Søen, og Baggesen bo med Familie nede i Fløjen i sin egen Stue, hvor Medaillonon hænges. Fløjene er nemlig ikke en Nyskabelse fra Ramées Tid, de hører til det gamle Sophienholm, og saa kan man ogsaa forstaa, naar August Hennings i sin Dagbog for 29. Juli 1802 skriver om det Sophienholm, som Brun købte af Holmskjold, at det »schon damals schön war«.

Ser man nøje paa det gamle Skitseblad af J.L.Lund, vil man se, at Skorstenen paa Vestfløjen er væsentlig højere end den tilsva-

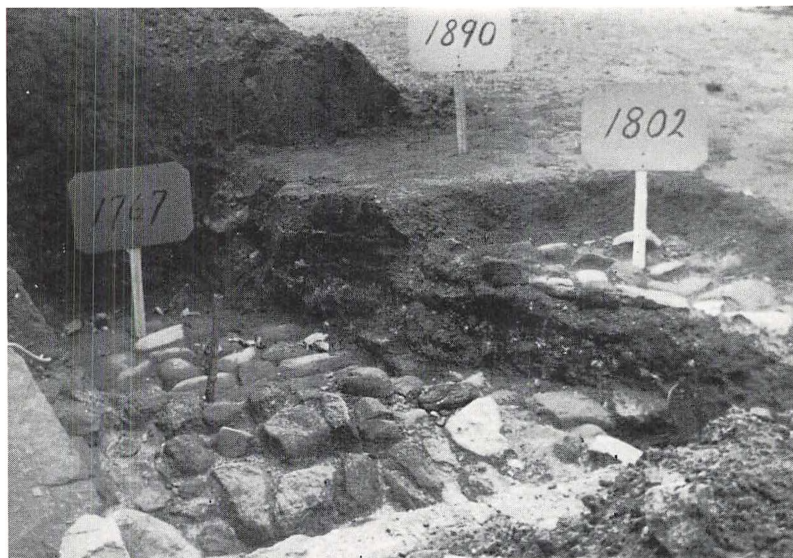

Ramée's tegning til udhus (opvaskerum og locum).

PLANCHE 6

Fra udgravningen i 1942. Afdækning af Ramées »canal souterrain«.

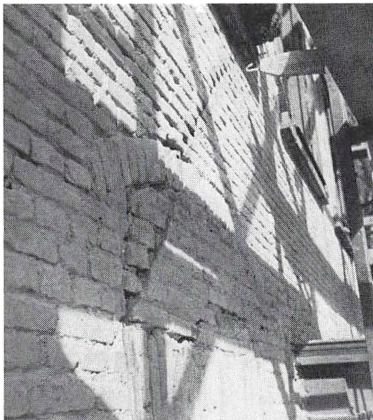

Afdækning af 3 gårddækninger. 1767 Brolægning fra Holmskjolds stald.
1802 Ramées brolægning. 1890 Carl Allers makadamisering.

Sophienholm 1798.
Tegning fra maleren J. L. Lunds skitsebog.

Den afhuggede sydfacade
under reparationen 1938,
bemærk det buede stik fire skifter
over det gamle vinduesstik.

Brandtrappen på taget
fra hovedbygningen til østre fløj.

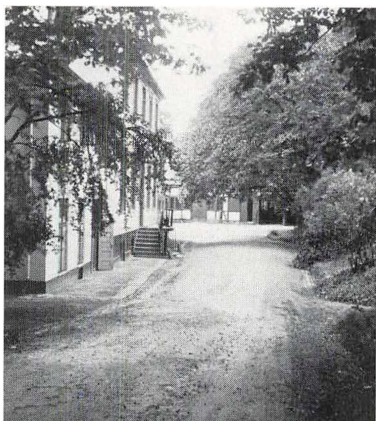
PLANCHE 8

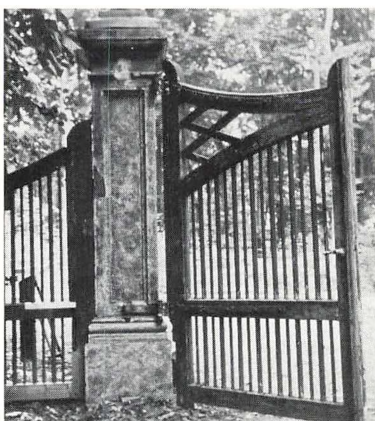
Lindealleen kaldet »Pyrmonteralleen«,
det sidste træ i alleens venstre side
er det med navnetrækket IDA.

I anledning af Ida Bruns fødselsdag
– 20 september –
bekranses hendes navnetræk i det
historiske træ i »Pyrmonteralleen«.

Opkørslen til Sophienholm.
Her stod porten i Holmskjolds tid.

Portsjøle med låge
efter flytningen til Nybrovejen.

rende paa den anden Fløj, hvad der maaske kan give Lov til at formode, at Køkkenet allerede laa her dengang ligesom i den senere Periode af den Brunske Tid. Maaske er Bjælkeloftet, der var herinde, og de smaarudede Vinduer i Baggensens Stue en ægte Reminiscens fra disse Dage.

En anden Ting, man ogsaa vil studse over, er Porten. Den Port, som man altid har troet var en flot Raméesk Indkørsel til hans ombyggede Stovværk – tilsyneladende den selvsamme Port har tidligere staaet nede i Gaarden paa tværs over det, som vi maa formode, var den gamle – senere nedlagte – Kollekollevej.

Men der er Mystik i Aarstallene. Paa Skitsen gaar et Stakit tværs op over Plænen, men efter hvad Aarstallene andre Steder siger, er dette Stykke Jord – Arealet mellem den nedlagte og den beholdte Vej – først købt i 1804, medens Tegningen er fra 1798. Men det maa altsaa staa hen indtil videre.

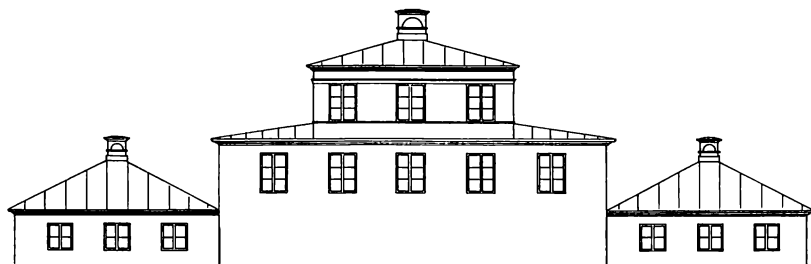
Endnu en Ting, man kan læse i de gamle Blyantsstreger, er at Stentrappen ud mod Gaarden er den gamle, originale fra Holmskjolds Dage, den store Havetrappe derimod er nok Ramées, i hvert Fald siger Vilh. Lorentzen, idet han omtaler Ramées Ombygning, »at det stærke Fald i Terrainet mod Syd, mod Bagsværd Sø, muligjorde det storstilede og skønne Trappeanlæg, der endnu er Husets Pryd. Fra to Sider løber Trappen op foran Havedøren, udenom den pilasterprydede Indgang til Kælderstokværket, et Trappemotiv der har gamle Ahner, og her er gennemført i Klassicismens nøgterne klare Stil«. Havetrappen har nok ikke været paa den gamle Bygning. Der hvor Trappeløbet er, har der sikkert været Vindue, og den brede Dør hernede har været Havedøren og Indgangen til Spisestuen.

Foretager man paa Basis af J. L. Lunds Skitse en Rekonstruktion af Bygningen, er det interessant at se, hvor meget af det gamle, at Ramée har beholdt. Alle Stueetagerne er de oprindelige og Stentrappen mod Gaardsiden hører de første Dage til.

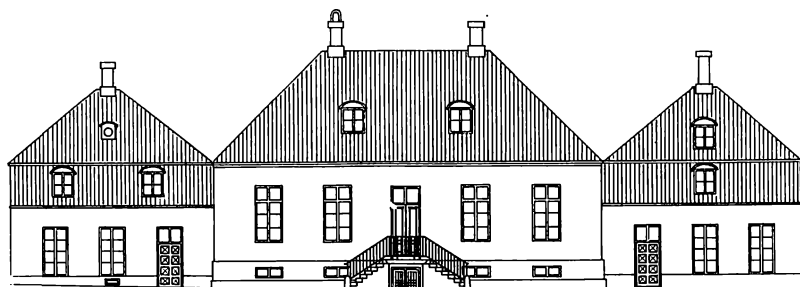
Da, efter mange Aars Forløb, Sophienholm i 1938 skulde nyma-

Sophienholm og familien Aller

les, viste det sig, at Pudset paa Sydsiden var saa vejrbitd, at det blev nødvendigt at forny det. Den gamle Puds blev derfor hugget af med Luftværktøj, hvorved de gamle Mursten kom til syne. Af disse fremgaar det, at der er Forskel paa Murværket i Stueetagen og paa 1ste og 2den Sal, naturligt nok, da Stueetagen er fra Holmskjolds Byggetid i 1768, og de øvre Etager fra Ramées Ombygning i 1802. Det ses ogsaa, at Ramée ikke har turdet stole paa de gamle Stik over Vinduerne, da han førte Murene op i to yderligere Etager, og han har derfor i det ny Murværk indskudt nye hvælvede Stik til at bære de nye Mure. Paa Stene i Stueetagen blev der fundet Rester af Hvidtekalk, saaledes at man maa gaa ud fra, at Holmskjolds første Sophienholm har været hvidtet direkte paa Murene

Skitse af den overdel Ramée lod bygge
på Holmskjolds Sophienholm i 1802.

Rekonstruktions-skitse af Holmskjolds Sophienholm 1769.

uden Anvendelse af Puds. Som før nævnt viste det inderste Pudslag, at Sophienholm paa det første Stade, efter at det er blevet pudset, har været rødt. Man antog derfor, at denne næsten pompejansk røde Mur, graasorte Sokkel og antagelig sort Tegtag maatte stamme fra den Holmskjoldske Periode. Men ved Restaureringen i Vinteren 1937–38 kunde man ganske tydeligt se den stærke røde Farve oppe paa 2den Sal mod Nord, hvilket beviser, at det er Ramées Sophienholm, der har været rødt.

Der er Grænse for, hvor mange Detailler man kan finde frem i den Lundske Skitse. Saaledes er Spørgsmaalet om Vinduernes Rudestørrelse ikke løst, men det vilde ikke være urimeligt at antage, at hele Huset tidligere har haft de samme smaarudede Vinduer som paa Vestfløjens nederste Etage, og at Ramée har byttet dem ud med de nuværende franske Vinduer, der aabner indad, men altsaa har ladet de mere skjulte Køkkenregioner, der netop laa i Vestfløjens nederste Etage, beholde de gamle Vinduer.

Blandt Malerier, malet af J. L. Lund, findes et Billede af Portnerhuset paa Sophienholm. Paa dette kan man se, at der over Indgangsdøren har været Stukornamenter, der fuldendte den gotiske Stil, og at Vinduerne har haft Krydssprosser. Det fremgaar ogsaa af dette Maleri, at Porten heller ikke paa dette Tidspunkt har haft de gamle Vaser fra Holmskjolds Tid. Om disse er gaaet til, da Ramée flyttede Portsøjlerne, er uvist, de fandtes i hvert Fald ikke, da vi kom hertil. De Kugler, der nu pryder Søjlerne, fik de først til Fars og Mors Sølvbryllup.

Selve Portfløjene, der er ganske de samme som nu, har været hvidmalede, hvad der vel er naturligt, selvom man maaske ikke havde tænkt sig det. Portsøjlerne var ganske lyse, og det har fundet sin meget naturlige Forklaring nu ved Restaureringen af Porten i 1938. Søjlerne er nemlig behugget Kalksten – og har altsaa dengang ikke været oliemalede som senere.

Paa Billedet staar de gamle Bøgetræer der som nu, Lindetræerne

ved Portens Sider er noget mindre, og der er Udsigt til Søen ned over Frugthaven. Hvor Frugthaven er, maa den gamle Frederiksdals Kro's Vænge have ligget. Man maa stadig huske, at Landevejen dengang gik tværs gennem Haven, som den nu er, og at det altsaa har været omtrent mellem den øverste Frugtgang og Søen, at dette Vænge har haft sin Plads. Det har allerede dengang været ryddet Plads i Skoven. Senere – i 1773 – udvidede saa Holmskjold Sophienholms Have, hvis Grænse da har gaaet ret nær Hovedbygningen, et Stykke ind i den nuværende Frugthave, nemlig »mod Øst til Kroen«, som før nævnt. Først i 1804, da Constantin Brun købte og nedlagde sin Del af den gamle Landevej, kom øverste Del af Frugthaven til.

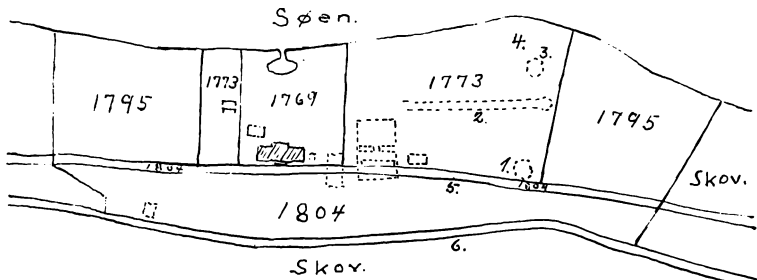
Mellem de Raméeske Tegninger af Sophienholm, som i 1929–30 kom i Charlottenborg-Samlingen's Besiddelse, fandtes Forslag til Driverierne, det som vi kalder »Vinkasserne« og »Bedstefars Have«. Hvorvidt det er kommet til Udførelse netop i denne Skikkelse, ved jeg ikke. Maalene passer ikke helt med det nuværende, der nøje har holdt sig til de gamle »Plankeværker«, som Brun selv omtaler i sin Beskrivelse af Sophienholm. At det har været tænkt som et ret storlaaet Driveri for finere Frugt og Gemyse, kan der derimod ikke herske Tvivl om. Dette Anlæg ligger mellem Staldbygningen og Gartnerboligen. »Vinkasserne« maa nærmest betragtes som en Form for Drivhuse. Bagvæggen var oprindelig et Plankeværk af lodrette Egestolper og gammeldags brede Fyrrebrædder, hvortil der saa var skraatstillet Drivhusrunder. De var beregnet paa Dyrkning af Druer. I den øvrige Indhegning voksede Ferskner, Abrikoser, Blommer, Kirsebær og alskens Frugt. Op ad de gamle Plankeværker var der Rester af gammel Glans og Herlighed i Retning af Espalietræer, særlig Korénderdruerne var endnu i flere Aar frodige og rigtbærende. Drueribsenes lige overfor var over mandshøje og havde usædvanlig lange Klaser, og af Blommer var der baade gule og blaa. Vinkassernes Stokke var store blaa Frankenthalerdruer, kun inderst

i den lille Vinkasse mod Vest var der grønne Druer, de blev først modne. Varmen i de to smaa Vinkasser er indlagt i »vor« Tid, ligesom Døren i Vinkassegavlen ned til Blomsterhuset ikke fandtes tidligere. Det gamle Blomsterhus, der ligesom nu laa for Gavlen af Vinkassen, blev revet ned for at give Plads for det nye store Blomsterhus, og samtidigt faldt Plankeværkerne. Det var i Begyndelsen af Halvfemserne. Denne Plads blev saa, til det vi kalder »Bedstefars Have« med dens Skolebede og tusinder af Blomster.

Gyngehøjen er maaske Nøglen til Forstaaelsen af, hvor Havens oprindelige Grænse gik. Ser man Gyngehøjen, Lindealleen og det runde Bøgelysthus nede ved Storkereden under et, har man sikkert her Linien, der afgrænsede Haven i Aarene 1773–93.

Højen med de gamle Lindetræer paa, som vi kalder Gyngehøjen, har sikkert dengang ligget i Havens yderste nordvestlige Hjørne. Fra Højen har der været Udsigt over Søen udover Margueriteengen og den spinkle nyplantede Lindeallé, der saa ikke kan være Ramées Værk, da han jo først kom til i 1802. Fra Højen har der mod Nord

Rids over de sammenlagte grundstykker til Sophienholm med angivelse af årstallene.

Nr. 1. Gyngehøjen.

Nr. 2. Lindealleen.

Nr. 3. Bøgelysthuset.

Nr. 4. Kærmindehøjen.

Nr. 5. den i 1804 nedlagte Kollekollevej.

Nr. 6. den bibeholdte Nybrovej.

været Indkig i den gamle Højskov. Den noget mærkelige Afslutning af Lindealleen, med Gangen der bøjer af til Siden op mod det norske Hus, finder ogsaa sin Forklaring herved. Gangen var jo endda smallere indtil for nogle Aar Siden, hvor det ene Træ i Lindealleen, der flankerede den, faldt. Nøddegangen paa den modsatte Side er først anlagt i »vor« Tid.

Det er ligeledes forstaaeligt, at Friederike Brun, naar hun vilde finde sig et stille Sted til sin »Trauergarten«, det vil sige den nuværende Kærmindehøj, har lagt denne ligeledes i Havens fjerneste Hjørne, nede ved Søen.

Naar Friederike Brun klagede over, at hun ved Hjemkomsten fra sin anden Italiensrejse, 1803, fandt alle sine kære Elle- og Lærke-træer og Taarepile omhuggede, saa kan det godt være, at det er hendes »Trauergarten«, det er gaaet ud over, den »Trauergarten« hvortil hun hjembragte sine italienske Kærminder og plantede i den Urne eller Vase, som hun tidligere havde sat her, som et Minde om sin afdøde Veninde, Emilie Schimmelman, der var gift med Greve H. E. Schimmelman og døde 28 Aar gammel. Ved Foden af Vasen plantede Friederike Brun Vinka. Til Kærmindehøjen skriver hun dette Digt:

DER TRAUERGARTEN

Zu meinem Trauergarten
da wandl' ich leise hinab,
der Blümlein treu zu warten
und der Erinn' rung Grab.

Hier schlingt des Sinngrüns* Ranke
sich um der Urne Fuss,
der Weidenast,** der schwanke,
senkt sich zum Trän' erguss.

* Sinngrün — Vinka. — ** Weidenast — Pilegren.

Oft wenn im Licht der Sterne
der düstre Pfad mir winkt,
und süsse Tröstung ferne
wie Geisterlaut erklingt.

An graues Urzeit Steinen
seh' ich dann Nahmen glühn,
der seligen, der meinen,
in Flammenschrift erblühn.

Und leise wandeln, leise
Gestalten, bleich erhellt,
durch die verschlungenen Kreise
im grünen Blätterzelt.

Allein die Blümlein sprechen
mir nun die Nahmen aus,
kaum wag ich eins zu brechen,
als zum Erinn'ungsstraus.

Den ich als Herzensgabe
aus reiner Undschuldzeit,
Emilia, deinem Grabe
zum Opferkranz geweiht.

Et af de første Aar, vi var paa Sophienholm, modtog Far et Brev fra Alexander Brun, der boede paa Louisiana i Humlebæk. Han var Barnebarn af Constantin Brun, og det kan tilføjes, at det var ham, der hjemførte Ida Bombelles Lig fra Wien, for efter hendes eget Ønske, at lade det bisætte paa Holmens Kirkegaard.

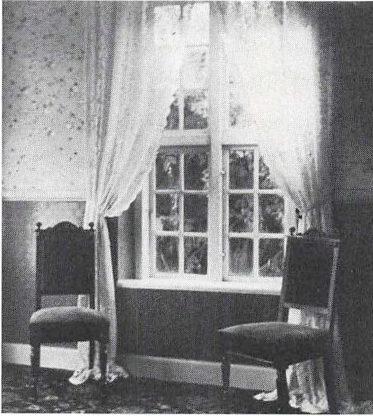
I Brevet skriver han, at han har aflagt et Besøg paa Sophienholm

og beklager ikke ved denne Lejlighed at have truffet Far, men tilføjer, at han med stor baade Vemod og Glæde har gennemvandret sin Barndoms Have og genset de kendte Steder. Han siger saa, at det var med blandede Følelser, at han saa, at Kærmindehøjen var brugt til Hundegravsted, her hvor Friederike Bruns Kærmindevase havde staaet, men Stenens smukke Ord havde dog forsonet ham med Tanken. Iøvrigt beklagede han den haardhændede Maade, Auktionen efter Constantin Bruns Død havde berøvet Sophienholm, hvad det ejede af mere haandgribelige Minder fra den Brunske Periode baade inden- og udendørs.

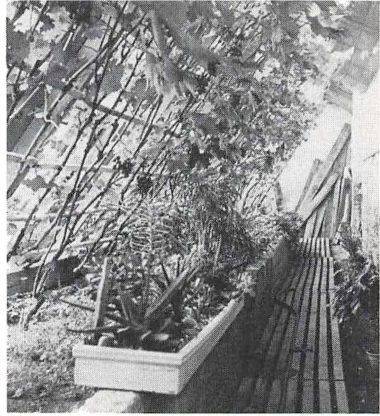
Praktisk talt er der vel ogsaa kun af direkte fortællende Minder Relieffet af Baggesen, Kilden med dens Inskription og som eneste Mobilar to kulørte Glas oppe i det norske Hus tilbage fra hin Periode, »hvor Sophienholm havde udviklet sig til en litteræræstetisk, musikalsk og diplomatisk Salon i europæisk Format, hvor Aandslivets og Kunstens Ypperste mødtes med Aristokratiet, de fremmede Diplomater og prominente Tilrejsende«.

Kærminderne og Vinkaerne holder her nede ved den gamle Trauergarten Hævd over svundne Minder, i over Hundrede Aar har de blomstret og bredt sig, selv de friskeste Minder fra svundne Dage.

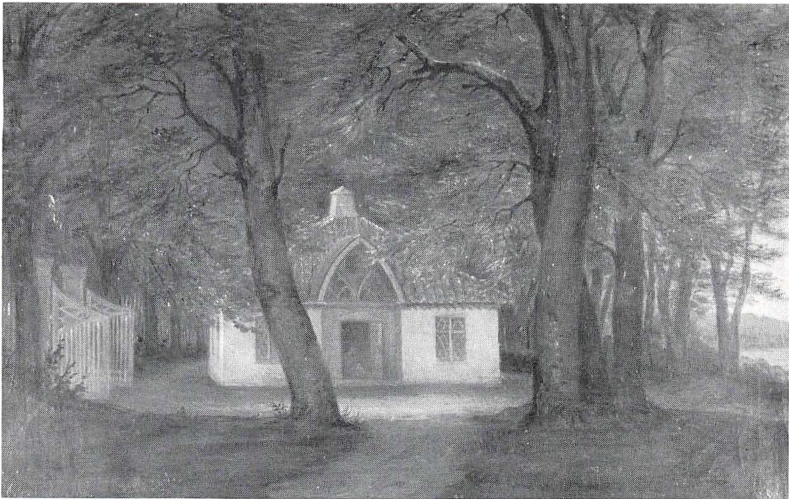
I 1938 – paa det nærmeste Hundrede Aar efter, at den gamle Kærmindevase blev solgt paa Dødsboauktionen efter Constantin Brun – stillede vi en ny Kopi af den historiske Vase op igen. Inskriptionen med Vasens Historie blev ætset paa en Kobberplade, men inden den blev færdig, var vi inde i den næste Verdenskrig, og derfor blev Pladen ikke anbragt. Naar de under den første Verdenskrig kunde stjæle Nedløbsrørene fra Tagrenderne paa selve Frederiksborg Slot, fordi de var af Kobber, saa betænkte vi os lidt paa at sætte Kobberplade op just nu.

Vinduet med de små ruder
i Bagesens stue;
dette vindue stammer fra
Holmskjolds Sophienholm.

Det indre af en af vinkasserne
fra Ramées tid.

Portnerhuset fra den første tid;
bemærk stukornamenterne over døren og de krydssprodsede vinduer.
efter maleri af J. L. Lund.

PLANCHE 10

Den rekonstruerede vase
på Kærmindehøjen.

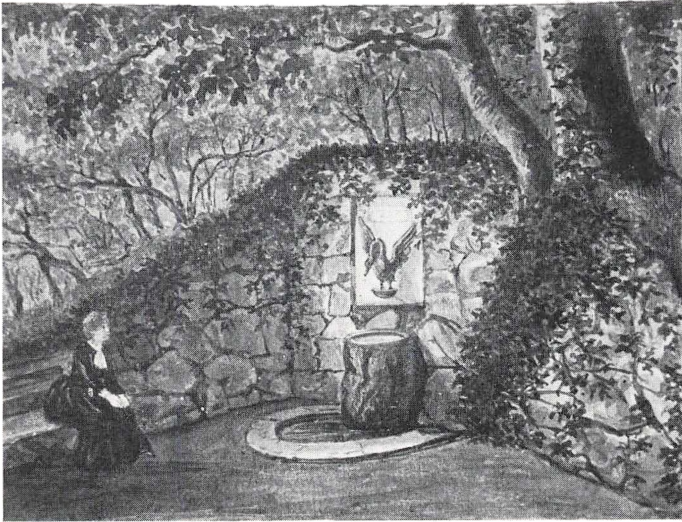

Sophienholms have er fra Bruns tid
omgivet af stengærde og stakit,
men oppe ved landevejen lige foran
hovedbygningen er stengærdet stakitløst
og i stedet er gravet en fordybning,
hvorved et mandshøjt stengærde
danner afgrænsningen og samtidig
frigøres indblikket til ejendommen.

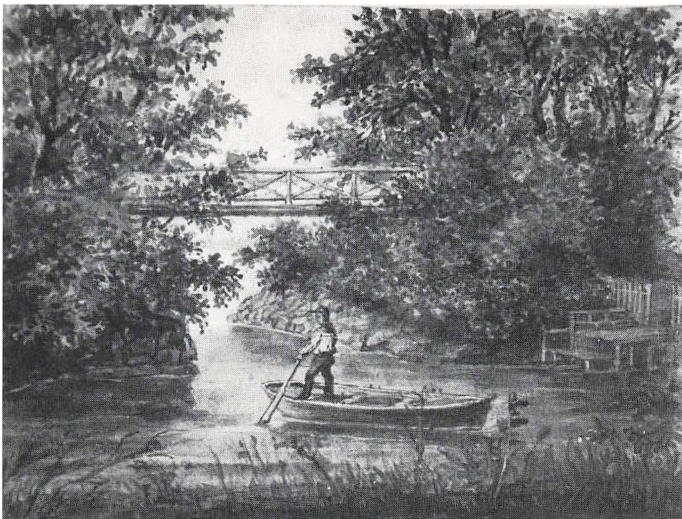

Familieidyl ved Bagsværd sø 1887; på bænken Carl og Laura Aller
med drengene Axel og Valdemar i barnevognen Rigmor.
Efter akvarel af Anton Harttung.

Caroline Amalie Kilde. Efter maleri af Anton Harttung.

Bådehavnen med broen over indløbet. Efter maleri af Anton Harttung.

PLANCHE 12

Stien om den gamle bådehavn
anlagt i Allers periode.
Carl og Laura Aller står tæt sammen.
Stien findes ikke mere.

Carl og Laura Aller
med sønnen Valdemar mellem sig
i Sophienholms have 1884.

Sophienholm vinteren 1885 taget fra søen.
Fra venstre drengen Axel og Carl Aller; i midten drengen Valdemar.

Inskriptionens Ordlyd var saaledes:

Kærmindehøjen her er Friederike Bruns Trauergarten. Her stod fra 1790erne til 1836 som Mindevase en gammel græsk Amphora. Til denne Urne hjembragte Friederike Brun fra en Italiensrejse nogle Kærminder, som hun lod plante oppe i Urnen. Herfra har de senere spredt sig over Høj og Have. Mindevasen selv var en Kopi af et Oldtidsfund gjort paa Øen Milo i de samme Katakomber, hvor senere den berømte Venusstatue blev fundet. Vasan blev indlemmet i Lord Hammitlons store Samling i Neapel, og her saa Friederike Brun den«.

Maleren Johan Heinrich Wilhelm Tischbein aftegner Vasen i sin Bog »Wasensammlung«, og efter denne Tegning blev Kopien paa Sophienholm udført. Ved Auktionen efter Constantin Bruns Død i 1836 forsvandt Vasen. Denne Vase, der nu efter Hundrede Aars Forløb igen staa paa Kærmindehøjen, er udført efter de samme Tegninger som dengang.

Naar Alexander Brun skriver, »at det var med blandede Følelser han saa, at Kærmindehøjen var brugt til Hundegravsted«, saa skyldes det lidt af en Misforstaaelse. Hvis der engang skulde blive gravet i den gamle Kærmindehøj, vil Fremtidens Arkæologer eller Kloakgravere, hvad det nu bliver, støde paa et Æselskelet, og er de saa lidt kendte med Stedets Historie, vil de sikkert mene at have truffet paa jordiske Rester af et af Friederike Bruns berømmelige Æsler. Men de tager Fejl. Det er »Æsel-Peter«, der ligger her. »Æsel-Peter« hører »vor« Tid til. Han begyndte som Transportdyr for magelige Turister, der vilde besøge Munkebjerg ved Vejle, og travede i aarevis op og ned ad de stejle Veje, hvor der nu er indrettet rullende Trappe efter engelsk Mønster. Saa købte Far ham, som en lille Opmuntring til min Søster Ragna ovenpaa hendes Sygdom, og hele Resten af sit lange Liv tilbragte han her paa Sophienholm.

KILDEN

Med sin hvide Marmorplade, sin irrede Svane, Muslingeskallen, de store Stensætninger og det efeutilgroede Kastanietræ hører Kilden ligesom det norske Hus til de historiske Minder i Haven fra den Brunske Tid. Den er først anlagt paa et ret sent Tidspunkt, 1817, og er maaske derfor et af de sidste større Foretagender, Constantin Brun har ladet udføre herude. Ligesom den sikkert tidligere, ved de store Havefester, som Bruns gav, har dannet Midtpunkt for den straalende Illumination, der skulde forlene den nordiske Sommer-nat med italiensk Glød, har den stadig senere i »vor« Tid spillet en stor Rolle. Hver Sankt Hans-Nat, naar Klokken slog 12, har Familien været samlet om den. Kildefeens formummede Skikkelse har optraadt, Ønskerne for næste Aar er blevet skyllet ned med dens Kildevand, og kulørte Lamper har Aar efter Aar flammet i dens Buskadser.

Kilden er opkaldt efter Caroline Amalie, den samme Prinsesse, der, efter hvad Nystrøm er mest tilbøjelig til at mene, ogsaa har givet Navn til »Prinsessestien«, og da hun boede paa Sorgenfri og hyppigt var Gæst paa Sophienholm og Frederiksdal, og Prinsessestien er den korteste – og smukkeste – Vej mellem disse Punkter, saa har den maaske ogsaa en lille Tilknytning til Sophienholm.

Til Indvielsen af Kilden har Friederike Brun skrevet dette Digt:

DER GENIUS DES QUELLES.

An Caroline Amalie.

Kost' o Holde, des Quelles. Im Haine des Freundschaft gebohren rieselt' er stillen dahin, nur von Geliebten gekannt.

Hat die perlenden Tropfen dein Rosenmund nun berührt, opfr' ich den Göttern fro, was in den Becher verbleib.

Nahmenlos war der Quell, dir ist es eigen geworden.

Fröhlich flüstert er nun: »Bin Carolinen geweicht«.

Verselinierne har jo sikkert været fremsagt, idet der er overrakt Prinsessen det første Bæger Vand fra den ny Kilde, og Resten af Bægerets Indhold er saa højtideligt tømt i Marmormuslingens Skaal, medens Rosenblade er drysset ned over Gæsterne.

Og siden har Kilden rislet Dag og Nat, Aar efter Aar nu i langt over Hundrede Aar.

I Foraaret 1943 blev Dækslet over Kildebrønden fornyet, det gamle var blevet for skrøbeligt og livsfarligt. Mens Dækslet var borte, og Dagens Lys for en Gangs Skyld kunde trænge ned i Kørligheden mellem disse gamle Stensætninger, kunde man se ned i dets hemmelighedsfulde Dyb. Her har det Kildevæld sit Udspring, som i Aarenes Løb har rislet i Marmorkummen dernede paa Caroline Amalies Kilde.

Kildebrønden er den tredie af Sophienholms gamle Brønde. Den første havde en firkantet Pumpe med Kugle som Topstykke og er sikkert tegnet af Ramée. »Eine aufstehende Wasserpumpe mit trinkbarem Wasser« siger Constantin Brun. Da vi kom herover, stod i denne Brønd et gammeldags rundt Postetræ, som saa blev udvekslet med en almindelig, knapt saa romantisk, Jernpumpe. Den anden Brønd stod i Baggaarden, og den var ikke »trinkbar«. Den blev kun brugt til Vaskehuset, men da de nye Vandledninger blev lagt, blev den kastet til. De gamle Brønde forslog ikke mere, og vi stoled heller ikke mere paa dem, derfor blev der lavet et nyt Anlæg med artesisk Brønd. Til at begynde med var Vandet fra denne artesiske Brønd fælt, ildrødt, blot det havde staaet lidt. Derfor blev der bygget en Luftningsanstalt oppe over Trækronerne øverst oppe i Haven. Under den første Verdenskrig var der blevet opsat Vindmølle paa et meget højt Stativ, der ragede op over Skoven. Det var en Vindmotor, der efter den la Courske Metode fodrede de elektriske Accumulatorer nede i Maskinhuset. Den var blevet anskaffet paa Grund af Krigstidens Restriktioner, der forhindrede os i at faa Petroleum til Lysmotoren, og den gjorde ogsaa sin Pligt, men med

Restriktionernes Ophør, blev den almindelige Motor alligevel den mest praktiske, og Møllevinger og Maskineriet blev pillet ned. Det var Stativet fra denne Vindmølle, der nu blev anvendt som »Ben« for Vandluftningshistorien.

ISHUSET

I Skjul bag Gartnerhuset finder man det gamle Ishus. Constantin Brun omtaler selv, at Sophienholm var forsynet med »einem Eiskeller«, og nævner, at det, samtidigt med at magasinere Isen til Brug i Sommertiden, blev brugt til at opbevare letfordærlige Madvarer i. Om Vinteren blev der »iset« paa Søen, og Ishusets dybe Kælder fyldt op med disse savede Isstykker, der senere frøs sammen til en stor Masse, hvoraf en af Havemændene hver Morgen om Sommeren huggede Stykker løs og bragte ned i Køkkenet. Dengang tog man det ikke saa nøje med Afstanden mellem Fadebur og Køkken.

Som et Led i de Reparationer paa Sophienholm, som blev udført i Efteraaret 1942 med et Tilskud fra Staten paa 25 %, blev ogsaa Ishusets Straatag nytækket. Det gamle Tag var i Tidens Løb blevet tyndslidt, Straaene dryssede ned, og der gik Huller i Taget. Ganske vist var Ishuset ikke i Funktion mere, det er allerede en Del Aar siden, det ved Vintertid blev fyldt op med Is fra Søen, men det var dog i »vores« Tid, selvom det nok er en Menneskealder siden.

Ishuset havde saa at sige tre Etager. Loftsrummet oppe i det spidse Straatag, hvor der laa Halmdynger som Isolering. Nedenunder kom Rummet med den nu halvt tilkastede Dør. For Døraabningen var der Dobbeldør, den yderste endda buet for at følge Murens Runding, og indenfor midt i Gulvet var Lemmen ned til selve den 4–5 Meter dybe Iskælder.

Rørene til Tækningen blev hentet fra Randers Fjord, da de derovre er spinklere end fra vore Søer her omkring, og til et spidst Tag som dette maa Rørene ikke være for svære, sagde Tækkemanden. Typisk for det gamle Straatag var, at det var sat op med Tjæregarns-

opbindinger. Det er noget man forlængst er gaaet væk fra, nu bruger man Jerntraad, men disse gamle Opbindinger bærer altsaa Bud om gamle Dage, selvom de maaske ikke kan føres helt tilbage til Ramée og 1802.

Et af Spærene viste sig at være samlet af to Bjælkestumper ved Hjælp af noget saa interessant som en »fransk Laas«, en kunstfærdig Samling af to Bjælkeender, hvor Udhugninger greb ind i hinanden og blev sammenholdt af Kiler. Tømreren, der sømmede de nye Lægter paa, fortalte om, hvor udmærkede saadanne franske Laase var, men tillige hvor svære de var at udføre. Oppe paa den ny Kirke i Rudersdal var Rygningen, fortalte han, samlet i een Længde ved Hjælp af 8 franske Laase, men det var ogsaa kun paa saadanne Steder, at man spanderede dem, føjede han til. I Ramées Tid har man altsaa haft Tid nok til at spandere en fransk Laas i et Ishus.

DET NORSKE HUS

Efter Constantin Brun i 1795 udvider Sophienholms Grundstykke, blandt andet med det Stykke, der ligger mellem Lindealleen og den nuværende Grænse mod Skoven, lader han paa Skrænten ud til Søen rejse en høj stensat Terrasse med aaben Udsigt mod Søen. Oppe i Norge bliver der bestilt et fix og færdigt Bjælkehus, og over Sø og Salten Vove, som der staar skrevet, skibes det herved. Bjælkerne er nummererede og snart rejser det nu historiske norske Hus sig her. Friederike Brun siger selv om det:

Det norske Hus staar paa en stejl Terrasse, omgivet af en tæt dunkel Krans af Weymouthfyrre og Birke, i hvilke Ugler og Glenter bygger Rede. Nedefra vifter op til mig de blomsterduftende Akaciekroner, hist nede straalere Søen, indfattet af bøgeklædte Strandbredder med henrivende Bugter«.

Sophienholm og familien Aller

I et Digt af Johan Ludvig Heiberg, dateret »Sophienholm 1818« og nedskrevet efter en Vandring ved Løvfaldstid til »de fordem elskte Steder« hedder det om det norske Hus:

*»Ved Søens klare Bred deroppe,
hvor tit jeg i det lille Lysthus sad,
imellem Blomster glad,
jeg kun de grønne Fyrretrær
og røde Bøgetoppe
kan øjne blandt hverandre der,
og fra den sjælne Gruppe stige
halvdunkle, svage Skygger underlige«.*

I Foraaret 1938 lod vi skære et Hul paa Tapetet, der var sat op paa Hessian, og inden under dette kom en Panelering til Syne, og under den igen de gamle norske Bjælker. De var fuldkommen friske, de gamle haandsmedede Søm viste endnu de blanke Slag fra Hammeren, og Mosset mellem de tilhugne Stammer laa, som da en svunden Tids Haandværkere havde puttet det ind. Det gamle storblomstrede Tapet i Midterværelset siges at skrive sig fra den allerførste Periode, saaledes at det skulde være op mod 135 Aar gammelt. Ved Reparationen af enkelte Partier af det, hvortil blev anvendt de Stykker, der sad under Vinduerne, blev der heller ikke fundet Rester af andet Papir.

Der var en Tid, da vi regnede med, at den lodrette Bræddebeklædning af Huset var kommet til senere, efterhaanden som de norske Bjælker maaske havde givet efter for Tidens Tand, og Skaderne derfor skulde dækkes. I Efteraaret 1942, inden vi skulde til at male det norske Hus, benyttede vi Lejligheden til at tage et af de udvendige Brædder løs, saa man kunde se de gamle norske Bjælker indenfor. Af Bjælkernes Behugning fremgik det ganske tydeligt, at Paneleringen har fundet Sted samtidigt med Husets Bygning i 1802.

Det norske Hus har alle Dage været et yndet Tilflugtssted. Vi ved

det bedst fra »vor« egen Tid, og læser man »Sophienholmsbrevene«, skrevet af Nicoline Hammelef, der i sin Barndom og Ungdom kom som en Datter af Huset hos Familien Brun, vil man faa det mere end bekræftet.

»Her drak man Fødselsdagschokolade om Formiddagen, her blev der læst højt, og her øvede Ida sig i sine Attituder. Her drak man The med Arveprinsen og Caroline Amalie, og her flygtede man hen, naar Sophienholm blev for overlæsset med Gæster«.

Fra de første år på Sophienholm skriver Valdemar Aller om:

SØVEJEN TIL FREDERIKSDAL

Nu gaar Dampbaadene direkte fra Lyngby op igennem Kanalen og lægger til helt oppe ved Slusen, men da vi kom til Sophienholm, var Forholdet et andet.

Der var for det første ingen Dampbaade og heller ikke nogen Kanal. Ned gennem Mosen snoede den gamle Mølleaa sig i Slyng efter Slyng, til den mandede ud i Aaen mellem Bagsværd Sø og Lyngby Sø.

Den var knapt nok sejlbar, i hvert Tilfælde har vi flere Gange forsøgt at ro op igennem den, men har altid maattet holde op paa Halvvejen, Aarerne hang fast i Vandplanterne. Oppe Midtvejs i Mosen tog Aaen et Slyng helt ind under Skovskrænten paa den sydlige Side, og her var den gamle »Kobro« ført over. Det var en ret kort Træbro med en høj Laage og et Stakit midt paa, saadan som man saa dem ved Peblinge- og Sortedamssøerne. Broen var aflaaaset, og Frøken Fønss overleverede os Nøglen til den. Jeg mindes dog ikke, at vi nogen Sinde gjorde Brug af denne Nøgle. Broen førte over til Skrænterne paa den anden Side Mosen, til Stien til Virum og til Prinsessestien, men saa langt som op til Kobroen naaede vi aldrig pr. Baad, dertil var Aaen for ufremkommelig.

Naar Skovgæsterne derfor dengang vilde til Frederiksdal og ønskede at benytte Søvejen, maatte de henvende sig til Færgemanden i Lille-Lyngbysø nedenfor Lottenborg, og han roede dem saa den ret lange, men smukke Rotur herover. Først ned langs Jernbandedæmningen, saa over Lyngbysø, men da Mølleaaen ikke var fremkommelig, maatte han ro ind under Nybro og op gennem Bagsværdssø, og Passagererne blev sat af ved Stakittet for Enden af Sophienholms Have oppe ved det norske Hus. Herfra gik Folk saa over til Kroen. Den lille Bugt lige udfor Haven med den store Sten har altsaa dengang været Endestation for Færgefarten Lyngby-Frederiksdal, og Sophienholms Stengærde og Stakit Anløbsbroen. Folk kunde dog ogsaa blive roet et Stykke længere og blive landsat ved et bøjet Bøgetræ. Træet findes ikke mere.

Da Fæstningskanalen blev gravet og afløste den gamle Mølleaa, blev Forholdet jo et andet. Kanalen blev stukket ud i Eftersommeren 1885 og gravet det følgende Aar, væsentlig ved Hjælp af svensk Arbejdskraft. Samtidigt dukkede de nye lyseblaa Gendamer op herude, de skulde holde Orden paa urolige Gemytter mellem dem.

Aaen mellem Møllen og Furesø var ikke nær saa moseagtig som Aaen nedenfor Møllen. Der hvor nu Broen over til Hjortholms Ruiner er, eller rettere sagt omtrentlig der, Kanalen gaar jo ikke helt i den gamle Aa's Fodspor, laa dengang et Sluseværk, som man passerede, naar man vilde over til Hjortholm. Ved Hjælp af dette Sluseværk kunde Mølleren tømme Aaen foran Møllen og faa rensset. Dengang var der ogsaa mere at se af de gamle Ruiner, i hvert Fald flere Munkesten. Det fortælles, at naar Bønderne oppe i Virum skulde bygge sig en ny Svinestald, eller hvad det nu kunde være, saa spændte de for Arbejdsvognen, smed en Hakke op i den og agede ned til Ruinerne efter et Læs gamle hæderkronede Munkesten – dem Peder Godske saa helt modigt havde forsvaret under Grevens Fejde. –

Det norske hus fotografert i vinteren 1885.

Carl og Laura Aller
i det norske hus.

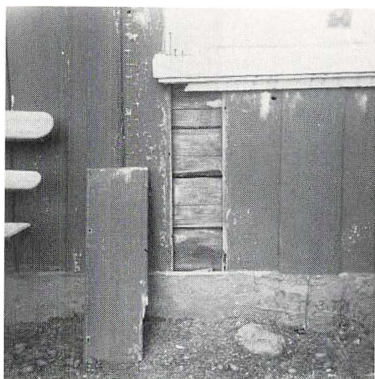

Det norske hus var også i familien
Allers periode et yndet tilflugssted.
Her familiemedlemmer på terrassen
foran huset.

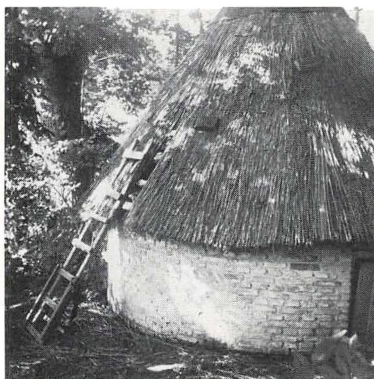
PLANCHE 14

Udsigt fra stuen i det norske hus.
Efter maleri af Anton Harttung.

Afdækning af bjælkelaget
på det norske hus.

Det gamle ishus
fra Constantin Bruns tid.

Kultegning af Laura Aller fra 1879.

PLANCHE 16

Carl Aller i kane ud for Sophienholm på vej til Lyngby.

Allers dagligstue på Sophienholm.

Om livet på Sophienholm får man et lille indblik gennem Laura Allers dagbogsoptegnelser fra 1887, hvorfor brudstykker herfra medtages i dette skrift:

1887.

Den 15. Februar.

– Det knager og brager hult og ækelt ude i Isen. Børnene var lidt ude med Isbaaden, men jeg er næsten bange for det.

(Isbaaden, var den lille Robaad, der var sat paa Skøjter og nu strøg hen over Søens Is med sit Latinersejl. V.A.)

Den 16. Februar.

– Da Drengene kom fra Skole, fortalte de, at man nu havde fundet Muremester Fogths Datter fra Bagsværd, der forsvandt for cirka tre Maaneder siden. Liget laa helt ovre ved Lemkes Lysthus i Aldershvilebugten, og det var hendes egen Bror, der var ude at løbe paa Skøjter, der fandt hende. Hovedet og den ene Arm laa over Isen, og hun havde trykket et Lommetørklæde op mod Øjnene formodentlig for ikke at se, da hun sprang ud. Det er ikke saa underligt, at det brøler derude i Isen. Godt var det, at man ikke vidste, at hun laa der, ellers vilde man da have tænkt, at det var den stakkels Sjæl, der bankede paa, for at kunne stige fra Søen op til en anden Verden, naar blot Islaaget vilde aabne sig. – Gud ske Lov, at det ikke var nogen af vore egne, der fandt hende – – Fader og Anna og Axel og Valdemar skal til Lyngby til en velgørende Forestilling til Fordel for et eller andet. Der kommer Musikere fra København, og der skal spilles »Abekatten«. Lauritz Møller* og hans Kone skal spille Iversen og Husholdersken.

Der var en stakkels Mand nede og bede om lidt Hjælp til en Spade eller Skovl, hvad det nu var. Han var gaaet fra Frederiksborg i

* Laurits Møller var manufakturhandler i Lyngby og senere direktør for Sparekassen. (H. J. L.)

Sophienholm og familien Aller

Morges Klokken 4 for at søge Arbejde ved Fæstningskanalen og har faaet det, men manglede nu Værktøjet. Han skulde bruge 3 Kroner og havde faaet 1 Kr. 25 Øre, som han viste mig. Jeg gav ham de 2 Kr., han manglede, og sagde, han skulde drikke en Kop Kaffe for de 25 Øre, der blev til Rest. Men han sagde, at det var der ikke Tale om, for dem maatte han se at faa et kvart Rugbrød, der kunde vare til næste Dags Aften, naar han fik de første Penge. Jeg gav ham saa extra 25 Øre til Kaffen, – nu vil jeg haabe, det var sandt, men det lod det til. –

Den 17. Februar.

– Det er meget koldt, og Søen vedbliver at brøle ækelt hult, det er første Aar, den opfører den stygge Forestilling. Axel siger, det er et Væsen den har, den er ikke som andre Søer, og jeg er nær ved at sige det samme.

Den 18. Februar.

– Medens jeg i Aftes var i Lyngby for at hente Faderen, havde Anna og Jomfru Frederiksen pyntet Axel ud i den Dragt, han skal have paa til at slaa Katten af Tønden med i Morgen. Han var klædt paa som en lille, fin Dame med Vifte og Tournure og saa udmærket ud. Da vi kom hjem, kom Anna meget alvorlig ud og sagde, at der var en Dame inde, der vilde tale med Carl. Hun havde ventet længe, og de havde bedt hende sidde ned. Carl strøg lidt op i sit Haar, før han gik ind til Damen, men jeg gik straks ind og blev i første Øjeblik lidt overrasket ved at se en Dame i en noget tvivlsom Dragt og med Vifte i Haanden paa den runde Sofa. Hun vendte Nakken til, men da jeg hørte en svag Grynten af undertrykt Latter, slog Sandheden mig. Da Faderen, for hvem Komedien egentlig skulde spilles, kom ind, brast Axel i Latter og spolerede selv det Hele. Saa gik han over i Stalden til Kuskekarl og op i Portnerhuset og spillede den samme Komedie. –

Den 19. Februar.

– Jeg var i Lyngby for at købe lidt ind til Tønden, Appelsiner, Chokolade, Mjød o.s.v. til Fastelavngildet, der som sædvanligt skal bestaa i, at vi slaar Katten af Tønden og bider til Bollen samt slaar Jydepotter itu i den store Sal i østre Fløj. Carl har lille Martha med hjem fra Byen. Hun har en udmærket smuk Dekoration med til Dukketeateret. Det er Sophienholm i Vinterdragt med Søen som Forgrund og Baadehavnen og den lille Bro over Havnen lige bagved denne. Det er malet som Maaneskin, man kan lade Maanen staa op, og medens Lysene blinker fra Havesalen, stiger Maanen langsomt op og kaster sit Skær over Isen, – det er overordentlig nydelig gjort.

Den 20. Februar.

– Vi har haft meget travlt med at faa arrangeret Dragter igaar, da vi alle benyttede den smukke Formiddag til at gaa lidt ned paa Isen og over til Aldershvile. Jeg syntes nok, det var lidt sælsomt at gaa over den tilfrosne Sø, medens Klokkeklangen fra Lyngby netop forkyndte, at den unge Pige, der havde søgt sin Død i dens Favn, blev begravet fra Kirken der. Men de andre gik, og Isen var stærk, saa jeg gik med. Der var flere Selskaber derude, da det havde staaet i Politiken, at Isen var saa god og Turen saa smuk, og mange af disse Mennesker gjorde os den Ære at antage Sophienholms Have for Statsejendom og nok saa roligt spændte Skøjter af og spiste Frokost der.

Efter Middagsbordet begyndte vi at pynte Deltagerne. Axel ser brilliant ud som Pige, Valdemar er Indianer, Frøken Østerberg var Barnepige, Anna har laant en af Anes Dragter og var Portnerkone, Birgitte har jeg pyntet som Odalisk, det gyldne Haar gjorde i Forening med noget af min Brudepynt og nogle Kotillonordner stor Virkning. Ernst og Emil var brillante. Ernst var Berider og førte et dresseret Æsel frem, det var naturligvis Emil, der var indeni det.

Sophienholm og familien Aller

Det kunde bevæge Øren, Øjne og Hale og vise Tænder og bide. Halen tabte det engang imellem. Hele Forestillingen var umaadelig morsom og blev det endnu mere, da »Trofast« forstod Uret og vilde angribe det ubekendte Dyr. Vi maatte lukke ham ud, ellers havde han bidt Emil rigtig. Medens vi var i Færd med Legen, kom Christian* og Hanne kørende fra Lyngby.

Om Aftenen morede vi os med Tankelæsning og deslige og kom ikke i Seng før 12. –

Den 21. Februar.

Lille Martha blev herude, og Drengene er i Skole. Alle de andre tog ind med første Tog, saa vi har haft Huset fuldt Natten over. Anna Myhre** kom herover paa Skøjter og blev til Middag, og medens vi spiste kom Frk. Herdahl*** og blev ligeledes, – jeg faar *altid* Fremmede, naar jeg er alene hjemme. –

Børnene har laant mit Dukketeater og spiller paa det nede i Spisestuen. Jeg har omtrent været til Mode som en Høne, der har faaet Ællinger, men det gik godt, og de var baade pæne og forsigtige, saa de maa nok laane det en anden Gang. Valdemar vil dog selv lave sit lille Teater i Stand, jeg har lovet ham en Dekoration eller to. –

24. Februar.

– Der er hændt en meget sørgelig Begivenhed ude paa Isen i Dag. Schulin's var til Hoffest, og deres unge Tjener, han var 23 Aar,

* Det var Carl Allers ældre bror Jens Christian Aller og hans kone. Han havde købt ejendommen »Rustenborg« i Lyngby 1885 og udstykkede den i halvfemsere. (H.J.L.)

** Anna Myhre var Datter af Proprietær Myhre paa Virumgaard. (V.A.)

*** Frk. Herdahl var Datter af Bogtrykker Herdahl i Lyngby. Hendes Far døde under en Fisketur paa Bagsværdsø, og det hører til et af mine dystre Barndomsminder, den døde Mand liggende udstrakt paa Jorden nede ved Fisker Speichs Baadeplads ved Nybro, da jeg kom gaaende hjem fra Skole. (V.A.)

havde faaet fri og var løbet en Tur paa Skøjter med Mølleren og hans Datter fra Frederiksdals Mølle. Tjeneren var kommet forud for de andre og gaaet i Land ved Bentzens*, men gik saa atter ud paa Isen for at møde de andre. Madam Bentzen saa det og vilde til at advare ham, for Isen dernede var ikke sikker, men han var allerede udenfor Hørevidde. Da han var naaet saa langt som til Be-gyndelsen af Nysteds Have** brast Isen med ham, og han sank under høje Raab om »Hjælp«. Madam Bentzen, der ikke kunde hjælpe, var ude af sig selv. De fandt ham først en halv Time efter, naturligtvis som Lig. Liget laa nede ved Bentzens, da Kuskekarl kørte forbi ned til Stationen. Der blev sendt Bud til Lyngby efter Læge, men vel kun for at udstede Dødsattest. – – Det er intet Under, at den Søbøler i Aar – nu har den taget to Ofre, et frivilligt og et ufrivilligt. –

2. Marts.

– Det brænder nede paa Brede, de siger, at Ilden er opkommet i Asylet, hvor Asylmoderen nok har gjort Ild paa med Petroleum. Det er Længerne med Arbejderboligerne der brænder. De Husvilde skal nok ligge oppe i Salomonsens*** Hovedbygning i Nat. –

3. Marts.

– Det brændte endnu paa Brede, da Madsen (Portneren) kom hjem i Nat Klokken 12, men Fabrikken er nok frelst. – Carl, Anna og Axel har moret sig udmærket med Keglespillet i Aften, det gik helt lysteligt med »fire om Kongen«, »tre Skæve« eller hvad det nu er, det hedder altsammen.

* Gamle Snedker Bentzen boede i et Hus nede ved Nybro. (V.A.)

** Ved Siden af Tusculum. (V.A.)

*** Direktøren for Fabrikken. (H.J.L.)

4. *Marts.*

– Der blev 42 Familier husvilde paa Brede. Salomonsen sendte 70 Senge og Sengeklæder samt Fødevarer ud, de stakkels Mennesker havde jo hverken Kedel til at koge i eller noget at koge. – Det blæser slemt.

6. *Marts.*

– Der var en Del Fremmede, og Dagen gik meget fornøjeligt, men om Aftenen hændte der en Katastrofe, der nær havde kunnet blive skæbnesvanger for vort dejlige Sophienholm. Aage Zimmermann og Valdemar var gaaet op paa 1ste Sal for at hente et eller andet, og vi andre sad roligt nede i Havesalen, da Aage Zimmermann pludselig river Døren op og raaber: »Lampen er faldet ned – det brænder«. I et Nu var Far og de andre deroppe. Det var Aage, der har villet løfte Ganglampen ned fra sit Søm og tabte den. I samme Nu stod alt i Luer. Valdemar havde Aandsnærværelse nok til at løbe ind og hente begge Vandkander i Sovekammeret, den ene havde han selv hældt over Ilden, den anden greb Emil, efter at han med et rask Sæt var sprungen over Ilden. Han smed den fra Siden af, og det slukkede saa. Anna stod parat med et Duntæppe, som hun havde snappet fra Sengen, men dog ikke havde Mod til at kaste over Ilden. Det var forfærdeligt, om der var sket noget, selv om vi Mennesker var kommet ud, saa vilde vi ikke have kunnet frelse Duerne og Egernet, da det var lige for Trappen op til anden Sal, det brændte. Carl vil have Olielamper paa Trappen i Stedet for Petroleum, helst vilde vi have Olielamper overalt, men saa skulde alle Lamper jo forandres, og det vilde dog ikke beskytte os for Fare paa anden Maade. Det er forøvrigt anden Gang i Aar, at der har været Fare for Ild. – Første Gang var selve Daabsdagen den 14. Januar, da var det sikkert Rosaline*, der havde stukket en Pi-besax ind i Risten i Sovekammerkakkellovnen. Risten maa derved

* Rosaline var en af de unge Piger, der hyppigst gæstede Huset. (V.A.)

være blevet løsnet, og da saa senere en Dør blev smækket i, er den faldet ud, nok er det, at da Anna tilfældig kom op og skulde hente noget, laa Tæppet oversaaet med Gløder, der var gledne ud over Jernbakken ved Kakkellovnen. Det blev naturligvis strax slukket, men den Slags Ting er jo hverken til at forudse eller beregne. Baade Carl og jeg har altid næret Skræk for Ild. Jeg vil spørge, om Folkenes Tøj er assureret ligesom vort, ellers er det bedst, det bliver det, her paa Landet kan man ikke være forsigtig nok. Man er saa langt fra alt, hvad der hedder Hjælp. – Da der var kommet Ro i Sindene, læste vi Tanker.

10. Marts.

– Om Aftenen læste Carl »Gøngehøvdingen« højt som Komædie og saa alt det, Drengene har lavet i Stand til mig. Han syntes, det var smukt gjort. – Axel gættede den store Præmielogryf og fik 2 Kr. for det, men jeg er næsten bange, at det har overanstrengt hans Hjerne lidt, ellers kan jeg ikke finde anden Forklaring paa, at han i Nat pludselig blev syg og kastede op flere Gange. – Han drak meget Vand, og jeg troede næsten ikke, at han var kommen med i Teateret for at se »Landsoldaten«, skønt der er taget Billet til ham. Det viste sig dog, at han henad Morgenstunden faldt i tryk Søvn, saa det er nok overstaet.

12. Marts.

Carl og Drengene tog altsaa ind, og jeg faar dem ikke at se før Klokkeren 12 i Nat. – Det er ikke ofte, at de er ude uden mig, og de havde heller ikke gjort det, hvis jeg ikke selv havde foreslaaet det, nu tror jeg nok, de er glade for det. – De kom ikke hjem før Klokkeren 12¼, de har moret sig udmærket og var blevet revet med, saa at de var nær ved for Alvor at hade de Skuespillere, der agerede de tyske Soldater. Drengene var aldeles væk over det altsammen. Vi kom ikke i Seng før henad to.

13. Marts.

– Det sner, saa at vi næsten er indesneede, og Børnene ikke kan komme i Skole eller Carl til Byen. Det er paa en Maade godt, da de alle er meget forsvøvnede. – Madsen kom tilbage for at berette, at der laa omtrent 3 Alen Sne ved Rudolfsbakke. – Kuskekarl prøvede at komme ned med Kane – men maatte vende om, da der laa for lidt Sne nogle Steder – derpaa med Vogn – men maatte vende om, da Sneen laa for højt andre Steder – og endelig til Hest, da vi manglede Franskbrød. Alle Tog er standsede, Morgentoget sidder fast ved Gentofte. Kuskekarl kom lykkeligt Hjem. – Vi er altsaa regulært indesneede paa uvis Tid. – Vi er lidt kede af, at vi slet ikke kan faa nogen Besked indefra.

14. Marts.

– Indesneede endnu. Vi har faaet Ordre til at stille 7 Mand til Snekastning. Ingen Tog kommer igennem endnu. Jeg skal spille en Komædie (paa Dukketeater) i Aften for Drengene for at trøste dem. Den Stuepige, der skulde være kommet fra Hellerup, kom ikke, alt for Sneens Skyld. –

15. Marts.

Kuskekarl mente ikke, at Carl kunde komme ned til første Tog for Sneen, men naar de tog Arbejdsvognen, var det dog et Forsøg værd. De prøvede saa paa det og naaede ned ved at køre over Markerne. – Vi har meget at gøre med at fodre Krager og andre Fugle og skuffe Sne bort for de stakkels Stære. Der er ingen, der havde ventet det Vintervejr nu.

16. Marts.

– Var jeg til Byen og saa Panoramaet med Carl. Det er bedre end de andre, og havde jeg ikke vidst, at meget af det er malet, vilde jeg ikke have troet det. – Det er frygteligt at se, som Sneen ligger

langs Banestrækningen. – Der kom Brev fra »Sveas« Udgiver, at de vilde sælge »Svea« for 30.000 Kr. –

17. Marts.

– Sneen ligger endnu allevegne, inde i København har det dog næsten været værre end her. Folk kunde ikke faa Fløde og Mælk Søndag og Mandag, da al Tilførsel var standset. Hvor saadan en stor By vilde være hjælpeløs under en Belejring. – Om Aftenen læste Carl »Mer end Perler og Guld« højt. –

28. Marts.

– De smaa Børn paa Apoteket har faaet Kighoste, vi maa være forsigtige med at komme derover, naar det ikke er strængt nødvendigt. Der er kommet en Kanalarbejder til Skade ovre ved Ermelunden igen. –

29. Marts.

– Den Kanalarbejder, der kom til Skade, var Anes (Portnerkonen) Broder, som skal være helt knust. Jeg synes, det er forfærdelige Ting, man hører i Aar med Sygdom baade her og der. – Det har været en styg Dag i Dag – først med Anes Broder, Staklen har brækket Laaret og Kravebenet og faaet en Masse Jord over Brystet, saa det er tvivlsomt, om han kan leve, og saa læser vi i Avisen, at Murerens sorte Puddelhund, der altid bar hans Mad i et Tørklæde i Munden og passede paa hans Frakke, er blevet kørt over af Toget i Søndags. Saa kom Dagmar (den ny Tjenestepige) op og sagde, at der var en Høne, der var bleven bidt, om jeg ikke vilde komme ned og se paa den. Jeg kunde ikke forstaa, hvad hun mente, og troede, at Ræven havde været der, men saa Marie dernede med »Peter Hane«, der havde været oppe at slaas med »Skomageren«, og »Skomageren« havde hakket dens ene Øje ud og skamferet den aldeles. Vi maatte lade Madsen hugge Hovedet af det ulykkelige

Sophienholm og familien Aller

Dyr, – det var forfærdeligt at være Vidne til. Alt det paa en Dag. Jeg var næsten bange for at tage ned og møde Carl, for at der ikke ogsaa skulde være noget galt inde, men det var der Gud ske Lov ikke.

11. April. Anden Paaskedag.

Alt er Sommer. Der er Tusindvis af Violer og Krokus. – Carl glæder sig over sin Paaskeferie, saa det er en hel Fryd at se paa det.

12. April.

Vejret var endnu prægtigt. Jeg kørte med Carl over til Rustenborg. Christian og Carl aftalte, at Carl skulde tage tidligt hjem i Morgen, for at de sammen kunde tage over til os og glæde sig over alle Violerne.

13. April.

– Da vi vaagnede og saa ud, var det Snevejr, rigtigt Snevejr ovenpaa alle Violerne.

17. April.

– Det var en temmelig bevæget Dag med Gæster. Først kom som sædvanlig Ernst og Emil, saa Birgitte og ved Middagstid Anker Lund og hans Kone, lidt efter Anna Myhre. Der var en halvtosset Dame ude og vilde have Carl til at leje hende Gartnerhuset, (det stod tomt dengang. V.A.) men han vilde heldigvis ikke. Dagen gik rart, og om Aftenen magnetiserede vi og læste Tanker. Men det havde nær taget en Ende med Forskrækkelse, da Jomfru Frederiksen er meget modtagelig og faldt i den magnetiske Søvn, medens Carl prøvede med hende. Ingen af os vidste, at hun havde lidt af Krampeanfald, før hun begyndte at skrike højt og fik Krampe. Det lød rædsomt uhyggeligt. Jeg flygtede straks op i Soveværelset med Rigmor, men selv derop kunde vi høre hende skrike. Carl fik hen-

de heldigvis vækket snart, og selv vidste hun af intet at sige, men hun havde sprængt hele sit Kjoleliv og var rød i det hvide af Øjnene. Det var en grim Slutning paa en morsom Dag.

25. April.

– Om Morgenen Klokker halv fem saa jeg ud af Vinduet og saa Ræven gaa nede paa Plænen. Jeg vækkede Carl, og han saa ogsaa Mikkell, der naturligvis ikke anede, at der var nogen oppe paa den Tid. –

12. Maj.

– I Dag er Axel for første Gang til Præsten. Axel fortalte, at der var syv Drengene foruden ham. Der er 19 Piger. Drengene og Piger gaar sammen, men Drengene bliver hørt først, og saa faar de Lov til at gaa igen. De gaar til Præsten i Pastor Rørdams Strygestue, og der laa nok Vasketøj paa Bordene, det lyder ikke videre hyggeligt. Jeg sendte en stor Buket over til Fru Rørdam. Vi havde Uvejrs med Torden og Lyn. Der er næsten helt hvidt mellem Hellerup og Gentofte af Hagl.

30. Maj.

– Thornams* var inde at se Haven og syntes, den var dejlig – hvor dejlig den er med al sin Æbleblomsterpragt, lader sig heller ikke sige. – Jeg ved ikke, hvad jeg vilde gøre, hvis jeg skulde bort fra mit smukke Sophienholm. Var der ikke Myg, var det et sandt Paradis paa Jorden.

12. Juni.

– Jeg har lidt ondt i min Ryg. – Carl siger i Dag, at vi maatte flytte ind til Vinter. – Og maaske?

* Boede i Lyngby, Datteren var en kendt Blomstermalerinde. (V.A.)

Sophienholm og familien Aller

13. Juni.

– Axel er til Præsten, – nu er der ikke saa langt til Konfirmationen – den Konfirmation, jeg i saa mange Aar har glædet mig til. Jeg kan huske, at jeg, da vi fik Hestehans, altid ønskede mig, at Axel kunde komme til at køre til Kirke med to graa Heste. Det Ønske lader dog til at gaa i Opfyldelse.

24. Juni.

– Jeg har faaet Haveregnskabet i Aar og passer paa, at alt gaar nogenlunde rigtig til. Vi har Børn i Haven til at pille Stikkelsbær og har skaaret Blodbøg og spættet Eg til Blomsterhandlere. –

27. Juni.

– Vi har travlt med Stikkelsbær og Roser til Torvet. Jeg passer Frugtreghskabet.

30. Juni.

– Pastor Rørdam og Frue drak The hos os, og Pastoren tog Rig-mors Daabsbog med Hjem for at skrive et Par Ord i den.

1. Juli.

– Voldsom Varme. I Gaar pillede jeg de første Jordbær. Vi piller Rosenknopper og Rosenblade til Torvet.

13. Juli.

– Var Carl og jeg i Byen og kørte med Dampsporvognen hjem. Vores Vogn ventede saa i Charlottenlund paa os. Drengene er til Examen.

2. August.

– Var det Kuskekarls Fødselsdag. Han fik 10 Kroner af Carl, og de fik Lov til at holde Gilde i det norske Hus om Aftenen.

31. August.

– Der er indrettet et eget Læseværelse til Drengene, for at de kan have Ro til Lektierne.

8. September.

– I Dag skal de første Vindruer plukkes til Salg.

18. September.

– Vi var inde i Edv. Brandes Villa og i Holger Drachmanns. Jeg synes ikke om nogen af dem. Vi talte med Drachmann. De kommer snart herud. (Da Drachmann engang senere meldte sin Ankomst, tog Mor selv med Vognen ned til Banegaarden i Lyngby for at hente dem, men stor blev Mors Forbløffelse, da det denne Gang var en helt ny Kone, Drachmann havde med – det passede daarligt ind i Mors ortodokse Forstaaelse af Vielsesritualet: »Hvad Gud har sammenføjet, skal intet Menneske skille ad«. V.A.).

26.–27. September.

– Disse Dage gaar i voldsom Travlhed. Carl blev hjemme om Tirsdagen og malede og dekorerede til Festen.

28. September–1. Oktober.

– Nu er vi færdige med alt, – jeg skal prøve at beskrive det i Morgen. – Vi er færdige, men – frage nur nicht wie. – Jomfru Frederiksen, hun har været mageløs til at hjælpe, og Anna kom i Seng Klokken 2, – i Køkkenet kom Kokkepigen og Ane neppe før. – Jeg jagede Stuepigerne i Seng tidligere, da de skal vækkes Klokken 5. Axel fik Uhret af sin Fader for at mærke, at det var hans Fødselsdag i Dag og Psalmebogen af mig med Vers i.

2. Oktober.

– Klokken 5 vækkede Uhret, og jeg var nede at kalde paa Stuepigerne. Klokken halv syv fik vi The, saa vaagnede Axel, og saa begyndte Paaklædningen. Det kneb med at faa Manchetskjorten paa og alt det fine Tøj. Endelig var Konfirmanden i Orden, saa kom Turen til os andre. Fader i sort Kjole og Atlaskes Slips, jeg i sort Silke. Klokken halv ni spiste vi Frokost, Axel med god Appetit. Saa kørte vi, Carl og jeg, Anna og Axel til Kirke gennem Æresporten og forbi de lange Stænger med Guirlander. (Folkene havde bundet 66 Alen Guirlander). Snedker Bentzen havde Flag oppe. Det regnede smaat, medens vi kørte. Vi holdt ved Kirketrappen og kom saa op i Kirken. Vi var nogle af de første. Axel er Nr. 1, altsaa kom vi op ved Alteret men kom til at sidde i slem Træk. Senere maatte vi ty ind i Cramers Stol. De havde en Datter til Konfirmation. Pastor Hansen hørte Børnene længe, der var en lille Pige, der fik ondt. Med halv tolv Toget kom Tanterne m. fl. og gik ind i Kirken. Jeg hørte, de kom. Efter Konfirmationen kørte vi over i Rustenborgs Gaard. Her stod alle pyntede og ventede paa os. – Endelig var vi da Klokken to samlede paa Sophienholm. Carl havde pyntet Spisesalen, hvorledes kan jeg neppe fortælle, det var en Løvsal dannet af Bøg og Gran. Vinduet i Baggrunden var blændet af med Papir som Kulørt Glas, det kommer vi til senere. – Vi fik Kalvesteg med Kartofler, Æblekompot, Syltetøj og Grønærter, Fiskerand med Hummer og Butterdejg, Is med Marengs og Druer, Rødvin, Sherry, Portvin og 12 Flasker Champagne, 6 Flasker til Middagsbordet og 6 Flasker til Aftensbordet. (Middag dengang betød Klokken 2, Aftensmad Klokken 7. – V.A.). Efter Bordet musiceredes der, og man spadserede i Haven i det prægtige Vejr. Saa fik vi Kaffe med Cacao, og saa blev det endelig Aften, og det var det aller smukkeste.

Salen saa vidunderlig smuk ud med de røde Skærme over alle Lamperne. Det lukkede Vindue vakte almindelig Nysgerrighed. – Da vi var naaet til sidste Ret, og den store Kransekage, der hidtil

næsten havde skjult Konfirmanden, skulde bydes rundt, opdagede vi pludselig, at Barnet sov. Det var Sindsbevægelse og alt det, der ligefrem har bedøvet ham. Saa blev han vaagen igen, og Faderen rejste sig under lydløs Stilhed for at tale, – og det blev en dejlig Tale. – Han sagde, at han til at overvære Festen i Aften havde bedt en gammel Bekendt, den første Ven vi havde, da vi blev gifte, den første der aabnede sine Arme for os og for Axel, da saa Storken senere kom med ham, og at det havde kostet stor Ulejlighed at faa den gamle Ven herud, da han ellers aldrig forlod Dosseringen, men i Aften havde han fulgt Carls Bøn og var kommet for at blande sit Lys med alle de Lys, der straaledede for »Drengen«, – saa aabnede han Vinduet, og derude saa man over Peblingsøen, i hvis Bølger Maanen spejlede sig, over mod Dosseringen til Huset 26 B, hvor Axel er født. Maanen lyste blegt paa Naboejendommene, de var alle i Seng der, kun i Nr. 26 B straaledede Lysene klart fra fire Fag, hvor »NUB« er født. Jeg græd, og mange foruden mig græd, og det undrer mig ikke, – Carl kan tale saa dejligt, naar han vil. –

9.–11. Oktober.

– Det har været en slem Orkan, og der faldt megen Frugt ned. En stor Lind er knækket, et Gravenstentræ er væltet og en Gren af Abrikoserne er knækket. – Nu gemmer vi Axels Presenter og flytter Blomsterne ud af Salen igen, – naar mon den næste Fest bliver der. –

13. Oktober.

– Carl havde Plan hjemme af Lejligheden inde, – hvis vi skal flytte ind. –

14. Oktober.

I Dag faldt den første Sne.

Her slutter Dagbogen fra 1887 med alle sine illustrerende Smaatræk og Begivenheder fra Livet paa Sophienholm dengang.

Midt paa Sommeren i Udstillingsaaret 1888 blev Axel syg, og Distriktslæge Ditlefsen fra Lyngby og vor Huslæge Eberlin konstaterede Blindtarmsbetændelse. Dengang var man lidt mere betænkelig ved Operation end nu om Stunder, og Mor strittede imod med Hænder og Fødder. Saa laa Axel med Ispose, Feber og al anden Vederstyggelighed fra 5te August, til han den 23. Oktober for første Gang fik Lov til at være oppe en lille halv Time. Den 3. November kom Dr. Ditlefsen herud med Professor Studsgaard, og han var forberedt paa at skride til Operation. Men efter en grundig Undersøgelse erklærede Professor Studsgaard, at vi godt kunde betragte Axel som Reconvalescent. Han havde selv næsten ikke troet, at Axel havde undgaaet at blive opereret. Men nu kom Vanskeligheden med at faa ham flyttet. Far og Mor havde for Vinteren lejet en gammel skummel Villa, der laa begravet mellem høje 5 Etages Huse inde i Elmegade. Axel kunde daarlig taale hverken at køre i Vogn eller Tog, og dengang var der ikke noget, der hed Falck eller den Slags. Vinteren nærmede sig, og Far og Mor turde ikke tage en Vinter herude i vejløs Sne og langt fra Læge. Saa var det, at Far løste Problemet paa sin egen praktiske Maade. Der blev sendt en tom Flytteomnibus ud paa Sophienholm, en almindelig Fjedermandras blev i fire lange Spiralfjedre ophængt i Omnibussens Loft, og paa Madrassen blev der redt op til Axel. Forsigtigt blev han baaret ind og lagt til Rette, og saa skrumpede den store gule Flytteomnibus ud paa de Novembertriste Veje. Inde i Vognen svævede Axel i sin mærkelige Seng midt i Rummet med Far paa en Stol ved Siden, medens jeg stod henne ved en af de store Bagporte, der var lidt paa Klem for Luftens Skyld, og saa ud over de vaade Marker og det bladløse Landskab, der langsomt Fod for Fod gled forbi. Hestene maatte nemlig kun gaa i Skridt, og Kongevejen blev derved noget af en Evighedsvandring, hvor de enkelte Stoppesteder var Bomhusene. Hvilken Taxt dette mærkelige Køretøj blev vurderet til, kan jeg ikke huske, en almindelig Landauer kostede 16 Øre, ved jeg.

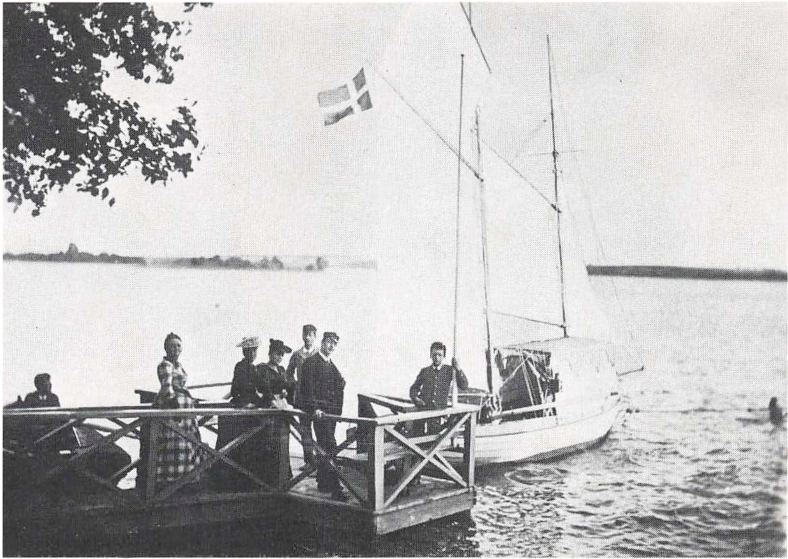
Kortskitse fra år 1900. Mølleåen, den nu gravede fæstningskanal.

PLANCHE 18

Carl Aller fra tiden som bådbygger.

»Rota« ved broen med opslået kahyt. Laura Aller i den ternede kjole.

Den gamle pil fra Friederike Bruns »Erlenlaube« med motorbåden »Ingrid« fortøjet udfor balustrene.

PLANCHE 20

Familiegruppe ved havetrappen på Sophienholm omkring 1890.
Laura Aller ses i sort kjole yderst til venstre.

Familie og gæster omkring århundredskiftet placeret omkring trappepartiet ved blomsterhuset. På trappen til højre ses Laura Aller med »tutte-hornet« i skødet.

Da vi henunder Aften naaede ind paa mere befærdede Steder, maatte Bagporten trækkes mere til for ikke at vække Opsigt, og da vi rullede ind paa Nørrebrogade, blev den lukket helt i, saa vi sad i Bælgmørke, medens Stemmerne i det lukkede Rum lød hule midt i Støjen fra de store jernbeslaaede Vognhjuls Buldren paa Stenbroen. Men vi naaede da frem uden Uheld, og Far trak et Lettelssens Suk.

Sophienholms beliggenhed ved den dejlige Bagsværdsø gav naturligvis ogsaa familien Aller muligheder for megen sejlads, og blandt de første både var »Rota«, hvorom Valdemar Aller fortæller:

»Rota« var af Lærk og Ask. Den begyndte som Redningsbaad paa en Atlanterhavsdamper, sagde man. Vi fik den et af de første Aar paa Sophienholm. Far havde været ude at se paa den hos Baadebygger Melchior ude ved den gamle Langelinie, den fra før Frihavnens Tid. Baadebygger Melchior kom selv kørende ud med den for at vise Nyerhvervelsen frem for Familien, der var samlet nede ved Askelysthuset. Han havde en Mand med til at sejle Baaden, og selv stod han firskaaren og bred og talte i rigtig Sømandssprog om Baaden og alle dens Dyder. Da Far vovede Spørgsmaalet, om Baaden ogsaa kunde vende, svarede han med følgende Sprogblomst: »Vende? Hun vender som en L . . . i en Natpote, Hr.« – Familien stivnede, der var ingen, der turde se paa hinanden, man maatte jo holde Anstanden og Alvoren, og Far skyndte sig at stille et mere forsigtigt Spørgsmaal.

»Rota« var dengang rigget som Bæltesmakke med to Sprydsejl og mange Tværtofter, og der blev sejlet en Del med den. Men en skønne Dag begyndte Far at bygge den om. – Far havde Angst for, at der skulde være noget i Vejen med hans Bryst, Familieskavanken fra Fars Barndomshjem, og Doktoren havde vist sagt, at Ar-

bejde i fri Luft vilde være godt. Hvormeget der var om det, ved jeg ikke, men en Ting er i hvert Fald sikker, Far kyssede aldrig paa Munden, og det forklarede Mor – Far talte ikke om den Slags Ting – havde netop sin Grund i det samme. – Men Far byggede altsaa »Rota« om med sine egne Hænder, og den blev ikke til at kende igen. – Far kunde alt. – Beddingen blev sat nede ved Søbredden, hvor vi altid senere har haft Ophalingssted. Høvlbænk og Værktøj blev installeret under aaben Himmel, og saa tog Far fat. Tofter blev taget ud og Baaden klempt sammen. Sidebænke og høj »Pligt« blev bygget ind. Pligten var et helt lille Svendestykke i Snedkerkunst for sig, en sammensinket Krydsrist over hele Forskibet. Bundbrædderne tog Far ud og lagde rigtig fladt Gulv i Stedet, og inde hos Smit & Mygind blev der støbt en Jernkøl paa et Par tusinde Pund, der blev boltet under Baaden. En trofast Hjælper havde Far i Smed Møller fra Virum, en sorts kægget Kæmpeskikkelse, der smedede alt det forskellige Beslag til Baaden. Forude fik Rota rigtige Klys, og naar Ankerkæden løb ud, raslede det, saa det sang i Luften. Ankerkæden selv er for Resten det eneste tiloversblevne af Rota, den hænger nu nede for Indløbet til Baadehavnen, for paa en mere eller mindre diskret Maade at antyde, at denne er privat – det er et System, vi har hjembragt fra de norditalienske Søer. –

Dette Skibsbyggeri hernede i nogle travle, morsomme Sommermaaneder staar i et romantisk Skær. Bøgetræer foroven, Margueritter forned, den store Baad trukket helt op, hvor Ophalingsspillet nu staar, og afstivet som paa et Skibsværft. Planker og Brædder rundt omkring og Mastetræerne endnu liggende som raa Granstammer i Græsset. Høvlbænken nydende et uvant Friluftsliv i Havegangen, og midt i det hele Far, høj og slank med sort Manke og tumlede med det forskellige Værktøj med legende Sikkerhed. Der var noget fuldstændig Jules Vernesk over Millicuet, noget i Retning af Nybygger-scenerne fra »Den hemmelighedsfulde Ø«. Men herligt.

Rota skulde rigges som en Skonnert med to høje, slanke Master og fast Stag. Det var en Rigger inde fra Holmen, der stod for den Del af Udstyret og ordnede Takkelagen. Han blev os Drengene en underholdende Læremester i Splejsninger, Bændslinger og alle de andre Sømandsfingerfærdigheder. Nymalet fra for til agter laa Rota parat. Forvandlingen var sket – før Baad, nu et Skib. – Og saa gled Rota af Beddingen deroppe paa Græsset ud i sit eget Element, Bagsværdsø – mare nostrum. –

Det var i »firsernes glade Dage«, Søen rundt var Bredderne ubeboede. Paa Aldershvile boede Justitsraad Lembke tilleje, og i den lille Baadehavn derovre ved Siden af de tyrkiske Telte laa kun Resterne af en gammel læk Baad. Ovre paa vor Side boede Liebe, Burmeister, Nysted og Lorentz Petersen, alle ældre Mennesker, der ikke sejlede. Fisker Speich nede i Nybrohuset lejede ganske vist af og til sin Baad ud til en enlig Lystfisker, der laa melankolsk ovre paa Banken vest for Øen og tyggede paa en medbragt Madpakke – men ellers var Søen Rota's og vor. I den vestlige Del stod Skovbakterne Vagt om Idyllen med Mosekonebryg om Aftenen og jagende Kastevinde, naar Vinden lo og Solen stod højt, og det eneste Landingssted et enligt Landgangsbrædt ovre ved Bøndernes Hegn.

I det store østlige Bassin var den rigtige Tumleplads. De aabne Marker gav Plads for den gode Sejlvind med lange Stræk, fyldte Sejl og spillende Barduner. Og Rota sejlede meget. Der var saa god Plads i den, at Søndagsselskaberne kunde nyde godt af Søturene. Patriarkalsk stoppet som Noahs Ark gled den over Søen, ved Fødselsdage eller særlige Lejligheder med Flag fra Ræling til Top og hele Vejen rundt alle Signalflagene. Og den sejlede støt og godt, kun en Gang var det ved at gaa galt, og det var ikke dens Skyld. Rota var gaaget ud for Storsejl og Fok med Far, Axel og et Par andre unge Mennesker ombord. Julius Thomsen laa og krydsede rundt med den lille Baad for et enligt Sprydsejl, og det blæste friskt. (Julius Thomsen var Søn af en Beslagsmed for Falkoneralléens Heste-

sporvogn ude paa Mariendalsvej. Hans Introduktion i Familien var, at han dirkede en Buffet op, der var gaaet i Baglaas, og siden blev han en god Ven af Huset. Han rystede en Dag det hjemlige Støv af sig og drog til Sydafrika, hvor han efter megen Omtumlen endte som Guldmineejer og Millionær). Saa fik han den Ide, at vilde lade sig bugsere af den store Baad, løber op paa Siden af den og gør sin Baad fast bagi Rota, der ligger i Vending – med det Resultat, at den store Baad trækker den lille til Bunds og Fortøjningen samtidigt springer. Det var ovre i den dybe Del af Søen ved Aakandebugten paa Aldershvile. Saa blev der Opstandelse. Thomsen laa og plaskede i Vandet, og Rota havde allerede faaet Vind i Sejlene. Der var daarlig Plads til en Vending derinde, derfor blev Sejlene smidt, Ankeret kastet ud for at tage Farten af og de lange uhandelige Aarer lagt ud. Imens stod Thomsen og balancerede med den ene Fod paa Toppen af Masten paa den sunkne Baad. Der var ikke fri for at være lidt Panik. Paa samme Tid laa jeg ovre i Indløbet til Baadehavnen og plaskede rundt i min egen hjemmelavede Nøddeskal af en Baad. Den var udstyret som Hjuldampers. Man sad paa Bunden og havde saa en Stang over Benene til at dreje paa, saa gik Hjulene rundt. For ikke at drukne een fuldstændig i Stænk fra Hjulskovlene havde den Skyklapper paa Rælingen. Det var et mystisk Instrument, og dens Sejlsikkerhed blev ikke estimeret højere, end at jeg kun maatte plaske rundt i Havnen og inde under Land med den. Jeg havde nok set de to Baade derude, men da jeg pludselig hører Ankerkæden rasle ud derovre og ser den ureglerede Maade at smide Sejlene paa, og at den anden var forsvunden, stirrer jeg forbavset paa Situationen og opdager, saa godt jeg paa den Tid kunde, jeg havde endnu ikke faaet Brillen, to sorte Hoveder paa Søen. Der var altsaa kun et, men min Nærsynethed har føjet et til, og som en Switzynterprise plaskede jeg med min Hjuldampers tværs over Søen. Far har nok korset sig, det kunde ellers være nok med den ene derude i Bølgerne. Naa, Thomsen blev

tilsidst halet ombord, min Hjuldamper bundet fast, og saa sled vi i Aarerne for at komme hjem og for at holde Thomsen varm. Vi satte Rota paa Grund nede ved Liebe's Høj, og med een under hver Arm blev Thomsen løbet op til Huset og puttet i Seng, efter først at Shagpiben var vristet ud af Munden paa ham, den havde han krampagtig bidt paa under hele Katastrofen.

Men det mærkeligste ved hele Historien er, at Thomsen var en glimrende Svømmer, der ganske roligt svømmede over Søen mellem Sophienholm og Pynten paa Aldershvile og tilbage igen. Her, hvor han havde Brug for det, havde han pludselig glemt hele Kunsten.

Gennem en hel Aarrække pløjede Rota Søens Bølger. Den laa til daglig fortøjet ved en Pæl ude i Søen, ved den gamle nu nedrevne og flyttede Baadebro ved Flagstangen, den var for dybtgaaende og havde for høj Rig til at gaa ind i Havnen. At »gaa til Pæls« var et helt Kunststykke. Der skulde løbes op til den mod Vinden, og styrede man saa tilpas lige paa den, gjaldt det om at lade Skøderne gaa og styrte op paa Pligten, smide sig paa Maven og se at gribe Kæden. Mislykkedes Grebet, var det kun igen i Firspring langs Sidetofterne tilbage, lægge Roret om, hale ind paa Skøderne og faa Baaden til Vinden, hvis man ikke vilde risikere noget saa forsmædeligt som at gaa paa Grund. Derpaa maatte man saa prøve et nyt Kryds over Søen. –

Men Tiden gaar, og Rota delte Skæbne med sine store Fætre, eller rettere sagt Kusiner, – Skibe er jo Hunkøn, – ude paa de store Have, og maatte give Plads for de mekaniserede Fartøjer. Motorbaadene holdt deres Indtog, nu var det deres Tid.

Den første Motorbaad havde kun en Cylinder, men den sejlede dejligt, naar den vilde, – den havde nemlig somme Tider sine Nykker. – Naar den skulde startes, maatte man lægge sig paa Knæ paa Bundbrædderne, bide Tænderne sammen, tage godt med Luft og saa sætte alle Kræfter ind men passe paa, at den ikke slog bak.

Et knækket Haandrodsben er mit Resultat. Den var ikke desto mindre ude tidlig og silde. En Aften under den første Verdenskrig turde vi i Bælgmørke rundt paa Søen, da vi pludselig blev fanget ind af Søgelyset ovre fra Fortet. Det kunde jo være, vi var Spioner, der var paa Færde herude midt i Fæstningsterrainet med Pigtraadsforhugninger, Skyttegrave, Maskingeværreder og underminerede Broer rundt omkring os.

Senere fik vi den flotte »Inga« med Kahyt, Kabys, W.C., mangelcylindret Motor og al den Slags, men den kom aldrig til at staa vore Hjerter saa nær, som den gamle Motorbaad med kun en Cylinder.

Saa byggede de Broen om nede ved Indløbet fra Lyngbysø. Løbet blev mudret op og Broen løftet, og Rutebaaden nede fra Lyngby gik i regelmæssig Fart over Søen. Ved Bredderne var den ene Villa skudt op efter den anden, den ene Baadebro efter den anden rakte sig ud fra Land, og Rota havde forlængst lagt op. Den endte oppe paa Margueritteengen som Legetøjsskib.

Den gamle Idyl var ved at svinde, – atter drejede Tidens Hjul sig –, nu er Søen international Kaproningsplads, en larmende Vædeløbsbane.

Baadehavnen havde Constantin Brun ladet udgrave i 1802. Der var ingen Gang om den paa det Tidspunkt, den kom først til i vor Tid. Men Broen over Indløbet er bygget af Ramée, og Aug. Hennings omtaler den i sin Dagbog for 24. August 1802.

Da vi kom herover, var Broen ret skrøbelig, og Greve Rantzau, der boede i Vestfløjen de første Aar, lod derfor af Forsigtigheds Grunde, først sin Hund, Chasseur, gaa over derefter sin Kone, og kom saa selv tilsidst. Bjælkerne er blevet fornyede senere, sidste Gang med Jernbjælker. Baadebroen var noget af det første, Far lod lave herovre. Der var rigtigt Brohoved paa den med Siddepladser og Laage, maaske en Reminiscens fra Opholdet i Skodsborg med Dampskibsbroen. Paa dette Sted, ved den lille Bugt, havde Friede-

rike Brun sit »Erlenlaube«, det som Ramée under hendes lange Udenlandsrejser lod sløjfe, da han »elegantiserede« Haven. Men endnu staar tilbage fra den Tid den gamle Pil, der efterhaanden har faaet sit nuværende maleriske og ejendommelige Udseende. Balusterrækken langs Søen har Far bygget. Den første var ikke armeret, det kendte man ikke dengang, og Vind, Frost og Is gjorde den brøstfældig, saa en ny og armeret blev støbt umiddelbart indenfor den gamles Fundament.

DUKKEHUSET

I Mors Scrapebook fandt jeg dette lille Avisudklip med en Omtale af Dukkehuset, skrevet af Forfatteren Carl Muusmann.

»Foruden de historiske Minder, har Sophienholm i Carl Allers Tid faaet en ny Tiltrækning. Det er en komplet udstyret Miniaturevilla med Spisestue, Dagligstue, Køkken og Udenomsbekvemmeligheder. I Havestuen, der var forsynet med Karnap, er der to en halv Alen til Loftet. Her har Børnene gennem skiftende Generationer gjort Gjengæld overfor de Voxne ved smaa Kaffeselskaber. For Tiden er det Carl Allers Børnebørn, der er Værter i Huset og den lille Have.

Naar et glad Skovselskab kjører forbi Sophienholm og staar af, for at se Parken, fæster de Voxnes opmærksomhed sig ved Minderne, men den yngste Ungdom kan aldrig glemme den lille Dukkevilla, der endog har sat Prinser og Prinsessers Fantasi i Bevægelse.«

Dukkehuset er bygget i Midten af 90erne, men hvis man skulde skrive dets Saga, maatte man vel gaa en halv Snes Aar længere tilbage i Tiden, til Midten af 80erne, for Dukkehuset er paa en Maade

Resultatet af al det forskellige Husbyggeri, jeg tømrede sammen som Dreng, heroppe paa vore gamle Tumblepladser. Det var fra 1884, at jeg som matrosklædt Dreng begyndte min evindelige Jagt paa Brædestumper, gamle Lemme og Døre og hvad andet Bygningsmateriale, der kunde falde for Haanden. Hvor en Stump brugeligt Brædt viste sig, blev det slæbt op paa Skrænten bag Hønsehuset for at indgaa i Byggeriet.

Jeg kan huske, at selv en Stump af det Raméeske Plankeværk engang gik samme Vej. Den ene af de gamle Porte, der dengang maa have hængt paa Portstablerne af den gamle Plankeværksrest, var for længst borte inden vor Tid. Portene havde i sin Tid vogtet for disse fristende Brunske Driverier for alskens herlig Frugt. Men, som sagt, Portene var nu borte, og Brædderne i den lille Stump enlige Plankeværk havde længe fristet mig. Og saa spurgte jeg, om jeg maatte tage dem. Men det var et drøjt Arbejde. De gamle haandsmedede Søm bed i de vejrsejge Brædder, nu havde de staaet der i næsten hundrede Aar, og de strittede derfor imod, men endte dog som Gulvbrædder i et af de gamle Huse deroppe. Mit første Hus var saare enkelt, fire Pæle, en stor flad Lem til Tag og en gammel, hvidmalet Dobbeldør til Facade. Hvad denne mærkelige Dør havde været til i sin Tid, ved jeg ikke, jeg havde vendt den paa den lange Led, saa den ene Halvdel kunde klappes ned og danne Vindue à la Kagebod. Væggene var møjsommeligt sammenskrabede Brædestumper, Døren en Kælderlem et eller andet Sted fra, men Resultatet straalende og stolt, som ens eget første Bygningsværk altid vil være det. Mit andet Hus var straks et Nummer finere. Det laa lidt højere oppe paa Bakken, havde spidst Tag, Brædegulv og rigtigt Vindue med Gardiner for. Her var gaaet endnu mere Bygningsmateriale til, endnu flere Brædder, og de forskellige Findesteder var pløjet igennem paany. Et Kongerige for en Stabel Brædder, kunde man have ændret en engelsk Konges historiske Replik til. Mit tredje Hus var malet i Bindingsværk, havde Kælder og en Altan, der

Axel og Emma Aller med søstre Rigmor og Ragna
foran maskinhuset tidligere Bruns svinestald.

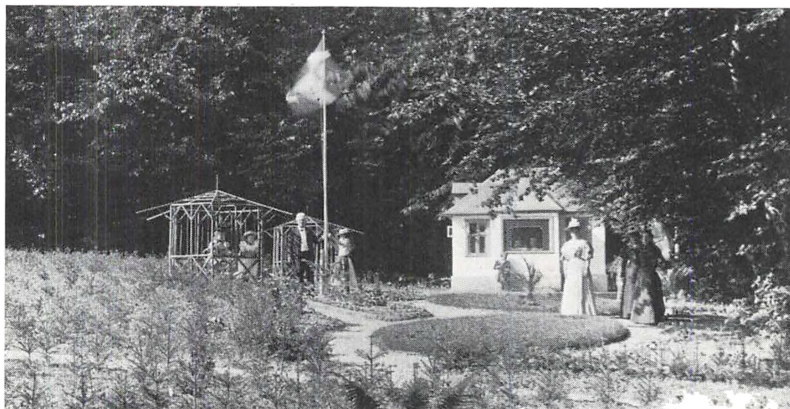

Der »tuttes«.

»I bedstefars have«,
i forgrunden Carl Aller
med Panamahat.

PLANCHE 22

Dukkehuset i 1896 med det lille haveanlæg,
flagstangen er rejst og de små lysthuse på plads.

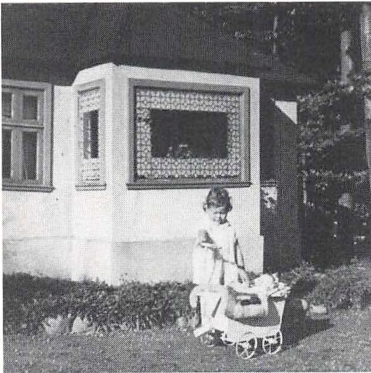

2den generation af familien Aller Ragna og Rigmor ved dukkehuset,
i skyggen Laura Aller.

3die generation af familien Aller foran dukkehuset;
fra venstre Mogens, Ib, Claës, Carl (stående), Bjørn og Svend.

4de generation repræsenteret ved Birthe Aller
foran dukkehuset.

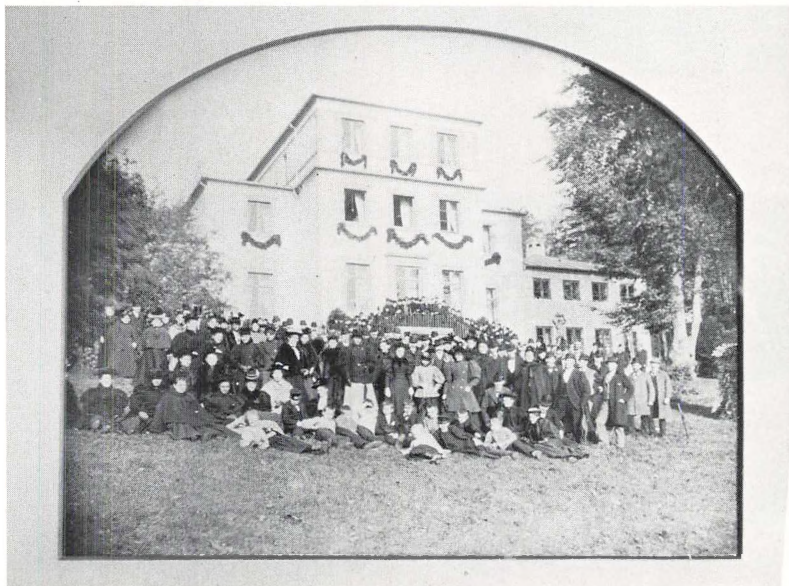

Fra dukkehusets køkken
med rindende vand.

PLANCHE 24

Modtagelsen på Lyngby station af personalerne fra København og Helsingborg, der som gæster deltog i festen på Sophienholm i anledning af Carl og Laura Allers sølvbryllup i 1896.

Personale-gæsterne i Sophienholms park ved sølvbryllupsfesten i 1896.

rakte midt ind i Tjørnebuskenes røde Kødbær højt oppe over Baggaarden dernede. Her var Bunden skrabet for, hvad der maatte findes af Brædder. Gulvet var som sagt en Stump af det gamle, historiske Plankeværk, Bagvæggen et Par lange graamalede Forsatsdøre, Gavlene Stumper og Stykker, men dækket med herligt Bindingsværksmaleri med røde Mursten, der kiggede frem, hvor Murpudset agerede at være faldet af. Men til Dør og Tag var der ingen Ting. Hexe Brædder frem kan man desværre ikke, ellers var jeg vist blevet Expert i Hexeri, og skære et gammelt Postetræ op til Tommebrædder laa ogsaa udenfor Mulighedernes Grænser. Saa maatte Sparebøssen slagtes, og Kusken fik Lov til at køre over til Brede Savskæleri og købe en Tylvt Granbrædder, og Huset blev færdigt. Det stod i mange Aar, – men den røde Traad i al dette Byggeri var stadig Hunger efter Brædder og atter Brædder, – og derfor staa Dukkehuset som sagt næsten som en Illustration paa denne evige Længsel, for i Sverrig mødte jeg Eventyret.

Jeg var blevet sendt derover i Sommeren 1894, og Maskinerne rullede og Papiret flød i Strømme, men en Foreteelse, vi ikke kendte her hjemme fra, var, at Emballagen, Trærammerne udenom Papirballeerne, ikke skulde returneres. Sverrig er Skovenes Land, Papiremballage er Affaldstræ uden Værdi og indgaar i Papirprisen. Resultatet var, at alle disse Papirrammer efterhaanden taar nede sig op ude i Trykkerigaarden derovre. Vi brændte lystelig væk paa dem i Kedelen, men stadig strømmede nye Rammer ind. Havde jeg før sukket efter Træ, væltede det nu ind over mig i uanede Mængder, og Enden blev da ogsaa, at jeg, da jeg i Sommeren 1895 tog hjem til Sophienholm for at holde Ferie, sendte en Jernbanevogn stoppet med disse Brædderammer i Forvejen. Sommerferiefornøjelsen skulde være at bygge Hus af al denne Herlighed, her hvor jeg for en Gangs Skyld havde Brædder nok. Og Resultatet blev Dukkehuset. Et morsomt Raffinement ved dets Konstruktion er, at det for en Skomager saa uløselige Problem, at gøre en Ting

lille udvendig og stor indvendig, her er gjort til Virkelighed. Det er afstedkommet ved en løftet Sokkel udvendig og skraa Gesimser indvendig, hvorved Dukkehuset har faaet rigtigt Udseende udefra og dog rimelig Plads indendørs. Stedet, hvor Dukkehuset blev bygget, var dengang noget mere afsides end nu. Det var jo lige udenfor vor gamle Legeplads, der endnu laa hen i romantiske Ruiner af fordums Nybyggerliv, her var endnu ikke »ryddet op«, udenfor laa den store bakkede Eng mellem Granskoven henne ved Ishuset og Bøgekrattet. Ud mod Landevejen var Buskadset endnu tæt og uigennemsigtigt, men i øvrigt skulde Dukkehuset egentlig have været bygget inde i et lille Indhug i Bøgekrattet, som vist i sin Tid maa være fremkommet ved, at de Sten, der var pløjet op af Engen, da den før vor Tid skulde kultiveres, var lagt i Bunke her. Denne stiltfærdige Krog havde jeg mangen Gang tænkt paa at anektere, men nu, da det skulde ske, viste det sig, at den var for lille til det Omfang, Planerne om det ny Hus nu havde taget med den ubegrænsede Tilgang af Brædder. Og derfor kom Dukkehuset til at ligge udenfor Buskadset, men den gamle Stenbunke gik ikke Ram forbi. Den brugte jeg til at støbe Fundamenterne med til Huset. Murstene til Skorstenen hentede Kusken nede paa Tjørnegaardens Teglværk, og Muresand var der nok af oppe i den gamle Grusgrav ved Grævelingehulerne.

Med Dukkehuset – og hvad der var gaaet forud for det – som Udgangspunkt vilde en Psykolog, der ikke havde andet og bedre at tage sig til, maaske havde kunnet ane de fjerne perspektiver af en gryende Tid, den frodige, blomstrende Byggeperiode i Familie-Journalens kommende brogede Husflidsafdelinger.

For Børnene i Familien har Dukkehuset været Legepladsen gennem flere Generationer. Foruden Stuen med den lille Karnap havde Dukkehuset et lille Køkken med et rigtigt Komfur, hvor Pandekager blev bagt, medens Ilden luede og Sommersolen glødede, og alle Vinduer og Døre stod paa vid Gab og Sveden trillede. Generation

efter Generation er kommet travende op ad Bakken nede fra Gaarden med Tungen lige i Munden, og Pandekagedejen skvulpende i Krukken. Hvor Bedstemor i sin Tid har »aandet« Ungpigedejlighed i hvid Kjole og Proptrækkerkrøller, trækker hun nu i blomstret Forklæde og hjælper til i det lille Køkken, saa de nu lidt graa Lokker dufter af bare Røg og Pandekageos, men med Børnebørnenes Anerkendelse i Pose og Sæk.

Fra at være et tilfældigt Byggearbejde i en fjern Sommerferie er Dukkehuset blevet til en hævdvunden Legeplads for hvert nyt opvoksende Hold Børn herude – og næsten lidt af en Seværdighed for andre forbigasserende Børn ude paa Vejen. –

I Oktober 1896 begyndte en ny Hexegryde at koge inde paa Carl Allers Etablissement. Det var Romanbiblioteket »*I Ledige Timer*«, der blev startet. Men midt under Travlheden, som dette førte med sig, oprandt en stor Dag – Fars og Mors Sølvbryllup. – Det blev fejret ude paa Sophienholm og i hele to Portioner, først den 20. Oktober selve Familiefesten og senere den 28. Oktober den store Fest for Medarbejdere og Personale. Det blev vistnok det største Selskab, der nogen Sinde er holdt herude paa Sophienholm, hvor Gæsternes Antal løb op til over to Hundrede, det var Personalerne fra København og Helsingborg. Der var bestilt Extratog til det danske Personale og Extrafærge til det svenske.

De blev modtaget paa Lyngby Station og derfra i Hestevogne transporteret ud til Sophienholm. Far havde nøje udregnet, hvorledes der kunde blive Plads til de mange Gæster. Alle Rum paa Sophienholm blev taget i Brug i Dagens Anledning. Dagligstue, Spisestue, Sal, Kabinetter, Rygestue – ja, selv ude i Entreen var der dækket til hele 17. »Hovedbordet« var inde i Dagligstuen, men det var vanskeligt for alle de forskellige Talere at faa Ørenlyd, og de akustiske Forhold kunde jo, selvom alle Dørene var taget af, ikke være straalende, – vi, der sad inde i Spisestuen, hørte i hvert

Sophienholm og familien Aller

Tilfælde saare lidt, vi maatte nøjes med Taffelmusikken, Maden og vort Bords egne Talere og saa de forskellige Explosioner af Hurraraab rundt omkring fra.

Sølvbryllupsgaven fra det samlede Personale var Billedhuggeren Outzen Schmidts Guldmedaille-Statue »Kyklopen Polyfem«, Stenkasteren, der blev opstillet paa Plænen nedenfor Havetrappen.

Af Laura Allers kalender-dagbog har man følgende notater:

Den 21. Maj 1897 blev Axel gift med Emma Zimmermann. Vielsen foregik i Lyngby Kirke, der var dejligt pyntet. Efter Vielsen kørte alle Gæster til Sophienholm, hvor vi fejrede en velsignet Bryllupsfest.

Den 3. Maj 1901 blev Valdemar gift med Valborg Alexandersen. Vielsen fandt Sted i Lyngby Kirke. Vejret var straalende smukt, alt smilede til de unge. Bøgen sprang ud den Dag, det var Fuldmaane, og der var Blomster overalt. Salen var pyntet i danske og svenske Farver med røde og hvide, blaa og gule Blomster og Baand. Der var 44 til Bords og blev sunget 7 Sange. Det unge Par kørte fra Sophienholm til Ny-Holte og overnattede. Næste Dag tog de videre til deres nye Hjem i Helsingborg.

Den 10. Februar 1916.

Carl har faaet Ridderkorset.

Laura Aller yndede at samle sentenser, som hun klæbede fast på sit skrivebord. Blandt disse er følgende:

*Wer soll Lehrjung sein?
Jedermann.*

Wer soll Gesell sein?

Wer wass kann.

Wer soll Meister sein?

Wer was ersann.

Mester den, der opfandt Noget. – For Mor var Far Mester i den rigeste Betydning af Ordet, og Opfindelsen af Fotolitografien var den, der lagde Grunden til Familie-Journalen, skriver Valdemar Aller. Et andet sted skriver han om Laura Aller, der var i funktion fra morgen til aften i virksomheden som i hjemmet. Om en pudsig episode fortæller han:

En Dag kom Forfatteren Morten Korch ud til Sophienholm for at tale med Far. Da Pigen havde vist ham ind i Dagligstuen, passerer Mor i det samme Entreen og giver Ordre til Pigen »om hun vil feje op efter den Herre, naar han var gaaet«. Hvad Morten Korch har tænkt, melder Historien ikke noget om, men Sagen var, at Far var ved at blive klippet inde i Orgelkabinettet af Barber Mehren fra Lyngby, og det var ham, der skulde fejes op efter.

Udover de fire år fra 1883 til 1887, hvor familien Aller boede på Sophienholm året rundt, har Sophienholm for dem som for tidligere beboere kun været sommerbolig. Der skulle imidlertid gå mange år, før de fik nogen fast bolig udover Sophienholm, og man får da også af Valdemar Allers beretning om flytningerne indtryk af en stadig vandring fra bolig til bolig, således skriver han:

»Flyttedagene har i vores Tid været mange og store. Far og Mor laa saa at sige paa Landet i Byen. Hvert Aar lejede de en tom Villa derinde for Vintermaanederne, og naar Foraaret bankede paa, rul-

Sophienholm og familien Aller

lede Omnibuskaravanen igen ud til Sophienholm med Møbler og det hele. De har flyttet en utallig Mængde Gange.

Syv store gule Karrosser paa Række med tre Heste for hver kom i Nattens Mulm og Mørke skrumplende nede i Gaarden for næste Morgen straks at kunde være parat til at læsses. Hestene kom paa Stald og Folkene paa Høloftet, og oppe i Huset gik Breninger og pakkede Glas og Porcelæn, medens Sine nede i Køkkenet havde travlt med at skære al Flyttemaden og koge forloren Skildpadde, den obligate Ret til selve Flyttedagen.

Alt gik saare systematisk til, et System skabt af Erfaring. I de første Omnibusser, dem, der saasart de var læssede, blev sendt af Sted med hele deres prustende Forspand den to Mile lange Tur ad de mere eller mindre daarlige ofte efter- eller forårsbløde Veje ind til København, kom Soveværelserne, Hængelamperne og den forlorne Skildpadde. Og saa gik det løs med Resten, medens Familien rullede af Sted i Landauern med »Stentrofast« paa Bukken mellem Kusken og en af Pigerne.

Det første, der blev taget fat paa derinde, naar de to første Læs var kommet, var Hængelamperne, ellers kunde man faa Lov at tosse rundt i et fremmed, mørkt Hus, uden at komme nogen Vegne. Men Kuplerne var pakket ind med Porcelænet, derfor har vi hos os Udtrykket »Flyttedagsbelysning«, det vil sige en tændt Lampe uden Kuppel paa og alt Lyset op i Loftet.

Men det var ikke gjort med, at man havde Sengetøjet, Lamperne og Skildpadden, for somme Tider kunde man faa Lov at vente uhyggeligt længe paa Resten af Omnibusserne. Saa var de som Regel kørt igennem de bløde Veje et eller andet Sted. Derfor maatte de altid være flere i Følge, for naar en Vogn gik igennem, maatte Hestene fra de andre spændes fra og danne ekstra Forspand for den nøddilte, medens alle Folk hang i Egerne paa de mands-høje Baghjul.

Jeg kan huske, jeg har været med til en saadan Forestilling en-

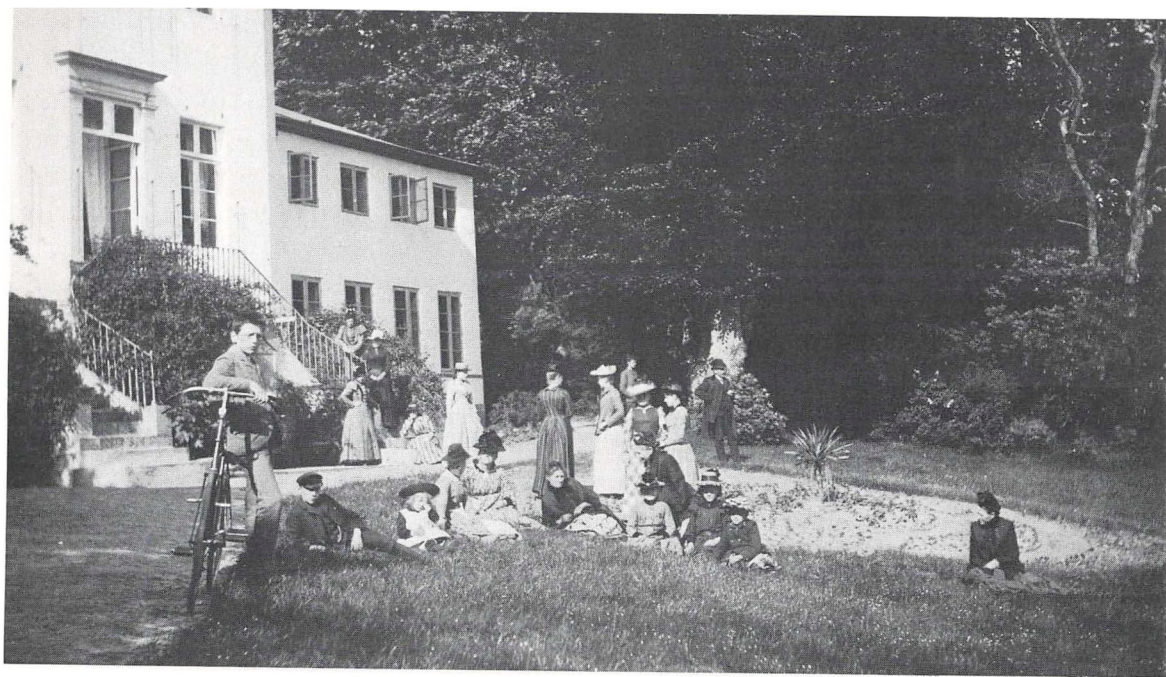
Sophienholm og familien Aller

1893		Om Vinteren	Villaen paa Hjørnet af Amicivej og Hollændervej.
1894–1896	»	»	Villaen Frederiksberg Allé 24.
1897–1898	»	»	Hinnés Villa i Rosenvænget.
1899–1901	»	»	Villaen til Bryggeriet i Rahbecks Allé.
1902	»	»	Villa Vento i Menton, Frankrig.
1903	»	»	Villa Fontana Rosa i Menton.
1904	»	»	Château Bellevue i Menton.
1905	»	»	Villa Navoni i Menton.
1906	»	»	»Den røde Villa« ved Valbygaard. Der herefter bliver fast Vinterbolig foruden Menton.
1907	»	»	Villa Felicita i Menton.
1908	»	»	Villa F. F. i Menton.
1909	»	»	Villa Jeanjeanlin i Menton.
1910–1913	»	»	Villa Fleurie i Menton.

Carl og Laura Allers største ønske var, at de kunne have hele familien samlet om sig, så meget som muligt, men efterhånden som familien voksede, kunne det nok blive vanskeligt at skaffe plads til dem alle. I særdeleshed må det have knebet, efter at den første verdenskrig afskar dem fra rejserne til den franske Riviera, og det må være omkring denne tid, at de lod opføre det gæstehus, der endnu står i parkens østre del. Det blev bygget til familien Rand. Rigmor, deres førstefødte datter på Sophienholm, var blevet gift med direktøren for Københavns Frugtauktioner Artum Rand.

Når familien i 1902 forlægger en del af vinteropholdet til den franske Riviera ved Menton, skyldes det følgende:

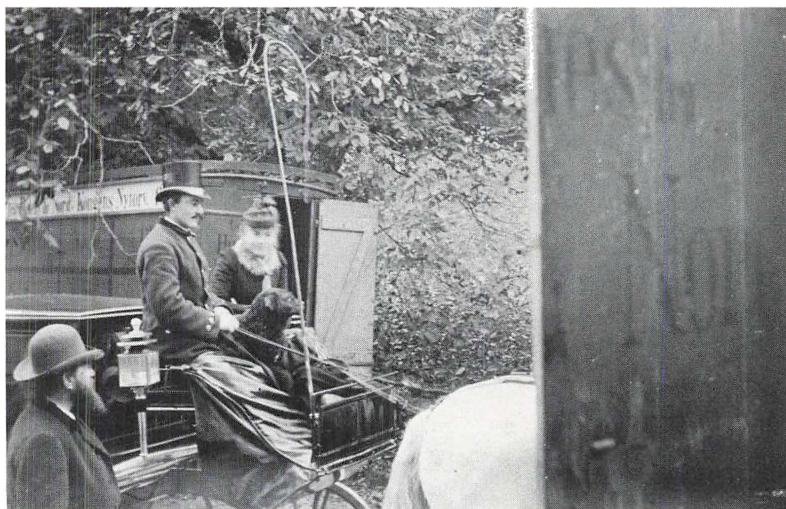

Familiegruppe foran Sophienholms havetrappe 1890.
Midt i billedet med den store hat Laura Aller; ved hendes side hvilende på sin højre arm Hanne Aller.
I baggrunden med rundpullet hat hendes mand tømrermester Christian Aller fra Gl. Rustenborg i Lyngby,
han var Carl Allers ældre broder.

PLANCHE 26

Flyttevognene foran Sophienholm.

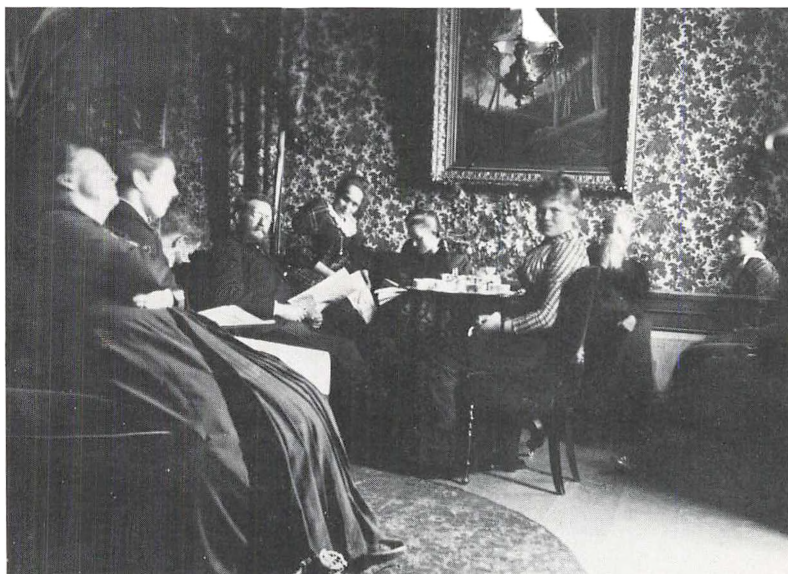

Landaueren med kusken og pigen på bukken klar til flytning,
foran står Carl Aller.

Salonvognen på Lyngby station i 1902,
i denne rejste familien Aller med den syge Ragna til mildere himmelstrøg
ved den franske riviera.

Højtlesning i dagligstuen på Sophienholm,
i forgrunden Laura Aller, Carl Aller ses ved bordet.

Carl og Laura Aller
ved orglet.

Carl Aller og hans violin, inde
i violonen står »Antónius Stradivarius
Cremonensis facieb. Anno 1735«.

Da Ragna var 12 Aar gammel, blev hun i Februar 1902 syg. Det var Pyæmi.* Hun blev opereret tre Gange, i Øret og i Knæet, og Lægerne ventede ikke, at hun havde staaet det igennem. Da vi den 24. Mai flyttede ud til Sophienholm, blev hun kørt derud i Ambulancevogn. Endnu i August Maaned, da Ragna havde været syg og sengeliggende i et halvt Aar, var hendes Saar aabent og hendes Knæ stift. Hun maatte bæres op og ned af Trapperne i en Baare og ligge i en som Seng redt Sygevogn nede ved Bordet i Spisestuen. Senere paa Maaneden, da hendes Saar var lægt, fik hun Lov at komme op af Sengen og sidde i en Lænestol nede i Dagligstuen, men hun maatte bevæge sig med Krykker. Da Lægen med bange Anelser saa en Vinter i Møde for hende i det danske Klima, tog Far og Mor, der aldrig havde været uden for Landets Grænser – ja, bogstaveligt talt aldrig udenfor deres egne fire Vægge – uden Tøven den store Beslutning at bringe Ragna til et mildere Himmelstrøg for Vinteren. Konsekvent som Far var i alle Dele, gik han systematisk til Værks. Baedekerne blev gaaet igennem for at finde det varmeste Sted indenfor rimelig Rækkevidde, og det viste sig at være Rivieraen og nærmere bestemt Menton. Rejsehaandbøgerne sagde, at man kunde leje møblerede Villaer dernede for Sæsonen, og saa fulgte hele Hurlumhejen med at finde ud af, hvorledes dette gjordes, komme i Forbindelse med Agence Amarante der nede, faa Planer til Eftersyn og træffe Afgørelse om noget, under Forhold man ikke kendte det mindste til. Valget faldt paa Villa Vento. Men saa kom selve Rejsen, Ragna kunde ikke taale en almindelig Transport med Jernbanen, og da de danske Statsbaner ikke kunde paatage sig en direkte Vogn til Menton, lejede Far en tysk Salonvogn. Den 28. Oktober holdt denne Jernbanevogn paa Lyngby Station og Familien tog Plads. Fra nu af blev Menton et af Familiens faste Opholdssteder

* Iflg. leksikonet er Pyæmi en infektionssygdom, udgående fra et betændt sår, med pudsbetændelse rundt i legemet, metastaser, ledsaget af feber, skyldes optagelse af puds-bakterier i blodet. (H.J.L.)

Sophienholm og familien Aller

for Vinteren med Undtagelse af Krigens Tid. Fra nu af gik Flytningerne frem og tilbage mellem Sophienholm og den røde Villa regelmæssige som Aarstiderne selv. Hele Karavanen af gule Omnibusser to Gange om Aaret.

Da vi flyttede ind i 1917 manglede en – det var Mor.

Far læste gerne højt for os. Der blev læst de forskelligste Ting ligefra Gabriel Ferrys »Guldsøgerne« til Chamissos »Salas y Gomez«, og endnu hører jeg Fars dejlige Stemme deklamere Eneboerens Tragedie paa den øde Klippeblok i Stillehavet, hvor jeg første Gang følte den mægtige Vingeflugt, der kan være i et Par almindelige »a«er, som i den sidste af disse Linier:

»Men da de sidste Fjeldtrin jeg besteg,
som hindrer Udsigten til Havets Flade« –

Ogsaa Chr. F. Molbechs »Kong Faraos Ring« hørte med til Repertoiret. Her toner igen som Ekko gennem Tiden Fars Stemme:

»I Allahs Navn, lad Ankeret falde« –

Den høje, mørke Chr. F. Molbech med Fuldkægget og den ligesaa mørke Stemme kom af og til som Gæst ovre hos os. Han boede i Bagsværd, og jeg husker, hvor han imponerede os Drengene, da han stod i Havedøren og i Verseform improviserede et lille Stemningsudbrud om Stedets Skønhed.

Barndoms minder kan være stærke i Opforyldningen, men det gælder ikke her, – Fars Højtlesning var ikke dagligdags, de hævdede sig op til Kunst. – Han sad med Bogen strakt ud fra sig i venstre Haand, Hovedet svagt tilbagelænet, og den højre Haand støttet mod Benet. Og som paa et Teater fyldte Fars Stemme Rummet. Det var fortrinsvis Nattevigilanderne i Domkirken fra Holger Drachmanns »Prinsessen og det halve Kongerige«, vi bad om, og her har jo

baade Handling, Gloser og Vers Plads for Deklamation. Og det forstod Far.

Domkirkens Port »smak« i, saa man syntes det gav Genlyd i Stuen. Kirkens mægtige Rum følte man og ligefrem saa Prinsessens Kiste i Maanelyset, og naar Laaget langsomt løftede sig, løb det En koldt ned ad Ryggen, man syntes at høre Spøgelsets søgende Fodtrin. Det var baade Oplæsning og Skuespilkunst fra Fars Side. Og naar den lille Mand henter den flygtende Soldat tilbage og holder sine smaa formanende Taler til ham, saa hører jeg endnu Fars Stemme, med det lidt spottende, knirkende Tonefald ind i den lille graa Mands Mund, sige sit:

»Det Arbejd', som man har taget sig paa,
det bringer man færdig – ej sandt min Ven, –
om man vil kaldes en ærlig Svend«.

Til Hverdag spillede Far Violin. Det var hans Yndlingsinstrument, og det spillede han i Glæde og Sorg. Det var hans virkelige Hvile. Og han spillede ikke mindst for sig selv. Violinen laa ham naturligt i Haanden, til Juletræ og til alle de gamle Børnedanse som »Væve Vadmæl«, »Syvspring«, »Kaliffen er stor« o.s.v. var Musikken Fars utrættelige Violin, og alting spillede han udenad. Far spillede ogsaa Klaver paa sin egen blide, stilfærdige Maade med at lade Fingrene glide ned paa den næste Tangent, inden den foregaaende var sluppet helt eller noget i den Retning. Det kaldes vistnok i Musiksproget for at »klatte«, men er det at klatte, saa er Klatning den smukkeste Maade at spille paa. Mandolinen hørte ogsaa til Fars Instrumenter, den Kunst havde han lært nede i Menton. Plektret gik Far med i Vestelommen, det var en Stump af en Piniekogle, ogsaa et Raffinement dernede fra. Jeg kan ogsaa i længst forsvundne Dage huske, Far blæse Ocarino, ja, Far kunde vel næ-

sten spille paa hvad som helst. Han redigerede selv »Musikvennen« og komponerede ogsaa enkelte Gange selv dertil.

Orgelet havde en Særstilling, paa det fantaserede Far. Nytaarsaften, naar Lyset blev dæmpet, og vi, Familie for Familie, satte os til Rette for i Stilhed at vente de sidste Minutter, før Klokken slog 12, saa tonede det gamle Orgel under Fars Hænder, som en Efterklang af det Aar der gik, og en Overture til det der skulde komme, – en Improvisation skabt af Nuet og Stemningen. – Og jeg – ja vel vi alle – husker særlig en Nytaarsaften, Aarsskiftet mellem 1917 og 1918. Det var det Aar, Mor var død. Man spurgte sig selv, – man vidste ikke rigtig, – vilde Far spille? Men da Klokken nærmede sig tolv, rejste Far sig roligt og gik stille hen til Orgelet. Og det gamle Orgel lød som før, men dog saa helt anderledes. Blidt og vemodigt fyldte Tonerne Stuen, steg og sank og, – det var man ikke i Tvivl om, – denne Gang var det Mor, der blev spillet for, og jeg kæmpede med den bekendte Klump i Halsen. Stemningen steg og steg i Styrke, jeg stirrede intensivt ind i de dybe Skygger og mørke Kroge i Stuen, – var det, jeg havde nær sagt, menneskeligt muligt, at give blot det allermindste Tegn fra den Verden, der ligger hinsides Graven, saa vilde det være sket den Aften. Fars Toner kaldte saa direkte paa Mor, alles Sind var opladte, jeg selv ligefrem ventede det. – Og det vilde have lignet Mor fuldstændig, for her i Stuen var alt, hvad Mor holdt af. – Men Tonerne døde hen, Klokken slog 12, – og intet Taageskær havde brudt de dybe Skygger. Siden den Aften er jeg klar over, at Grænsen mellem dem, der gik bort og dem, der blev tilbage er uoverstigelig, – til Trods for alle overnaturlige Historier, Spiritister og den Slags. –

Saa gik Aarene lige til 1925, da Far tog den store Beslutning at holde sin 80 Aars Fødselsdag sammen med os alle nede paa de gammelkendte Strande i Menton, og derfor kom endnu engang Flytningen:

1925.   Sophienholm   (Sommeren)
Villa Fouché de Careí i Garavan og
Casa picciola i Roquebrune. (Vinteren)

Oppe i Fouché de Careí paa Garavanboulevarden var der langtfra Plads til os allesammen, og en Del af os maatte derfor bo nede paa Grand Hotel. Men Fars gamle Kongstanke, som han saa udpræget delte med Mor: Patriarkalsk at holde hele sin Flok sammen, – en Følelse, som vi fletter dem en Evighedskrans af Taknemmelighed for, – satte nu i den 11te Time endnu engang Blomst, idet Far købte Casa picciola ude ved Cap Martin. Der var mere Plads, og ved en Ombygning kunde vi være der allesammen paa en Gang, – det var det Far vilde, have alle sine omkring sig. –

Far boede herude i to Maaneder, to straalende Foraarsmaaneder, hvor Haven prangede i al sin overdaadige Blomsterpragt, og i disse Maaneder blev Ombygningen planlagt, tegnet og paabegyndt, før Far tog hjem. Den skulde være færdig til Indflytning om Efteraaret. Men den Sommer døde Far paa Sophienholm.

I Valdemar Allers mapper omtales de mange, større eller mindre familiefester, der i tidens løb er holdt på Sophienholm, ligefra barnedåb, konfirmation, fødselsdage, bryllupper og sølvbryllupper, kun et par enkelte er medtaget her, for at give et tidsbillede af sådanne festligheder. Men der blev andet end festet på Sophienholm, for selvom man lå på landet, så holdt man ikke ferie hele tiden. Af Valdemar Allers optegnelser får man indtryk af, at man også tog arbejdet med hjem. Der skulde jo stadig findes stof til bladene, og derfor blev også masser af udenlandske noveller, blade og tidsskrifter gennempløjede for at finde frem til, hvad der kunde bruges i Familie-Journalen og de andre blade. Også de tidligere omtalte klippinger fra tyske skrifter med modelkartoner blev gennemarbej-

det, forbedret og anvendt i Familie-Journalen. Det var især fru Laura Aller, der tog sig af disse ting, men også drengene kom med i arbejdet. I det hele taget blev børnene i familien Aller, navnlig drengene allerede i en meget tidlig alder beskæftiget med de dele, der senere hen i livet skulde få betydning for deres arbejde. Således fik flere af dem i deres tidlige drengeår som jule- og fødselsdagsgaver forærende hele små bogtrykkerier med pulte, typer og presse, hvormed de kunne fremstille deres egne tryksager endog i farver. Farvefotografering og overføring til farvetryksplader beskæftiger dem meget gennem årene. Herom fortæller Valdemar Aller:

Oppe i den store uhandelige Kasset-Taske i Fars Mørkekammer paa Sophienholm finder jeg et Par gamle Negativer fra 1901. Det er Farveplader til en Helse i Bladet i Anledning af 300 Aarsdagen for Tycho Brahe i Oktober 1901 og forestiller »Uranienborg«. Og med de gamle Negativer ruller hele denne ejendommelige Sommerferie sig op i Erindringen. Det var Farvefotografiens Barndom. Med farvede Væsker i Glascuvetter foran Objektivet kunde man ad fotografisk Vej trække de forskellige Farver i et Maleri ud hver for sig, og vi havde nu faaet den Ide, at vi ved at »maske« Negativerne indbyrdes af med hinanden kunde skyde en Genvej til det stærkt eftertragtede Maal – det uden manuel Hjælp rigtige Trefarvetryk. – Utallige har senere – og utvivlsomt ogsaa før – prøvet det samme og desværre med samme negative Resultat som vort. –

Til at begynde med blev der lavet forskellige mystiske brogede Opstillinger midt i Gaarden, men egentlige Experimenter fandt Sted omme i Baggaarden og oppe i det gamle Mørkekammer over Stalden. Allerede for en Menneskealder siden var det bleven anvendt til fotografisk Brug, da gamle Breninger inde fra Forretningen indrettede sig her med sine Flasker, Skaale og vaade Plader, for at tage Billeder fra de første Aar paa Sophienholm, det var i 1884 og 1885. Det lille Tagvindue var klistret til med rødt Papir, og Revner

i Puds og Døre lappet med sort. – Mørkekammeret laa lige under Skifertagets Vestside. Her var ikke en Sprække til Luft, og bagende varmt, det var midt i en glødende Sommer. – Pladerne var – som naturligt er – farveømfindtlige, der skulde arbejdes med det mindst mulige Lys, og derfor blev den rødtlysende Mørkekammer-Petroleumslampe emballeret og pakket ind, saa den spyede Varme som en Kakkelovn. De røde Plader kunde kun taale grønt Lys og endda i saare sparsomme Portioner. Her brugte vi Styrbordslanternen fra Rota, ligeledes pakket ind, saa den lyste som et Skib i en fjern Horisont, men varmede som et af Venedigs Blykamre. Pladerne skulde – i Modsætning til Fotografen – behandles med Delikatesse, derfor maatte der hældes Isklumper i Vandbeholderen – Isklumper oppe fra den historiske Brunske Iskælder. –

Dengang var der ikke »rindende« Vand paa Sophienholm. Der laa et halvtomme Rør nede fra den nu tilkastede Brønd i Baggaarden, og hernede sad en lille Vingepumpe, som man selv maatte betjene, naar Beholderen oppe i Mørkekammeret skulde fyldes. Det bevirkede blandt andet, at der ikke blev begaaet Vandspild, for Pumpen var trættende. Men inde ved Siden af var det rigtige Hexekøkken med Farverne. Herinde tumlede vi med Spektroskopet og de forskellige Farvestoffer. Paa Række og Geled stod Flaskerne henne i Reolen. Navne som Eosin, Erythrosin, Pikrinsyre, Kobbervitriol, Kobolt og hvad de hed allesammen, klinger i Erindringen fra disse Dage. Med de store Cuvetter i Stativet paa Bordet, Spektroskopet for Øjet og en Draabeflaske i Haanden blev den »sorte Streg« i Spektret fundet, gjort smallere eller bredere efter Billedet og Formaalet – for Gang paa Gang at blive kasseret, hældt i Vasken og et nyt Filter beredt. – Negativ efter Negativ blev taget, den store, tunge, uhaandterlige Kasset slæbt op og ned ad den gamle Trappes hulslidte, hundredeaarige Trin. Den gamle Trappe fik ogsaa sin Historie, en skønne Dag røg den i Luften, men det var ganske vist en lille Snes Aar senere.

Der var blevet lagt rindende Vand ind paa Sophienholm fra den artesiske Brønd nede ved Søen. Der stod Pumperne, men oppe under den gamle Trappe blev der anbragt noget, som man kalder en Hydrofor. Det er den, der skal give Tryk i Rørene, og det bevirkes ved, at Vandet sammenpresser Luften i Hydroforens Beholder til nogle Atmosfærers Tryk. Det var godt og dejligt altsammen med denne nye Tids seneste Raffinement, men som sagt, en skønne Dag blev Trykket for højt, Hydroforen sprang i Luften og Trappen med den. Saa blev der indrettet en Højvandsbeholder oppe paa Stativet efter Vindmotoren, saa Vandet kunde faa naturligt Tryk, samtidigt med at det blev luftet.

Omme i Baggaarden byggede vi et Atelier op af Mistbænkerammer inde fra det nedlagte Gartneri paa det nykøbte Valbygaard. Til dette Atelier konstruerede Axel noget saa raffineret som en Lysmaaler, dengang noget ganske usædvanligt. Det var flere Meter lange Vægtstangsarme med Blikrender og i rækkevis ophængte tomme Flasker foruden anden sindrig Mekanik. Ved at kigge ind i Instrumentet, sammenligne to Lysflader og dreje paa et Haandtag, saa der flød Vand gennem Renderne, forkyndte en Viser paa en sort-hvid Skala, hvormeget Lys Fotografen havde at regne med.

Men Himlens Lys kunde skifte, og Skyer gaa og komme under disse lange Belysningstider gennem brandrøde eller grønne Filtre, derfor maatte Lysmaaleren med korte Mellemrum kontrolleres, Skalaen aflæses, Tal lægges sammen, og det hele divideres med et eller andet, før Laaget igen kunde sættes paa Objektivet. – Det var Fotografi paa Regnemaskine. –

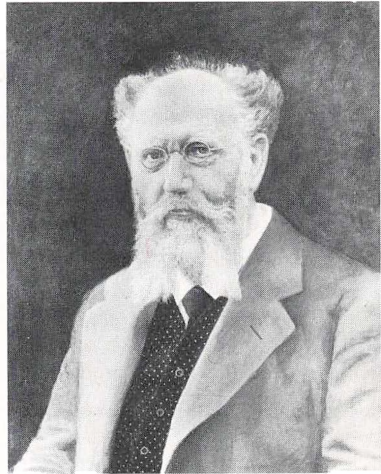

I nærved 80 år har Sophienholm været i familien Allers besiddelse, langt den længste tid hvori denne skønne ejendom, hvortil knytter sig så rige kultur-historiske minder, har været i en og samme families eje. Med pietet og forståelse har familien Aller værnet om de

Laura Aller
ved skrivemaskinen. Malet af Carl Aller
efter hendes død 1917.

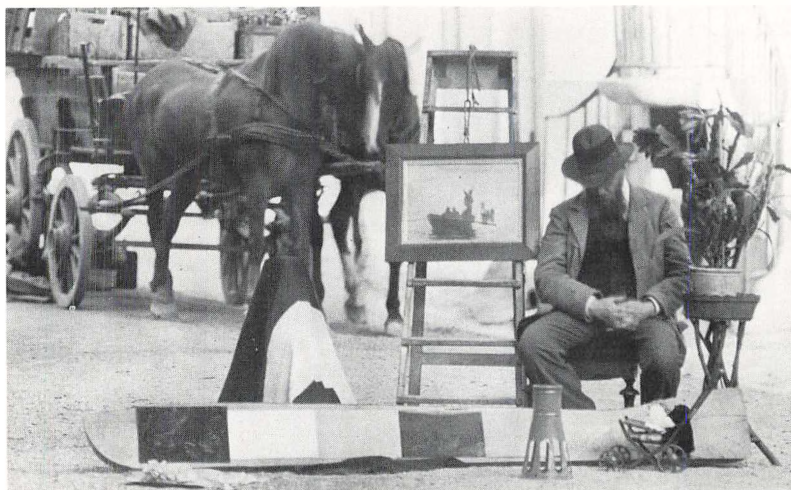

Carl Aller,
selvportræt. Malet efter fotografi af
W. Türck, Lyngby, 1917.

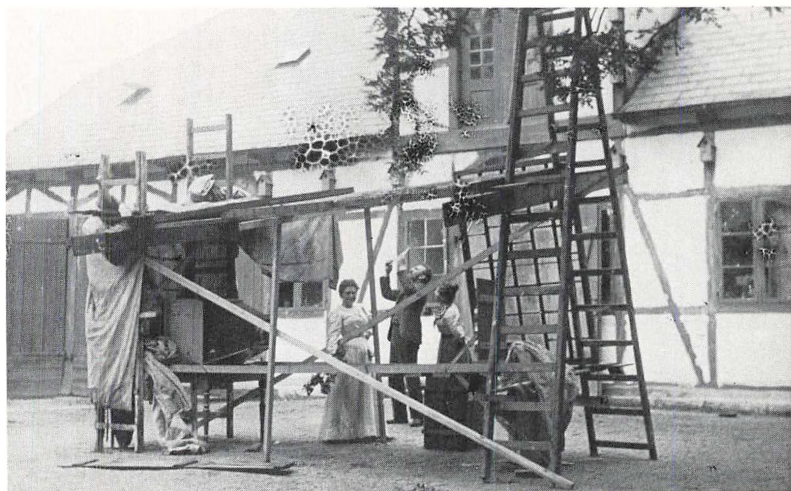

Carl Aller med sønnen Axel ved kikkerten foran havetrappen på Sophienholm.

PLANCHE 30

Carl Aller i Sophienholms gård
beskæftiget med forsøg på farvefotografering i 1901.

Fra eksperimenterne med farvefotografering i 1901,
foran staldbygningen på Sophienholm er improviseret et atelier i det fri.

1917, Laura Allers kiste i dagligstuen på Sophienholm.

1926, Carl Allers kiste samme sted.

Valdemar og Valborg Aller,
fotograferet i anledning af Valdemar Allers 70 års fødselsdag 7-2-1945.

kultur-historiske værdier, der særlig knytter sig til dette landsted, og det er vel kun denne trofaste hængen ved gamle traditioner og dybe følelser for stedet, der har gjort, at man trods alt har holdt ud så længe, for tiden har ikke just været gunstig for bevarelsen af en sådan ejendom på private hænder.

I 1918 blev selve bebyggelsen på Sophienholm fredet i klasse B, og i 1943 blev parken underkastet fredsskovspligt, hvilke fredninger har forringet ejendommens værdi i handel ogandel. Sophienholm var på denne vis sikret mod spekulation som f. eks. ombygning og udstykning, men var den i det lange løb sikret mod forfald? Tiden var løbet fra privat ejendomsbesiddelse af denne art. Sophienholm var jo bygget som sommerbolig, og at den ikke egnede sig for helårsbeboelse havde familien Aller erfaret, da de boede herude de første fire år sommer og vinter. Det kræver et stort personale at holde et sådant landsted, og med tiden blev det meget kosteligt at holde et sådant personale, om det i det hele taget var muligt at fremskaffe det. Omkostningerne til vedligeholdelse af den gamle ejendom var også stærkt stigende, så man må sige, at tiden var kommet, hvor stedet måtte afhændes.

For kommunalbestyrelsen for Lyngby-Taarbæk kommune har det været en ansvarsfuld beslutning at tage med købet af Sophienholm, ikke så meget hvad angår selve købesummen, for den var jo ret rimelig, men for hvad det kostede at istandsætte og indrette det. Det var en lykke for alle kultur-historisk interesserede, at de gjorde det og her skabte et af de skønneste kulturcentre, som nogen kommune herhjemme kan fremvise. Forhåbentlig vil kommunen også, inden det bliver for sent, finde udvej for, at det norske hus kan blive restaureret og åbnet for publikum som et permanent museum for »Sophienholms Parnas«, samlingsstedet for datidens skønånder, digtere, kunstnere, diplomater og fyrstelige personer.

Som jeg indledningsvis har anført, er denne artikel blevet til på basis af Valdemar Allers optegnelser og som sådan set fra dette

Sophienholm og familien Aller

enkelte familiemedlems side. Jeg har bestræbt mig på, at lade disse optegnelser alene tale for emnet »Familien Aller på Sophienholm« og kun søgt at kæde dem sammen til en helhed. Herved har jeg naturligvis afskåret mig fra andre familiemedlemmers opfattelser og synspunkter om samme emne, men jeg håber dog, at også de i denne artikkel må finde, hvad der har betaget mig selv så meget ved gennemlæsningen af Valdemar Allers optegnelser, billedet af to flittige, arbejdsomme personligheder, to elskelige mennesker, der sammen evnede at opbygge en storslået virksomhed og samtidigt at skabe det familieliv, som Sophienholm for en del blev rammen om.

FAMILIEN ALLER PÅ SOPHIENHOLM

1. generation:

CARL JULIUS ALLER

f. 25-11-1845   d. 23- 8-1926

g. 20-10-1871 med

LAURA BIERRING

f. 14- 1-1849   d. 9-10-1917

deres børn:

AXEL ALLER

f. 1-10-1872   d. 21- 6-1943

VALDEMAR ALLER

f. 7- 2-1875   d. 22- 3-1953

RIGMOR ALLER

f. 23-11-1886   d. 16- 7-1967

g. 10- 7-1909 med Artom Rand

RAGNA ALLER

f. 30- 6-1889   d. 21-12-1966

2. generation:

AXEL ALLER

g. 21- 5-1897 med

EMMA ZIMMERMANN

f. 2- 3-1872   d. 8- 3-1940

deres børn:

RAGNHILD ALLER

f. 26- 5-1899

g. 23- 6-1926 med Julius Blasberg

Sophienholm og familien Aller

GERDA ALLER

f. 28- 3-1901   d. 11- 7-1964

g. 21-11-1922 med Paul Schmidt

CARL ALLER

f. 17- 8-1902   d. 18- 2-1937

SVEND ALLER

f. 7- 4-1904

BJØRN ALLER

f. 5- 4-1906

IB ALLER

f. 10-12-1907

VALDEMAR ALLER

g. 3- 5-1901 med

VALBORG ALEXANDERSEN

f. 30- 9-1881   d. 7- 1-1948

deres børn:

CLAES BØRGE ALLER

f. 25- 2-1905   d. 13-11-1962

MOGENS ALLER

f. 22-10-1909   d. 14- 1-1965

3. generation:

CARL ALLER

g. 23- 8-1932 med

MARGOT JAKOBA KOFOED

deres børn:

HANNE ALLER

f. 29- 6-1933

KIRSTEN ALLER

f. 26- 1-1935

SVEND ALLER

g. 5- 7-1927 med

RAGNA LINDSETH

f. 29- 7-1904

deres børn:

CARL ERIK ALLER

f. 2- 7-1928

g. 9- 9-1955 med Grethe Boje Sørensen

ELSE ALLER

f. 9- 8-1930

g. 19- 7-1953 med Erik Olsen

ANNETTE ALLER

f. 19- 4-1943

g. 10- 2-1967 med Kim Marott

g. 8- 4-1972 med Kurt Trampedach

BJØRN ALLER

g. med

VITA IRONA VOIGT

deres børn:

AXEL BJØRN ALLER

f. 8- 8-1935

g. 24- 1-1959 med Edith Høgel

Sophienholm og familien Aller

MICHAEL ALLER

f. 5- 1-1939

g. 20- 3-1965 med Rita Lis Eriksen

IB ALLER

g. 9-12-1933 med

MARGIT SCHERFFENBERG-MØLLER

deres børn:

PETER ALLER

f. 15-10-1934

g. 7-10-1961 med Margreta Alderberg

NIELS ALLER

f. 23- 7-1936   d. 15-12-1939

UFFE ALLER

f. 8- 4-1941

g. 23-10-1965 med Annelise Pedersen

TOVE ALLER

f 13- 4-1942

g. 12-12-1961 med Hans Henrik Spark

JAN ALLER

f. 15- 4-1952

CLAËS BØRGE ALLER

g. 7- 9-1928 med

EDITH LODBERG

f. 5-11-1908

Sophienholm og familien Aller

deres børn:

BIRTHE ALLER

f. 2- 3-1931

g. 30- 5-1953 med Poul Andersen

BENTE ALLER

f. 23- 4-1933

g. 14- 2-1953 med Johan Henrik Lemche

JØRGEN ALLER

f. 22- 4-1937

g. 3- 5-1960 med Lone Birgitte Zimmermann

MERETE ALLER

f. 13- 1-1940

g. 6- 4-1962 med Kaare Thal-Jantsen

MOGENS ALLER

g. 6- 2-1935 med

ELINOR KOKANSKY VOGLER

deres børn:

JETTE ALLER

f. 5- 3-1940   d. 7-12-1960

g. 6-12-1958 med Klaus Lembcke

SUSANNE ALLER

f. 8- 7-1944

g. 6- 9-1963 med Ole Krogh

g. 17- 4-1970 med Ole Bjørk

FREDNINGER PÅ SOPHIENHOLM

I sommeren 1918 modtager redaktør Carl Aller en skrivelse fra Undervisningsministeriet vedrørende fredning af Sophienholm. Til denne meddelelse bemærker Valdemar Aller: »En Foranstaltning som forhaabentlig for lange Tider vil bevare de gamle Mure mod forkrænkelige Angreb«.

Den henhørende skrivelse lyder således:

UNDERVISNINGSMINISTERIET

Kjøbenhavn, den 28. Juni 1918

Ministeriet undlader ikke herved at meddele, at nedenangivne Dem tilhørende Bygninger eller Bygningsdele efter Indstilling af Det særlige Bygningssyn er optaget i Klasse B paa den i Henhold til Lov om Bygningsfredning af 12. Marts d.A. udarbejdede Fortegnelse over Bygninger m. m., der underkastes en begrænset Fredning efter de i Loven givne Bestemmelser.

Et Eksemplar af Loven samt Udtalelse fra Det særlige Bygningssyn vedlægges.

S. Keiser-Nielsen

/K. Glahn.

Det særlige Bygningssyn

Kjøbenhavn, den 15. Maj 1918

Til nærmere Forstaaelse af den Bygningssynet ved Bygningsfredningslovens prg. 6 tillagte Beføjelse til at nægte Tilladelse til Udførelsen af saadanne af Ejeren foreslaede Arbejder, der vil medføre Forandringer i Bygningens Stil, Karakter eller historiske Betydning, finder Synet Anledning til at bemærke følgende. Medens det som Regel næppe vil kunne være Genstand for Tvivl, om et Arbejde, hvorved Bygningen ændres, har den angivne Virkning eller ikke, er det paa den anden Side Tilfælde, hvor en saadan Tvivl naturligt vil

gøre sig gældende, idet den almindelige Bevidsthed ikke med Sikkerhed kan dømmе om Foranstaltningers indgribende Karakter.

For saa vidt muligt at sikre sig, at Ejeren i de enkelte Tilfælde drager Grænsen for sin Anmeldelsespligt paa rette Maade, finder Synet at burde henlede Opmærksomheden paa efternævnte Foranstaltninger som falder inden for Synets Myndighedsomraade, uden at man dog derved tilsigter en udtømmende Angivelse af alle Grænsetilfælde, som maa henregnes til den her behandlede Kategori.

A. Udvendig Arbejde:

Kalkning eller Maling af Facaderne (heri indbefattet Vinduer og Døre) med anden Farve end den i Øjeblikket værende. Pudsning af Murflader, der hidtil har staaet upudsede, Forandring af Tækkematerialet, f. Eks. Skifer i Stedet for Tegl, røde Teglsten i Stedet for glasserede og lign., Ændringer af Døre eller Vinduers Rudeinddeling og Indfatning, Opsætning af større Skilte, der gør Indgreb i Facadens Arkitektur.

B. Indvendigt Arbejde:

Overhvidtning eller Ommaling af malede Dekorationer. Fjernelse af gamle, malede Tapeter eller Gobeliner, der hører til Værelsernes oprindelige Udstyr. Nedhugning eller Tildækning af gamle Stuklofter. Fjernelse af gamle Døre eller Kaminer.

A. P. Weis
Formand

M. Mackeprang

H. Storck

M. Borch

V. Lorenzen

SOPHIENHOLMS PARK SOM FREDSKOV

I Oktober 1943 fik vi nedenstaaende Brev tilsendt fra »Tilsynet med de private Skove i København og Frederiksborgs Amter«. Det er en Udskrift af Skovtilsynets Protokol og lyder:

Sophienholm og familien Aller

»Aar 1943, den 8. Oktober foretoges et Eftersyn af Skovforholdene paa Ejendommen »Sophienholm« i Lyngby-Taarbæk Kommune.

Ejendommens samlede Areal anslaaes til 7 à 8 ha., hvoraf ca. 5 ha. er bevoxet med gammel Bøgeskov, som maa anses for Fredskov i Henhold til Skovloven prg. 1.

II B.1 a.

Ejendommen er en Familieejendom, som tilhører Familien Aller (Carl Allers Etablissement)»

Skovlovens anførte Punkter lyder saaledes:

Prg. 1.

»Efternævnte Skove er underkastede Fredsskovpligt efter denne Lovs Bestemmelser.

Stykke II.B 1 a.«

»Skove, om hvilke det ikke godtgøres, at Skovbunden først er blevet indtaget til Skovdyrkning efter Udstedelsen af Forordningen af 27. September 1805.«

Selve denne Fredsskovpligt ser ifølge Prg. 6 saaledes ud:

»Fredsskovpligtig Grund skal holdes bevoxet med Træer af en saadan Art og Beskaffenhed samt i et saadant Antal, at de danner eller ved fortsat Væxt inden for et rimeligt Tidsrum kan komme til at danne sluttet Skov af højstammede Træer.«

SOPHIENHOLMS RESTAURERING

Lyngby-Taarbæk kommunalbestyrelse overdrog kgl. bygningsinspektør, arkitekt Peter Koch istandsættelsen af den ret medtagne ejendom, medens istandsættelsen af parken blev overdraget Lyngby-Taarbæk kommunes stadsgartner. Disse istandsættelser er blevet udført med megen pietet for det oprindelige, idet der dog af hensyn til den fremtidige anvendelse måtte foretages enkelte forandringer, der alle er gjort meget nænsomt og smagfuldt.

For bygningernes vedkommende er der således i begge sidebygningers gårdsider etableret trapper, ad hvilke man – i et løb – kan bevæge sig fra midterbygningens kælder til sidebygningernes stueetager og første sale. Disse to trapperum står ved døre i direkte forbindelse med det fri, således at de to sidebygninger, hver for sig eller under et, kan bruges selvstændigt til foredrag, møder, udstillinger m. m. Videre giver disse døre bekvem adgang til midterbygningens kælder for vareindlevering, og den eksisterende kælderhals under hovedindgangens stentrappe, der var meget ubekvem, er blevet overflødiggjort som adgangsvej.

I midterbygningens kælder er det to-fags rum mod nord bibeholdt som køkken, medens det store rum under hasesalen, der i Constantin Bruns tid var spisesal, nu er indrettet som en rummelig garderobe med to siderum, hvoraf det ene var Bruns badeværelse, er indrettet til toiletrum henholdsvis for damer og herrer med direkte adgang fra garderoben.

I sidebygningernes stueetager er salen i den østre fløj bevaret, men trappen op til kabinettet ved siden af hasesalen er fjernet. I den vestre fløj er Baggesens stue slået sammen med et tilstødende værelse, hvorved er skabt et rum af samme størrelse som salen i den østre fløj, og her er indrettet cafeteria med direkte udgang til parken. I forbindelse med cafeteriaet er indrettet et kaffekøkken.

Centralvarmefyret er flyttet over i staldbygningen, hvorfra var-

men i underjordiske ledninger føres til hovedbygningen såvelsom til gartnerboligen og drivhusene.

Midterbygningens stueetage er bibeholdt i sin oprindelige planopdeling med vestibule, et to-fags og et et-fags værelse mod nord samt den tre-fags haveasal og to ens et-fags kabinetter mod syd. Den eneste ændring i stueetagen er, at der fra de to nordværelser – i flugt med de eksisterende døre – er adgang til trapperne i sidebygningerne.

Sidebygningernes førstesale er ombygget nøje svarende til opdelingen i stueetagerne med et fire-fags rum mod syd og et et-fags rum mod nord foruden trapperummene i hver fløj.

Midterbygningens førstesal er i det væsentlige uforandret, kun er et skillerum i det fremspringende midtparti fjernet, således at der er skabt et velproportioneret tre-fags rum mod syd. Den lange gang, der i familien Allers periode var blevet adskilt, for at give plads til et W.C. i den ene ende og et forrum i den anden, er ført tilbage til sin oprindelige stil som gennemgående gang med vinduer i hver ende.

Midterbygningens andensal var oprindelig Constantin Bruns personlige beboelse og senere Carl Allers, bestående af entré, opholdsstue, soveværelse, bibliotek og garderobe. Da der kun fører en trappe op til denne lejlighed, er den ikke tilgængelig for det besøgende publikum, men for senere at kunne tages i anvendelse til andet formål, er der indrettet garderobe med W.C. og håndvask, medens den elevator, som blev ført her op i Carl Allers ældre dage, er blevet fjernet.

Den smukke skorsten fra Ramées hovedbygning, der i Allers periode blev krævet fjernet af hensyn til brandfaren, er blevet genopbygget men uden forbindelse til indvendige skorstensløb kun som pynt. Staldbygningen såvelsom det lille gårdhus med opvaskerum og »locum« er istandsatte og ført tilbage til den gamle pompejansk-røde bemaling og sorte bindingsværk.

Gartnerhuset og portnerboligen er også blevet istandsat. I den 7 ha. store park er der foretaget skånsomme istandsættelser, fornyelser og forbedringer.

De gamle stengærder langs Nybrovej er blevet istandsat. Der er fældet og nyplantet træer og anlagt blomsterhave med stauder og krydderurter i den østlige del af parken.

Langs hovedbygningens haveside er arealet belagt med chaussésten, og nær hovedbygningen er klinkebelagte serveringsarealer anlagt i terrasser for yderligere at understrege parkens kuperede terræn. Bag portnerboligen er indrettet brostensbelagte parkeringspladser i to afdelinger. Hovedadgangsvejen og gårdspladsen er blevet gennemgribende istandsat og udvidet med brolagte fortove, stengærde og ny rumopdelende mur mellem gårdspladsen og serveringsterrasserne. Drivhusene har fået en tiltrængt fornyelse.

Ligeledes er »Dukkehuset« på bakken nær Nybrovej blevet istandsat. Her er for børnene indrettet legeplads med sandkasse, vandlegearrangement m. m., og ny trappeforbindelse fører herfra til gårdspladsen og parken.

Ved søbredden er bygget en anløbsbro, hvor Baadfarten for Lyngby og Frederiksdal flere gange daglig lægger til med sine turistbåde. På kampestensterrasserne i den østlige del af parken vil en kinesisk havepavillon fra Kaningården blive opsat.

BERETNING OM SELSKABETS VIRKSOMHED 1974/75

Torsdag den 4. april 1974 kl. 20.00 blev der afholdt medlemsmøde i Bibliotekssalen på Stadsbiblioteket i Lyngby. Oldermænd i Bondebylauget, ingeniør Niels G. S. Friderichsen foreviste lysbilleder og fortalte om Bondebyen og det arbejde Bondebylauget udfører, under titlen: Bondebyen i Lyngby – en landsby i storbyen. 200 medlemmer havde fyldt Bibliotekssalen denne hyggelige aften.

Torsdag den 20. juni 1974 havde Historisk-Topografisk Selskab indbudt til sommerudflugt og generalforsamling. Udflugten var i år arrangeret som en byvandring i Bondebyen. Under ledelse af ingeniør Niels G. S. Friderichsen fik de 175 medlemmer en grundig orientering om Bondebyen og dens historie. Kl. ca. 21.00 bød formanden velkommen i Bibliotekssalen på Stadsbiblioteket i Lyngby til den 47. ordinære generalforsamling. Formanden omtalte bl. a. Byhistorisk Samling for Lyngby-Taarbæk kommune, som modtager arkivalier og billeder af lokalhistorisk værdi. Nyvalgt til bestyrelsen, i stedet for forfatteren Palle Lauring, blev cand. mag. fru Ebba Waaben. Til nyt medlem af bestyrelsen valgtes yderligere ingeniør Niels G. S. Friderichsen.

Pressemøde fredag den 7. februar 1975 kl. 10.30 på Stadsbiblioteket i Lyngby. Lyngby-bogen 1972/73 blev præsenteret for pressen sammen med en bibliografi, udarbejdet af Jeppe Tønsberg, om Taarbæk-litteratur.

Torsdag den 13. marts 1975 kl. 19.30 afholdtes medlemsmøde i Bibliotekssalen på Stadsbiblioteket i Lyngby. Emnet var: Hjortholm Kobberværk og det ældste Frederiksdal. Historikeren cand. mag. fru Ebba Waaben talte om de skriftlige kilder og formanden for »Flæk-

ken« Johannes Boager talte om de nylig foretagne udgravninger i Frederiksdal. Der var lejlighed til at se Stadsbibliotekets udstilling om »Fund fra det ældste Frederiksdal«.

Mandag den 9. juni 1975 havde Historisk-Topografisk Selskab indbudt til sommerudflugt og generalforsamling. Udflugten gik til Marienborg med besøg i hus og have. Afgang med både fra Sorgenfrivej kl. 18.00. Ca. 250 medlemmer deltog i sejlturen til Nybro. Til besøget på Marienborg havde ca. 300 medlemmer indtegnet sig, men der var skønsmæssigt over 400 mennesker til stede, da formanden bød velkommen til forsamlingen og til arkivar Bredo L. Grandjean, der levende og interessant fortalte om Marienborg og dets mange ejere.

Formanden bød velkommen til den 48. ordinære generalforsamling.

Formanden kunne berette, at der i det forløbne år har været tilgang af nye medlemmer. Årbogen er blevet særdeles vel modtaget, den er snart udsolgt, og et nyt oplag er bestilt. Dr. Erik Wamberg foreslog, at selskabet arrangerede flere medlemsmøder med foredrag o. lign. Retspræsident hr. Topsøe-Jensen takkede for det udførte arbejde i det forløbne år – glædede sig over Taarbæk-bibliografien og opfordrede til at fortsætte dette arbejde.

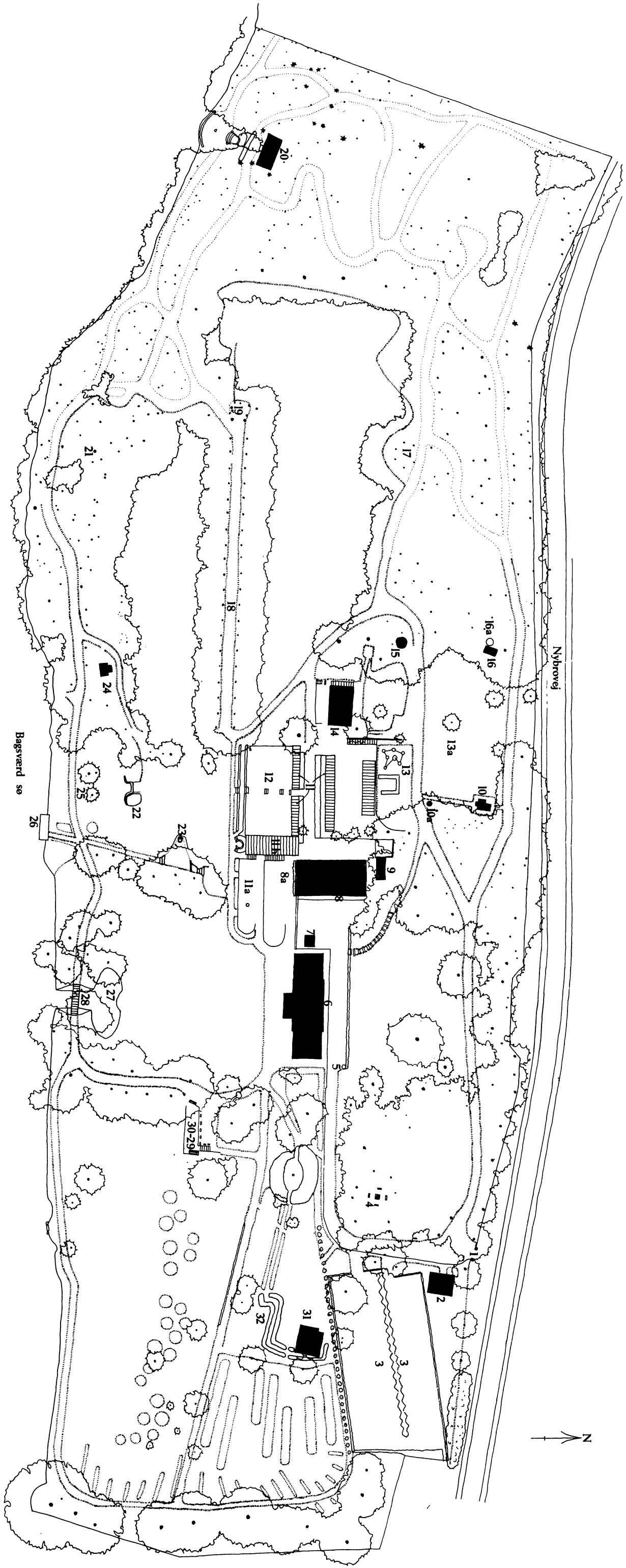
Onsdag den 8. oktober 1975 kl. 19.30 afholdtes medlemsmøde i Bibliotekssalen på Stadsbiblioteket i Lyngby. Emnet var: Nærumbanen – Jubilæumscauseri.

Jernbanehistorikeren, forfatteren P. Thomassen, hvis bog »Nærumbanen gennem 75 år« lige er udkommet, causerede om Nærumbanen og dens omegn og viste lysbilleder.

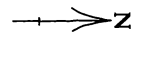
Forslaget fra bestyrelsen om forhøjelse af kontingentet til kr. 30,00 blev vedtaget.

På bestyrelsesmødet den 18. august 1975 vedtog bestyrelsen, at sommerudflugt og generalforsamling afholdes hver for sig.

Aage Børresen

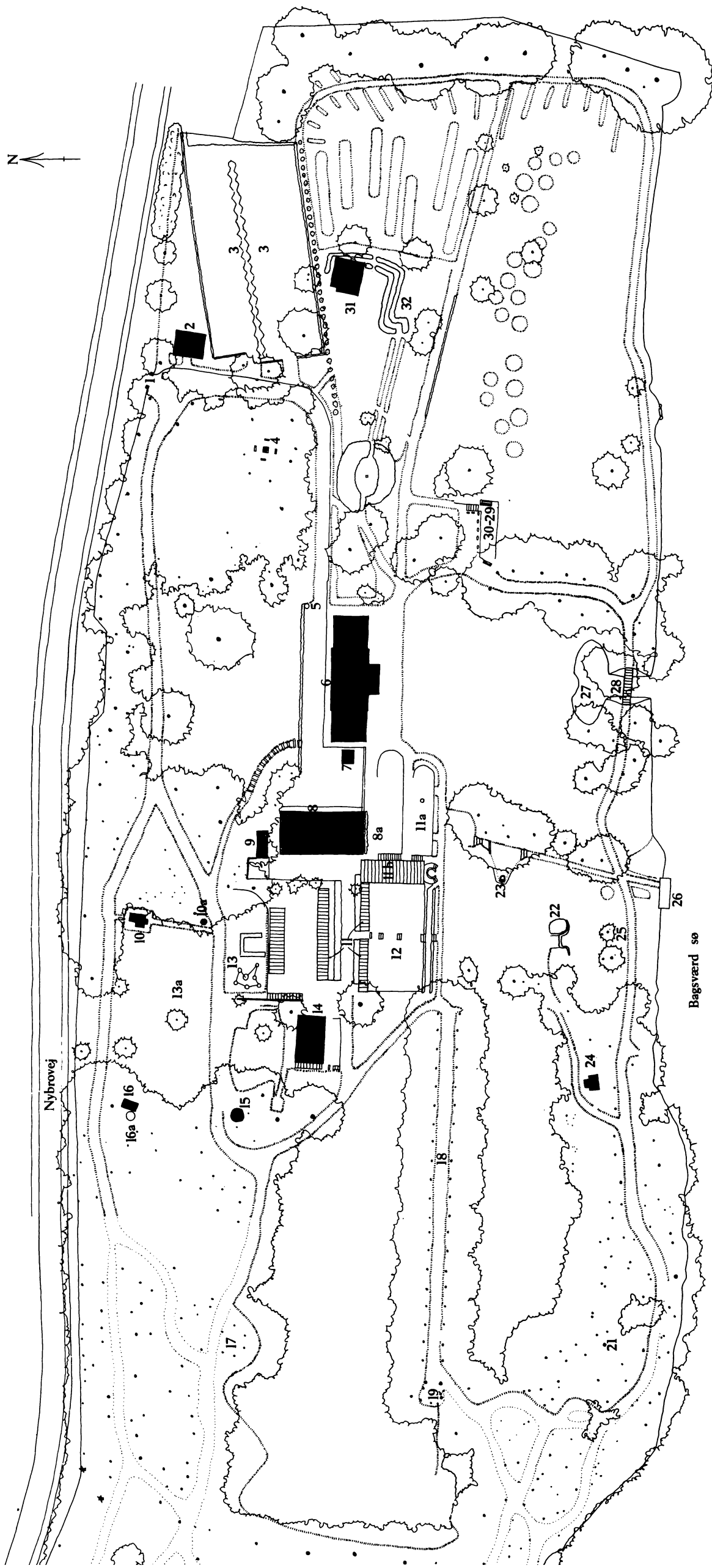
Nybrovej

Baggaard se

SOPHIENHOLM

- 1 Indkørsel
- 2 Portnerhuset
- 3 Parkeringspladser
- 4 Sneglehejen med mindesøjlen for Brun
- 5 Møllesten hentet hos Carl Aller i Valby
- 6 Hovedbygningen
- 6a Østfløjen
- 6b Vestfløjen
- 7 Udhuset med opvaskerum og -lokum*
- 8 Staldbygningen
- 8a Morbærtræ
- 9 Maskinhuset, tidligere Brun's svinestald
- 10 Dukkehuset
- 10a Dueslag
- 11 Vinkasserne
- 11a Den gamle brønd
- 11b Blomsterhuset
- 12 Bedstefars have
- 13 Tax-lysthus, vand-legeplads
- 13a Legeplads
- 14 Gartnerhuset
- 15 Ishuset
- 16 Lysthus
- 16a Brønd, tidligere vindmølle
- 17 Gyngehejen
- 18 Lindealleen (Pyrmont - alleen)
- 19 Træet med Ida's navnetræk
- 20 Det Norske hus
- 21 Kærmindehejen med mindevase
- 22 Grotten
- 23 Caroline Amalie's kilde
- 24 Pumpehus
- 25 Hængeaske
- 26 Anløbsbro
- 27 Bådehavnen
- 28 Broen over indsejlingen
- 29 Havepavillon fra Kaningården
- 30 Kampestens terrasse
- 31 Aller's gæstehus
- 32 Rødbøgehække

LYNGBY-BOGEN

1974-75

udgivet af Historisk-Topografisk Selskab
for Lyngby-Taarbæk Kommune